

ผลกระทบของการขึ้นภาษีบุหรี่ต่ออุปสงค์ยาเส้น

นางสาวนริศรา เจริญพันธุ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

IMPACT OF A CIGARETTE TAX INCREASE ON THE DEMAND FOR HAND-ROLLED
TOBACCO PRODUCTS

Miss Narissara Charoenphandhu

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Economics Program in Economics

Faculty of Economics
Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลกระทบของการขึ้นภาษีบุหรี่ต่ออุปสงค์ยาเส้น

โดย

นางสาวนริศรา เจริญพันธุ์

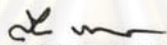
สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์

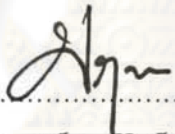
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

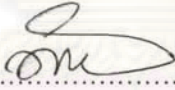
รองศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ตีรณ พงศ์มพัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ ศุภกาญจนกันติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา เต็มศิริกุลชัย)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นริศรา เจริญพันธุ์ : ผลกระทบของการขึ้นภาษีบุหรี่ต่ออุปสงค์ยาเส้น. (IMPACT OF A CIGARETTE TAX INCREASE ON THE DEMAND FOR HAND-ROLLED TOBACCO PRODUCTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ. ดร. อิศรา ศานติศาสตร์, 118 หน้า.

บุหรี่เป็นสินค้าประเภทยาสูบที่มีผู้บริโภคอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทยซึ่งรัฐบาลได้มีการใช้นโยบายภาษีเพื่อลดการบริโภคอย่างต่อเนื่องในระยะหลายปีที่ผ่านมา โดยมียาเส้นเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบอีกประเภทหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นสินค้าทดแทนบุหรี่ที่สำคัญ ซึ่งมีคนไทยบริโภคอยู่มากเช่นเดียวกันเนื่องจากมีราคาถูก ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่านโยบายการเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ซึ่งส่งผลให้ราคาบุหรี่สูงขึ้นนั้น อาจทำให้ผู้บริโภคนุหรี่หันมาบริโภคยาเส้นซึ่งมีราคาถูกกว่าทดแทน

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อศึกษาการตอบสนองของราคายาเส้นต่อการเปลี่ยนแปลงราคาบุหรี่อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสรรพสามิต โดยใช้ข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2550 ทำการประมาณค่าด้วยสมการถดถอยอย่างง่าย และศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภาษีสรรพสามิตบุหรี่ต่อการบริโภคบุหรี่และยาเส้น โดยใช้ข้อมูลปี พ.ศ.2547 ทำการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS)

ผลการศึกษาพบว่า เมื่อมีการเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ ซึ่งทำให้ราคาบุหรี่ปรับตัวสูงขึ้นนั้น ไม่มีผลกระทบต่อราคายาเส้นปรับตัวสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผู้บริโภคมิแนวโน้มที่จะบริโภคยาเส้นเพิ่มขึ้นมากกว่ากรณีที่ราคายาเส้นมีการปรับตามราคาบุหรี่ นอกจากนี้จากการวิเคราะห์อุปสงค์การบริโภคบุหรี่และยาเส้นพบว่า การขึ้นภาษีบุหรี่ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคาบุหรี่ มีผลให้ผู้บริโภคส่วนหนึ่งลดการบริโภคบุหรี่และหันไปบริโภคยาเส้นแทน เพื่อให้ได้รับความพอใจในระดับเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอในการลดการบริโภคยาสูบ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรมีการกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมในการควบคุมการบริโภคยาเส้นควบคู่ไปกับนโยบายการควบคุมการบริโภคบุหรี่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมการบริโภคยาสูบโดยรวม

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต..... นริศรา เจริญพันธุ์.....
ปีการศึกษา..... 2552..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

4985563029 : MAJOR ECONOMICS

KEYWORDS : HAND-ROLLED TOBACCO PRODUCTS / CIGARETTE / DEMAND

NARISSARA CHAROENPHANDHU : IMPACT OF A CIGARETTE TAX INCREASE ON THE DEMAND FOR HAND-ROLLED TOBACCO PRODUCTS. ADVISOR : ASSOC.PROF. ISRA SARNTISART, Ph.D., 118 pp.

Cigarette has been a highly consumed tobacco product that the Thai government has had tax policy to reduce its consumption demand continuously during the past years. At the same time, hand-rolled tobacco products are important substitution products to cigarette that also have a lot of consumers in Thailand because of lower prices. Therefore, the policy to increase cigarette tax which leads to a cigarette price increase may cause people to consume hand-rolled tobacco products, which have lower prices, instead of cigarette.

The objectives of this study are of twofold. The first point is to study the price response of hand-rolled tobacco products to the change in cigarette price due to the change in cigarette tax, using annually time series data from 1992 to 2007, estimated by simple regression. The second point is to analyze an impact of cigarette tax change on the demand for hand-rolled tobacco products and cigarette consumption by using cross-sectional data in 2004 in an estimation of the Almost Ideal Demand System (AIDS).

The results of this study show that an increase in the rate of cigarette excise tax, which increases the cigarette price, has no significant effect on the prices of hand-rolled tobacco products. According to this result, following the increase in cigarette price, consumers tend to increase the consumption of hand-rolled tobacco products more than in the case that the hand-rolled tobacco products prices increase. Furthermore, by analyzing the demand for cigarette and those for hand-rolled tobacco products, it reveals that the increase in cigarette tax which leads to the increase in cigarette price will result in some consumers reducing the consumption of cigarette and turning to consume hand-rolled tobacco products instead, in order to be at the same level of utility. This result shows that the increase in cigarette tax alone is not sufficient to reduce tobacco consumption. Therefore, the Government should implement various policies and measures appropriate to the control of hand-rolled tobacco in conjunction with policies to control cigarette consumption in order to increase the efficiency in the control of tobacco consumption as a whole.

Field of Study : Economics
Academic Year : 2009

Student's Signature *N. Charoenphandhu*
Advisor's Signature *Isra Sarntisart*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และให้ความกรุณาอย่างดียิ่งเสมอมา ซึ่งต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเพ็ญ ศุภกาญจนกันติ ที่ได้กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการศึกษา และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลักขณา เต็มศิริกุลชัย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการควบคุมยาสูบที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคุณคุณชัญญะ ประดิษฐ์งาม นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ สำนักมาตรฐานและพัฒนากิจการเก็บภาษี 1 กรมสรรพสามิต และเจ้าหน้าที่ของกรมสรรพสามิต สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และโรงงานยาสูบ ทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูล และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต เจ้าหน้าที่ของคณะเศรษฐศาสตร์ และเพื่อนเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต รวมทั้งผู้ที่ไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้

ขอบพระคุณบิดา มารดา และทุกคนในครอบครัวที่ให้การสนับสนุนทางการศึกษา และให้กำลังใจมาโดยตลอดจนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จ

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณ ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) เป็นอย่างยิ่งที่ได้ให้ทุนสนับสนุนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยต้องขออภัยและขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 ขอบเขตในการศึกษา.....	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.5 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
บทที่ 2 ภาษีสรรพสามิตบุหรี่.....	7
2.1 ความเป็นมาของการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่.....	7
2.2 วัตถุประสงค์ของการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่.....	12
บทที่ 3 ยาเส้น.....	15
3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับยาเส้น.....	15
3.1.1 ตลาดยาเส้น.....	17
3.1.2 การผลิตใบยาสูบในประเทศไทย.....	20
3.1.3 ชั้นมาตรฐานใบยาสูบ.....	23
3.1.4 การผสมสารประกอบเพื่อเพิ่มรสชาติในยาเส้น.....	25
3.2 มาตรการเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคยาเส้น.....	27
3.2.1 การใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี.....	27
3.2.2 การใช้มาตรการเกี่ยวกับภาษี.....	29
3.3 สัดส่วนยาเส้นในประเทศไทย.....	32
บทที่ 4 วรรณกรรมปริทัศน์: แนวคิดทางทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
4.1 แนวคิดทางทฤษฎี.....	35

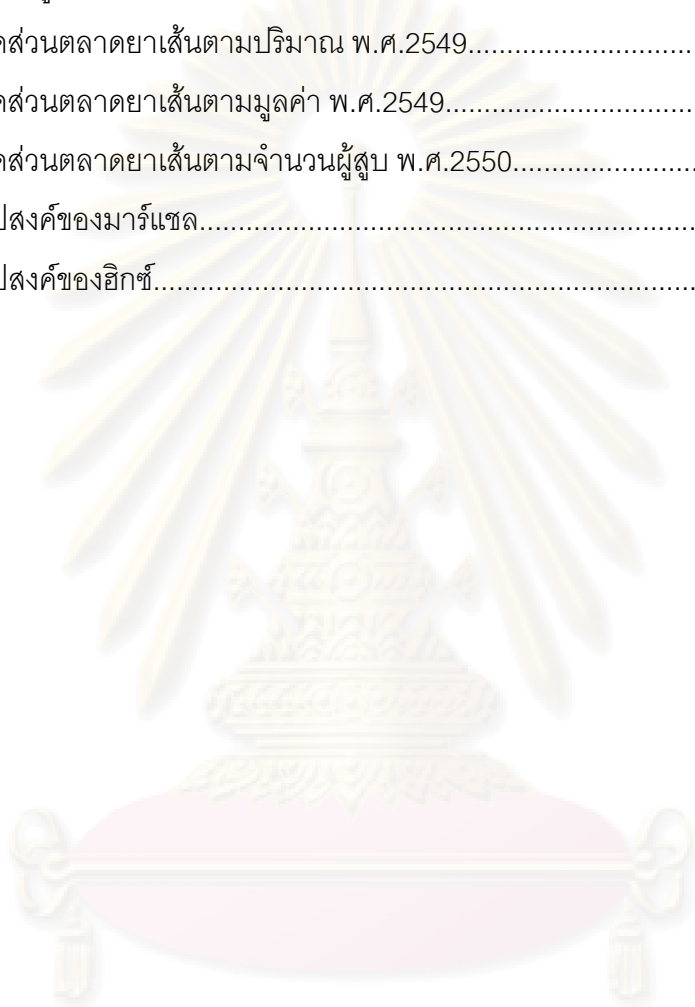
	หน้า
4.1.1 ทฤษฎีอุปสงค์.....	35
4.1.2 แบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS).....	42
4.2 วรรณกรรมปริทัศน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
4.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การบริโภคบุหรี่.....	44
4.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการเพิ่มขึ้นของภาษีบุหรี่.....	47
4.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดแทนกันของบุหรี่และยาเส้น.....	50
4.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา.....	51
บทที่ 5 วิธีการศึกษา.....	54
5.1 การศึกษาอุปสงค์การบริโภคยาเส้นโดยใช้แบบจำลอง.....	54
5.1.1 การศึกษาถึงการปรับตัวของราคายาเส้นเมื่อราคานูหรีเพิ่มขึ้น และ การศึกษาอุปสงค์การบริโภคยาเส้น.....	55
5.1.2 ตัวแปรและสมมติฐานเบื้องต้น.....	58
5.1.3 รายละเอียดและแหล่งที่มาของข้อมูล.....	59
5.2 การวิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลง AFTA ต่อสินค้ายาสูบในประเทศไทย....	64
5.3 พฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบ.....	64
5.4 การสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาเส้น.....	65
บทที่ 6 ผลการศึกษา.....	66
6.1 ผลการประมาณค่าจากแบบจำลอง.....	66
6.2 ผลกระทบของข้อตกลง AFTA ต่อสินค้ายาสูบในประเทศไทย.....	78
6.3 การวิเคราะห์พฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบ.....	80
6.4 ความคิดเห็นของผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาเส้น.....	83
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	85
7.1 สรุปผลการศึกษา.....	85
7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	89
7.3 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	92
7.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคต.....	93
รายการอ้างอิง.....	94
ภาคผนวก.....	98
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	118

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.1	ประมาณการรายได้ภาษีสรรพสามิต ประจำปีงบประมาณ 2542-2550.....	4
2.1	อัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2552.....	8
2.2	ปริมาณการจำหน่ายบุหรี่ในประเทศและบุหรือนำเข้าจากต่างประเทศ ปีงบประมาณ 2530-2549.....	14
3.1	ปริมาณใบยาที่ใช้ในการผลิตยาเส้นของผู้ผลิตรายใหญ่ พ.ศ. 2547.....	18
3.2	ปริมาณการส่งออกยาเส้น พ.ศ. 2548-2552.....	20
3.3	พื้นที่ปลูกยาสูบ พันธุ์เวอร์จิเนีย เบอร์เลย์ และเตอร์กิช ของไทย พ.ศ. 2525- 2551.....	22
3.4	เครื่องหมายแสดงชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เวอร์จิเนีย.....	23
3.5	เครื่องหมายแสดงชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เบอร์เลย์.....	24
3.6	ปริมาณ Vanillin ที่วิเคราะห์หาได้จากตัวอย่างยาเส้น พ.ศ. 2547.....	25
3.7	ผลการวิเคราะห์หา Menthol จากตัวอย่างยาเส้น พ.ศ. 2547.....	26
5.1	ราคายาเส้นจากการสอบถามร้านค้าที่จำหน่ายยาเส้นในแต่ละภาค พ.ศ. 2551.....	61
6.1	อัตราภาษีบุหรี่ อัตราภาษียาเส้น ราคายาสูบและราคายาเส้น พ.ศ. 2535- 2550.....	66
6.2	ผลการทดสอบ Unit Root ของตัวแปร.....	68
6.3	ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์จากสมการขั้นที่ 1.....	69
6.4	ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์โดยใช้ Almost Ideal Demand System.....	74
6.5	แสดงจำนวนผู้บริโภคอายุ 15-18 ปี ที่สูบบุหรี่โดยจำแนกตามประเภท.....	76
6.6	แสดงจำนวนผู้บริโภคอายุ 19-24 ปี ที่สูบบุหรี่โดยจำแนกตามประเภท.....	76
6.7	แสดงจำนวนผู้บริโภคอายุ 25-40 ปี ที่สูบบุหรี่โดยจำแนกตามประเภท.....	76
6.8	แสดงจำนวนผู้บริโภคอายุ 41-59 ปี ที่สูบบุหรี่โดยจำแนกตามประเภท.....	77
6.9	แสดงจำนวนผู้บริโภคอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่สูบบุหรี่โดยจำแนกตามประเภท.....	77
6.10	ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	82

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	จำนวนผู้สูบบุหรี่ในประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2534-2550.....	2
3.1	ฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น.....	28
3.2	สัดส่วนตลาดยาเส้นตามปริมาณ พ.ศ.2549.....	32
3.3	สัดส่วนตลาดยาเส้นตามมูลค่า พ.ศ.2549.....	33
3.4	สัดส่วนตลาดยาเส้นตามจำนวนผู้สูบ พ.ศ.2550.....	33
4.1	อุปสงค์ของมาร์แชล.....	37
4.2	อุปสงค์ของฮิกซ์.....	39

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

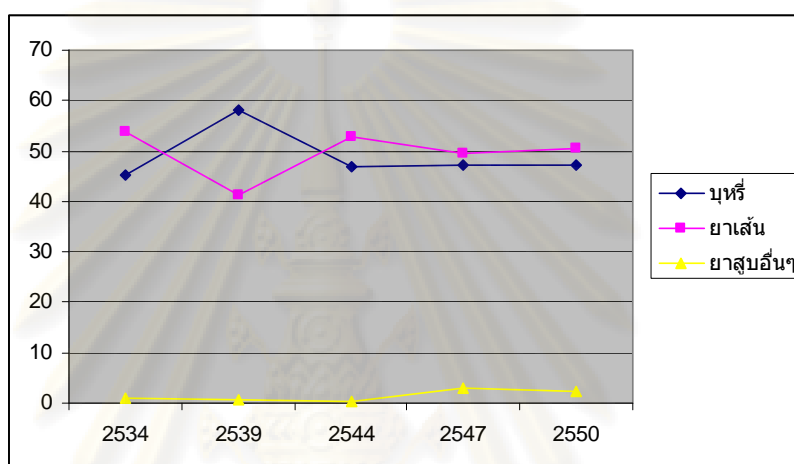
สินค้าประเภทยาสูบเป็นสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งของตัวผู้สูบเอง และผู้ที่อยู่รอบข้าง โดยก่อให้เกิดโรคร้ายแรง เช่น โรคมะเร็งปอด ซึ่งบุหรี่เป็นสินค้าประเภทยาสูบที่มีผู้บริโภคอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทยที่รัฐบาลได้รณรงค์เพื่อลดการบริโภคอย่างต่อเนื่องในระยะหลายปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยาเส้นก็เป็นยาสูบอีกประเภทหนึ่งที่มีคนไทยสูบอยู่มากถึงร้อยละ 50 ของจำนวนผู้บริโภคนยาสูบโดยรวมประมาณ 10.86 ล้านคนในปัจจุบันจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และมีอัตราการสูบเพิ่มมากขึ้น จากประมาณร้อยละ 49.60 ในปี พ.ศ. 2547 เป็นประมาณร้อยละ 50.60 ในปี พ.ศ. 2550 เนื่องมาจากสภาวะเศรษฐกิจและการที่บุหรี่มีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาจากการขึ้นภาษีของกรมสรรพสามิต

การผลิตบุหรี่ในประเทศไทยเริ่มขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2460 ซึ่งเป็นบริษัทของชาวอังกฤษ โดยในระยะแรกจะใช้การมวนด้วยมือ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงมีการนำเครื่องจักรเข้ามาทำการผลิต และมีการผลิตบุหรี่ออกมาจำหน่ายหลายยี่ห้อทำให้การสูบบุหรี่แพร่หลายมากขึ้น หลังจากนั้นรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะดำเนินการอุตสาหกรรมยาสูบเองทั้งหมด จึงได้รวมกิจการของบริษัทต่างๆ โดยจัดตั้งเป็นโรงงานยาสูบขึ้น เริ่มจากการซื้อโรงงานยาสูบไทย ของห้างหุ้นส่วน บุรพายาสูบ จำกัด ใน พ.ศ. 2482 และรับซื้อโรงงานผลิตบุหรี่ ของบริษัททวงวงฮก และบริษัทฮอฟฟิน ใน พ.ศ. 2484 นอกจากนี้ยังรับซื้อโรงงานผลิตบุหรี่ ที่ตำบลบ้านใหม่ ถนนเจริญกรุง (ร.ย.ส.1) รวมทั้งกิจการเพาะปลูกใบยา ของบริษัทยาสูบอังกฤษ - อเมริกัน (ไทย) จำกัด หรือบริษัท บี.เอ.ที. และได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน โดยการควบคุมของกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง และมีชื่อในภาษาอังกฤษว่า "Thailand Tobacco Monopoly"

จากการประเมินของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ.2550 มีการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบหลักๆอยู่เพียงไม่กี่ชนิด ผู้สูบผลิตภัณฑ์ยาสูบในประเทศไทยแบ่งเป็นผู้สูบบุหรี่ประมาณร้อยละ 50.60 ผู้สูบบุหรี่ประมาณร้อยละ 47.22 และอีกร้อยละ 2.18 เป็นผู้สูบบุหรี่ประเภทอื่นๆ เช่น ชิการ์ หรือ ใบบ่ ยาเส้นที่มีจำหน่ายในประเทศไทยนั้นมีอยู่มากกว่า 100 ตรา โดยมีผู้ผลิตรายใหญ่ในตลาด

คือ บริษัท เพ็ญใจอุตสาหกรรม จำกัด ผู้ผลิตยาเส้นตราแมว บริษัท สุราพญานาค จำกัด ซึ่งผลิตยาเส้นหลายตรา เช่น ตรานาค ตราสিংห์ ตรานงส์แดง เป็นต้น หจก.ลาดหญ้าเทรตติ้ง ผู้ผลิตยาเส้นตราสมอลูกโลก กับตราลูกเต๋า และกึ่งผู้ผลิตยาเส้นตราวัวชนกัน บุหรี่และยาเส้นเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบที่ทดแทนกันได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากใช้วัตถุดิบที่คล้ายคลึงกัน

ภาพที่ 1.1 จำนวนผู้สูบบุหรี่ในประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2534-2550

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากการที่มีผู้สูบบุหรี่จำนวนมาก แม้จะทำให้รัฐบาลได้รับรายได้จากการเก็บภาษีบุหรี่เพิ่มขึ้น แต่เมื่อคำนึงถึงปัญหาต่างๆ ที่ตามมาจากการสูบบุหรี่โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน รวมทั้งรัฐบาลต้องเสียเงินอุดหนุนค่ารักษาพยาบาลให้แก่ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจากพิษภัยของบุหรี่เป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาตรรกควบคุมยาสูบหลายมาตรการเพื่อให้คนไทยลดการสูบบุหรี่ลง เช่น พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พุทธศักราช 2535 ซึ่งห้ามการโฆษณาบุหรี่ทุกรูปแบบ ในสื่อต่าง ๆ และจะต้องพิมพ์คำเตือนเกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่ลงบนซองบุหรี่ทุกซอง และห้ามขายบุหรี่แก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี นอกจากนี้ยังมี พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พุทธศักราช 2535 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัตินี้ห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะเช่น โรงพยาบาล และโรงเรียน เป็นต้น โดยกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ และเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2548 กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เริ่มบังคับใช้กฎเกณฑ์ห้ามตั้งแสดงซองบุหรี่ตามร้านค้าปลีก เพราะถือเป็นการโฆษณาสินค้าบุหรี่ ณ จุดขาย โดยร้านค้าปลีกใดที่มีบุหรี่จำหน่าย สามารถติดกระดาษขนาด A4 เขียนข้อความไว้ว่า “ที่นี่มีบุหรี่ขาย” หากร้านค้าปลีกใดละเมิด จะมีความผิดตามมาตรา 8 แห่ง พ.ร.บ.ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535

ในด้านมาตรการเกี่ยวกับภาษีซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งที่ใช้เพื่อควบคุมการบริโภคบุหรี่ กรมสรรพสามิตซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง ที่มีหน้าที่ในการกำหนดอัตราภาษีสรรพสามิต บุหรี่ ได้ปรับอัตราภาษีบุหรี่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ.2550 ได้ดำเนินการปรับอัตราภาษียาสูบโดยเพิ่มค่าแสตมป์ยาสูบ ชนิดบุหรี่ซิการ์แรต จากเดิมอัตราตามมูลค่าง่ายละ 79 เป็น อัตราตามมูลค่าง่ายละ 80 ซึ่งเป็นอัตราเต็มเพดานภาษี ส่งผลให้ราคาขายปลีกบุหรี่ในประเทศเพิ่มขึ้นประมาณ 1-2 บาท/ซอง และบุหรี่ยาสูบนำเข้าเพิ่มขึ้นประมาณ 2-3 บาท/ซอง อย่างไรก็ตามการขึ้นอัตราภาษีให้สูงกว่านี้จะไม่สามารถทำได้อีก ภายใต้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 ดังนั้นเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ได้มีการประกาศพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2552 โดยเพิ่มเพดานภาษียาสูบจากอัตราตามมูลค่าง่ายละ 80 เป็น อัตราตามมูลค่าง่ายละ 90 ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาวาระแรกโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติไปตั้งแต่ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2550 และมีอัตราภาษีที่จัดเก็บจริงง่ายง่าย 85 ซึ่งส่งผลให้ราคาบุหรี่ปรับเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยประมาณ 10-13 บาท/ซอง โดยคาดกันว่าหากใช้ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขอัตราเพดานภาษีนี้รัฐบาลจะสามารถขึ้นภาษีบุหรี่ซึ่งจะทำให้รัฐเก็บภาษีเพิ่มขึ้นได้ปีละหลายพันล้านบาท

ในส่วนของยาเส้นซึ่งมีสัดส่วนของผู้สูบในประเทศไทยเป็นจำนวนมากเนื่องจากหาซื้อได้ง่ายตามร้านค้าทั่วไปและมีราคาถูกเพียงซองละ 3-5 บาทแต่สามารถสูบได้นาน และจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2547 พบว่าผู้บริโภคประมาณ 4.8 ล้านคน สูบยาเส้นซึ่งไม่มีค่าเตียนใดๆ และแม้แต่เด็กก็สามารถซื้อได้ นอกจากนี้ยาเส้นไม่มีมาตรการในการควบคุมการบริโภคที่เข้มงวดและชัดเจน มีเพียงการห้ามพิมพ์คำว่ารสอ่อน รสเบาที่ห่อซอง หรือภาชนะบรรจุและกำหนดให้แสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นในประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2550 เท่านั้น ด้านใบยาที่นำมาผลิตเป็นยาเส้น โดยเฉพาะใบยาพันธุ์พื้นเมืองที่ไม่ได้ถูกกำหนดให้ต้องขออนุญาตในการปลูกและหันขาย จึงไม่เข้มงวดในการควบคุมมาตรฐาน ตลอดจนการควบคุมเรื่องของการใช้ปุ๋ย และสารเคมีในการปลูกต้นยาสูบ ทำให้ใบยาที่นำมาผลิตเป็นยาเส้นอาจมีสารพิษตกค้างมากกว่าใบยาที่ใช้ผลิตบุหรี่ รวมทั้งการเก็บภาษียาเส้นก็มีอัตราที่ต่ำกว่าการเก็บภาษีบุหรี่ซิการ์แรตมาก โดยเก็บในอัตราตามมูลค่าง่ายละ 0.1 หรืออัตราตามปริมาณ 0.01 บาทต่อสิบกกรัม จากตัวเลขประมาณการรายได้ภาษีสรรพสามิตในตารางที่ 1.1 จะเห็นได้ว่า รายได้ที่ได้รับจากการเก็บภาษียาเส้นมีจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับรายได้จากภาษียาสูบทั้งหมด ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะการผลิตยาเส้นบางแห่งเป็นการผลิตในครัวเรือนโดยที่ยังไม่มีตัวเลขปริมาณการผลิตที่แน่นอน และหน่วยงานภาครัฐยังไม่มีข้อมูลเพียงพอเกี่ยวกับเรื่องยาเส้นทำให้การขึ้นมาตรการภาษีเป็นเรื่องที่ยาก

การขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ที่ทำให้ราคาบุหรี่สูงขึ้นนั้น มักจะให้ความสำคัญกับผลกระทบต่ออุปสงค์บุหรี่เองเป็นส่วนมาก ซึ่งผลการศึกษาตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมักจะไปในแนวทางที่สนับสนุนมาตรการเพิ่มอัตราภาษีซึ่งจะทำให้ราคาสูงขึ้นเพื่อลดการบริโภคบุหรี่ แต่ยังคงการศึกษาในเรื่องผลกระทบต่ออุปสงค์ยาเส้นที่ถือได้ว่าเป็นสินค้าทดแทนบุหรี่ที่สำคัญ และมีผู้สูบบุหรี่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าการเพิ่มอัตราภาษีบุหรี่ซึ่งส่งผลให้ราคาบุหรี่สูงขึ้นนั้น ผู้ค้ายาเส้นอาจไม่ได้ปรับราคาขายเส้นขึ้นตามไปด้วย หรือถ้าปรับราคาก็อาจปรับในอัตราส่วนที่น้อยกว่า ซึ่งจะทำให้ผู้สูบบุหรี่หันมาบริโภคยาเส้นซึ่งมีราคาถูกกว่าแทนบุหรี่ซึ่งมีราคาสูงขึ้น ทำให้การใช้มาตรการภาษีเพื่อควบคุมการสูบบุหรี่มีประสิทธิภาพน้อยลง จึงนำไปสู่ความจำเป็นของการวิเคราะห์หาความจริงในข้อนี้เพื่อให้รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆที่เหมาะสมในการควบคุมการบริโภคยาเส้น ทั้งมาตรการด้านภาษีและไม่ใช่อัตราภาษี

ตารางที่ 1.1 ประมาณการรายได้ภาษีสรรพสามิต ประจำปีงบประมาณ 2542-2550 (ล้านบาท)

ปีงบประมาณ	ภาษีสรรพสามิตรวม	ภาษียาสูบ	ภาษียาเส้น
2540	180,167.89	29,815.97	6.14
2541	155,563.18	28,559.57	10.02
2542	163,891.51	26,655.26	9.72
2543	168,821.92	28,133.62	12.15
2544	177,599.76	32,309.86	11.47
2545	208,152.99	31,696.94	14.11
2546	246,640.97	33,288.86	13.21
2547	275,773.31	36,325.08	18.14
2548	279,395.43	38,192.61	21.06
2549	274,095.66	35,651.06	16.67
2550	287,231.35	41,823.81	17.82

หมายเหตุ : 1.) ปี 2547-2550 มีการเพิ่มประเภทของภาษีเข้ามาในการเก็บภาษีสรรพสามิต ได้แก่ ภาษีในต์คลับ

และดิสโก้เทค ภาษีสถานอาบน้ำฯ ภาษีการออกสลากกินแบ่ง และภาษีกิจการโทรคมนาคม

2.) รายได้จากภาษียาสูบกว่าร้อยละ 90 เป็นรายได้ที่มาจากภาษีบุหรี่

3.) ภาษียาเส้นปีงบประมาณ 2550 เป็นรายได้ภาษี ณ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ที่มา : กรมสรรพสามิต

นอกจากการขึ้นภาษีสรรพสามิตของสินค้าประเภทยาสูบจะเป็นการกระทบกับการบริโภคยาสูบแล้ว ยังมีอีกประเด็นหนึ่งซึ่งน่าจะมีผลต่อการบริโภคยาสูบของประเทศไทยคือการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมในเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ ASEAN Free Trade Area (AFTA) ที่ได้จัดตั้งขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ. 2535 ซึ่งในการทำข้อตกลง AFTA บุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่นๆ เป็นสินค้าที่อยู่ในข้อกำหนดให้มีการลดภาษีนำเข้าลงเหลือร้อยละ 5 ซึ่งการลดภาษีนำเข้าก็จะมีผลกระทบต่อการบริโภคยาสูบโดยเฉพาะบุหรี่ของผู้บริโภคในประเทศ ซึ่งเรื่องนี้ Isra Samtisart ได้วิจัยไว้ในปี ค.ศ. 2005 เรื่อง “AFTA and Tobacco in Thailand” จึงนำไปสู่ประเด็นต่อเรื่องที่นำศึกษาว่าการทำข้อตกลง AFTA อาจส่งผลกระทบต่อการบริโภคยาสูบในประเทศไทยโดยใช้ผลวิจัยที่ได้จากงานวิจัยดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการตอบสนองของราคาขายเส้นต่อการเปลี่ยนแปลงราคาบุหรี่ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสรรพสามิต
2. เพื่อศึกษาการทดแทนกันระหว่างการบริโภคบุหรี่ และยาเส้น
3. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภาษีสรรพสามิตบุหรี่ต่อการบริโภคบุหรี่และยาเส้น
4. เพื่อวิเคราะห์ผลจากการทำข้อตกลง AFTA ที่มีต่อการบริโภคยาเส้น

1.3 ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษาถึงผลกระทบของการขึ้นภาษีบุหรี่ต่ออุปสงค์ยาเส้นในครั้งนี้ จะเป็นการศึกษาอุปสงค์ของผู้บริโภคในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมกรสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และใช้ข้อมูลด้านราคา และภาษีจากกรมสรรพสามิต และกระทรวงพาณิชย์ รวมทั้งมีการใช้ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสอบถามกลุ่มผู้สูบบุหรี่และยาเส้นจำนวน 100 คน ที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ในเขตลาดกระบัง มีนบุรี และหนองจอก

คำว่า “บุหรี่” ในการศึกษานี้จะหมายถึง บุหรี่ของที่ผลิตในประเทศโดยโรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง และบุหรี่นำเข้าจากต่างประเทศ ส่วน “ยาเส้น” หมายถึง ยาเส้นมวนเอง หรือบุหรี่มวนเอง หรือยาสูบที่ผู้บริโภคมวนด้วยมือโดยใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น อาจเป็นกระดาษ ใบจากใบตอง ซึ่งเป็นยาสูบที่ผลิตโดยเอกชน ไม่ได้ผลิตโดยโรงงานยาสูบกระทรวงการคลัง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงลักษณะของอุปสงค์ของผู้บริโภคที่มีต่อยาเส้น และความสามารถในการทดแทนกันของบุหรี่และยาเส้น รวมทั้งผลของการใช้ภาษีในการลดปริมาณการบริโภคบุหรี่และยาเส้นโดยรวมในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ประกอบการวางแผนและกำหนดนโยบายของรัฐบาลอย่างเหมาะสมในการควบคุมการสูบบุหรี่ และลดผลในทางลบของการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคจากการสูบบุหรี่ไปสู่อื่นแทน ตลอดจนลดปัญหาการติดยาสูบของคนไทยในระยะยาว

1.5 สมมติฐานของการศึกษา

การเพิ่มอัตราภาษีบุหรี่จะส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ยาเส้น เนื่องจากเมื่อมีการเพิ่มอัตราภาษีซึ่งทำให้ราคาบุหรี่สูงขึ้น จะส่งผลให้ผู้บริโภคลดการบริโภคบุหรี่โดยหันไปบริโภคยาเส้นที่มีราคาถูกกว่าทดแทน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2 ภาษีสรรพสามิตบุหรี่

ภาษีสรรพสามิต (Excise Tax) หมายถึง ภาษีที่กรมสรรพสามิตจัดเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง ซึ่งมีเหตุผลสมควรที่จะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ ได้แก่ สินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ สินค้าและบริการที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี สินค้าและบริการที่เกินความจำเป็นในการดำรงชีพ สินค้าที่ได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษจากรัฐ และ สินค้าที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ภาษีสรรพสามิตเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้รัฐบาลบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ เนื่องจากเป็นภาษีที่จัดเก็บจากสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง จึงมีฐานภาษีแคบ และมีเป้าหมายเฉพาะเจาะจง รวมทั้งการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่มีอัตราภาษีสูงกว่าปกติ ทำให้มีประสิทธิภาพในการปรับเปลี่ยนการตัดสินใจของผู้ผลิตและผู้บริโภค และการจัดสรรทรัพยากร อีกทั้งยังทำให้รัฐบาลได้รับรายได้อีกทางหนึ่งด้วย (ชลธาร วิศรุตวงศ์, 2550) บุหรี่ เป็นสินค้าประเภทยาสูบ ซึ่งอยู่ในประเภทสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งรัฐบาลสามารถที่จะหารายได้จากภาษีสรรพสามิตบุหรี่ ควบคู่ไปกับการควบคุมการบริโภค

2.1 ความเป็นมาของการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่

ในประเทศไทยเริ่มมีการเก็บภาษีจากยาสูบในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเก็บภาษีในลักษณะเป็นค่าธรรมเนียมปากเรือหรือภาษีเบิกร่อง ซึ่งเป็นภาษีสินค้าขาเข้าหรือภาษีศุลกากรยาสูบที่นำเข้าจากต่างประเทศ แต่ไม่มีหลักฐานถึงอัตราภาษีที่จัดเก็บ ในส่วนของภาษีสรรพสามิตบุหรี่ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย นิยมนำมาใช้เพื่อควบคุมและลดการสูบบุหรี่ เริ่มขึ้นจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2481 ซึ่งได้กำหนดให้ผู้ที่ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ผู้เพาะปลูกต้นยาสูบ ผู้ผลิต และจำหน่ายสินค้าประเภทยาสูบต้องปฏิบัติตามกฎหมายยาสูบ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 จนถึงปัจจุบัน กรมสรรพสามิต ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงการคลัง เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการเก็บภาษีบุหรี่ และผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่นๆ ทั้งที่ผลิตในประเทศ และนำเข้าจากต่างประเทศ โดยใช้การปิดแสตมป์ยาสูบเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงถึงการเสียภาษี

ในปัจจุบันอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ยี่จัดเก็บ เป็นไปตามบัญชีที่แสดงค่าแสดมบียาสูบทำยพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนอกจากจะมีเนื้อหาในการกำหนดเกี่ยวกับอัตราภาษีสรรพสามิตผลิตภัณฑ์ยาสูบต่างๆแล้ว ยังได้ให้คำจำกัดความถึงผลิตภัณฑ์ยาสูบแต่ละชนิด และมีเนื้อหาครอบคลุมถึงการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ รวมทั้งการนำเข้าและส่งออกผลิตภัณฑ์ยาสูบอีกด้วย ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ยี่ภายใต้การประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เกิดขึ้นเรื่อยมาผ่านการออกเป็นกฎกระทรวง

ตารางที่ 2.1 อัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ยี่ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2552

เดือน ปี	บุหรี่ยี่ต่างประเทศ		บุหรี่ยี่ในประเทศ		หมายเหตุ
	อัตราภาษี	ฐานภาษี	อัตราภาษี	ฐานภาษี	
สิงหาคม 2481	0.20 บาทต่อกรัม	น้ำหนัก	0.20 บาทต่อกรัม	น้ำหนัก	ทุกยี่ห้อ
พฤศจิกายน 2482	ไม่มีกร เปลี่ยนแปลง	น้ำหนัก	(ก) 0.20 (ข) 0.05 บาทต่อกรัม (เศษของกรัมให้นับเป็น หนึ่งกรัม)	น้ำหนัก	(ก) ใช้ใบยาสูบ ไทยทั้งหมด (ข) ใช้ใบยาสูบ นำเข้า
มกราคม 2510	0.14 บาทต่อกรัม	น้ำหนัก	ร้อยละ 25	ราคาขาย ปลีกใน ประกาศของ อธิบดี	ทุกยี่ห้อ
พฤศจิกายน 2512	0.16 บาทต่อกรัม	น้ำหนัก	ร้อยละ (ก) 15 (ข) 30	ของราคาขาย ปลีกใน ประกาศของ อธิบดี	(ก) ใช้ใบยาสูบ ไทยทั้งหมด (ข) ใช้ใบยาสูบ นำเข้า
พฤศจิกายน 2516	0.20 บาทต่อกรัม	น้ำหนัก	ร้อยละ (ก) 15 (ข) 40	ราคาขาย ปลีกใน ประกาศของ อธิบดี	(ก) ใช้ใบยาสูบ ไทยทั้งหมด (ข) ใช้ใบยาสูบ นำเข้า

ตารางที่ 2.1 อัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2552 (ต่อ)

เดือน ปี	บุหรี่ต่างประเทศ		บุหรี่ในประเทศ		หมายเหตุ
	อัตราภาษี	ฐานภาษี	อัตราภาษี	ฐานภาษี	
กุมภาพันธ์ 2519	0.12 บาทต่อกรัม	น้ำหนัก	ไม่มีการ เปลี่ยนแปลง	ราคาขาย ปลีกใน ประกาศของ อธิบดี	(ก) ใช้ใบยาสูบ ไทยทั้งหมด (ข) ใช้ใบยาสูบ นำเข้า
กันยายน 2519	ไม่มีการ เปลี่ยนแปลง	น้ำหนัก	ร้อยละ 40	ราคาขาย ปลีก	ทุกยี่ห้อ
พฤษภาคม 2523	0.50 บาทต่อกรัม	น้ำหนัก	ร้อยละ (ก) 40 (ข) 45	ราคาขาย ปลีกใน ประกาศของ อธิบดี	(ก) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าไม่เกินร้อย ละ 20 (ข) ใช้ใบยาสูบนำ เข้าเกินร้อยละ 20
เมษายน 2524	ไม่มีการ เปลี่ยนแปลง	น้ำหนัก	ร้อยละ (ก) 45 (ข) 50	ราคาขาย ปลีกใน ประกาศของ อธิบดี	(ก) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าไม่เกินร้อย ละ 20 (ข) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าเกินร้อยละ 20
ธันวาคม 2524	ไม่มีการ เปลี่ยนแปลง	น้ำหนัก	ร้อยละ (ก) 48 (ข) 58	ราคาขาย ปลีกใน ประกาศของ อธิบดี	(ก) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าไม่เกินร้อย ละ 20 (ข) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าเกินร้อยละ 20
มีนาคม 2527	ไม่มีการ เปลี่ยนแปลง	น้ำหนัก	ร้อยละ (ก) 35 (ข) 48 (ค) 58	ราคาขายปลีก ในประกาศ ของอธิบดี	(ก) ใช้ใบยาสูบไทย ทั้งหมด (ข) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าไม่เกินร้อย ละ 20 (ค) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าเกินร้อยละ 20

ตารางที่ 2.1 อัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ยี่ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2552 (ต่อ)

เดือน ปี	บุหรี่ยี่ต่างประเทศ		บุหรี่ยี่ในประเทศ		หมายเหตุ
	อัตราภาษี	ฐานภาษี	อัตราภาษี	ฐานภาษี	
เมษายน 2528	ไม่มีกร เปลี่ยนแปลง	น้ำหนัก	ร้อยละ (ก) 35 (ข) 48 (ค) 56.50	ราคาขาย ปลีกใน ประกาศของ อธิบดี	ก) ใช้ใบยาสูบไทย ทั้งหมด (ข) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าไม่เกินร้อยละ 20 (ค) ใช้ใบยาสูบ นำเข้าเกินร้อยละ 20
มกราคม 2535	ร้อยละ 55	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 55	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ
ธันวาคม 2536	ร้อยละ 60	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 60	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ
มกราคม 2538	ร้อยละ 62	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 62	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ
ตุลาคม 2539	ร้อยละ 68	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 68	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ

ตารางที่ 2.1 อัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ตั้งแต่ พ.ศ. 2481-2552 (ต่อ)

เดือน ปี	บุหรี่ต่างประเทศ		บุหรี่ในประเทศ		หมายเหตุ
	อัตราภาษี	ฐานภาษี	อัตราภาษี	ฐานภาษี	
ตุลาคม 2540	ร้อยละ 70	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 70	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ
ตุลาคม 2542	ร้อยละ 71.5	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 71.5	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ
มีนาคม 2544	ร้อยละ 75	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 75	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ
ธันวาคม 2548	ร้อยละ 79	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 79	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ
สิงหาคม 2550	ร้อยละ 80	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 80	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ
พฤษภาคม 2552	ร้อยละ 85	ราคานำเข้า หรือราคา ซี. ไอ. เอฟ. บวก ภาษีนำเข้า	ร้อยละ 85	ราคา ณ โรง อุตสาหกรรม	ทุกยี่ห้อ

หมายเหตุ: อัตราภาษีมีหน่วยเป็นบาทต่อกรัมเมื่อฐานภาษีเป็นน้ำหนัก และเป็นอัตราร้อยละเมื่อฐานภาษีเป็นราคา
ที่มา: กฎกระทรวงการคลัง (อ้างถึงใน ชลธาร วิศรุตวงศ์, 2550) และ กรมสรรพสามิต

2.2 วัตถุประสงค์ของการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่

การเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 3 ประการ (ชลธาร วิศรุตวงศ์, 2550) ดังนี้

1. เพื่อหารายได้เข้ารัฐ การเก็บภาษีสรรพสามิตถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ ซึ่งหลายประเทศนิยมใช้วิธีขึ้นภาษีสรรพสามิตเพื่อนำรายได้จากภาษีมาชดเชยการขาดดุลงบประมาณ แต่การขึ้นภาษีในอัตราที่สูงมาก อาจทำให้ผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงการบริโภคโดยหันไปบริโภคสินค้าชนิดอื่นทดแทน และอาจทำให้มีการลักลอบผลิต หรือมีการซื้อขายสินค้าหนีภาษีเพิ่มขึ้น รวมทั้งอาจทำให้รายได้ภาษีสรรพสามิตลดลงอีกด้วย
2. เพื่อบรรเทาปัญหาจากการบริโภคสินค้า ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบภายนอกทางลบ (Negative Externality) เช่น การบริโภคบุหรี่ นอกจากจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของตัวผู้สูบเอง ยังเป็นผลเสียต่อสุขภาพของผู้ที่อยู่ใกล้เคียงซึ่งได้รับ “ควันบุหรี่มือสอง” และทำให้รัฐบาลต้องสิ้นเปลืองงบประมาณในการรักษาโรคร้ายต่างๆที่เกิดจากสินค้าประเภทนี้ ดังนั้นการเก็บภาษีสรรพสามิตซึ่งส่งผลให้ราคาสินค้าสูงขึ้น จึงเป็นการช่วยสะท้อนต้นทุนในการบริโภคสินค้า ทำให้มีการบริโภคที่ลดลง จึงเป็นการลดผลกระทบภายนอกที่เกิดจากการบริโภคสินค้า
3. เพื่อให้ผลด้านการกระจายภาระภาษี เนื่องจากการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่ทำให้ผู้ที่บริโภคสินค้าประเภทนั้นๆมาก ต้องรับภาระภาษีมาก ดังนั้นผู้ที่สูบบุหรี่มากก็ได้รับภาระภาษีมาก ส่วนผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ก็ไม่ต้องรับภาระภาษี และเมื่อภาษีสรรพสามิตบุหรี่สูงขึ้น ก็จะไม่กระทบกับกลุ่มผู้ไม่สูบบุหรี่

วัตถุประสงค์ของการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่ โดยหลักการนั้นจะจัดเก็บเพื่อหารายได้เข้ารัฐ และเพื่อลดหรือควบคุมการบริโภคบุหรี่ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก แต่การพิจารณาถึงวัตถุประสงค์หลักของการขึ้นภาษีสรรพสามิตที่ผ่านมา มักจะมีเหตุผลเพื่อหารายได้เข้ารัฐ และเพื่อควบคุมคุณภาพและมาตรฐานในการผลิตและจำหน่ายยาสูบ และเป็นการปรับอัตราภาษีเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน โดยไม่ได้กล่าวถึงเหตุผลทางด้านสุขภาพ สาธารณสุขหรือสังคม ยกเว้นในบันทึกวิเคราะห์สรุปประกอบการเสนอร่างกฎกระทรวงฉบับที่ 27 ใน พ.ศ.2548 ที่มีการใช้เหตุผลทางด้านสังคมและสุขภาพประกอบ แทนการใช้เหตุผลทางด้านรายได้ ว่า

“การบริโภคยาสูบทำให้เกิดปัญหาสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก และทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณในการดูแลรักษาเป็นจำนวนมาก ไม่คุ้มกับค่าแสตมป์ยาสูบที่จัดเก็บได้ จึงเห็นควรใช้มาตรการภาษีสรรพสามิตในการปรับเพิ่มค่าแสตมป์ยาสูบให้สูงขึ้น อันเป็นการสนับสนุนมาตรการลดการบริโภคยาสูบเพื่อสังคมอีกทางหนึ่ง”

แม้กระทั่งการออกกฎกระทรวง กำหนดอัตราค่าแสตมป์ยาสูบ พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นการปรับเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ครั้งล่าสุด จากอัตราร้อยละ 80 เป็นอัตราร้อยละ 85 ก็ยังคงมีเหตุผลเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์เศรษฐกิจในปัจจุบันและเพิ่มรายได้ของประเทศ

ถึงแม้วัตถุประสงค์ของการเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่ที่ผ่านมามักจะเน้นจัดเก็บเพื่อหารายได้เข้ารัฐ แต่เมื่อพิจารณาถึงผลในด้านการควบคุมการบริโภคบุหรี่ พบว่าให้ผลที่น่าพอใจสำหรับบุหรี่ที่ผลิตในประเทศเนื่องจากมีปริมาณการจำหน่ายลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2541-2549 เมื่อเทียบกับช่วงปี พ.ศ. 2536-2540 หลังจากที่มีปริมาณการจำหน่ายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ดังตารางที่ 2.2 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาที่สัดส่วนของปริมาณการจำหน่าย บุหรี่ที่ผลิตในประเทศมีสัดส่วนปริมาณการจำหน่ายลดลงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเก็บภาษีสรรพสามิตบุหรี่สามารถควบคุมการบริโภคบุหรี่ได้ดีในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงปริมาณการจำหน่ายบุหรือนำเข้าจากต่างประเทศ กลับพบว่ามีสัดส่วนปริมาณการจำหน่ายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) โดยมีข้อตกลงในการลดภาษีนำเข้าบุหรืลงเหลือร้อยละ 5 ทำให้บุหรือนำเข้าจากกลุ่มประเทศสมาชิก เช่น อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ มีต้นทุนที่ลดลง ตลาดบุหรือนำเข้าขยายตัวได้มากยิ่งขึ้น และสามารถขายในราคาที่ถูกลงได้ ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ปริมาณการจำหน่ายบุหรือนำเข้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น

จากการพิจารณาปริมาณการจำหน่ายบุหรือนำเข้าจากต่างประเทศและบุหรือนำเข้าจากต่างประเทศ ดังตารางที่ 2.2 พบว่าในปีที่ปริมาณการจำหน่ายบุหรือนำเข้าโดยรวมลดลงต่ำลงมาจากการลดลงของปริมาณการจำหน่ายบุหรือนำเข้าในประเทศเท่านั้น ทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นว่าแท้จริงแล้วตัวเลขที่ลดลงนั้นมาจากการที่ผู้บริโภคลดการบริโภคบุหรี่หรือเป็นเพียงการลดบุหรือนำเข้าที่ผลิตในประเทศเพื่อหันไปบริโภคบุหรี่และยาสูบจากแหล่งอื่นแทน อาจเป็นไปได้ว่าผู้บริโภคบางส่วนที่รู้สึกว่าตัวเองมีรายได้เพียงพอที่จะซื้อได้ลองบริโภคบุหรือนำเข้าจากต่างประเทศ และที่สำคัญคือการหันไปบริโภคยาเส้นเนื่องจากมีราคาที่ถูกลงกว่าบุหรือนำเข้าทดแทน

ตารางที่ 2.2 ปริมาณการจำหน่ายบุหรี่ปในประเทศและบุหรี่ปนำเข้าจากต่างประเทศปีงบประมาณ 2530-2549

หน่วย : ล้านบาท

ปีงบประมาณ	ปริมาณการจำหน่ายบุหรี่ป				
	บุหรี่ปผลิตในประเทศ	สัดส่วน %	บุหรี่ปนำเข้า	สัดส่วน %	รวม
2530	1,547	100.00	-	-	1,547
2531	1,661	100.00	-	-	1,661
2532	1,844	100.00	-	-	1,844
2533	1,924	100.00	-	-	1,924
2534	1,943	99.38	12	0.62	1,955
2535	1,984	97.45	52	2.55	2,036
2536	2,065	97.15	61	2.85	2,126
2537	2,258	96.95	71	3.05	2,329
2538	2,100	96.72	71	3.28	2,171
2539	2,387	96.86	77	3.14	2,464
2540	2,316	95.89	99	4.11	2,415
2541	1,786	91.53	165	8.47	1,951
2542	1,569	86.68	241	13.32	1,810
2543	1,587	86.91	239	13.09	1,826
2544	1,571	85.74	261.27	14.26	1,832
2545	1,454	84.69	262.80	15.31	1,717
2546	1,687	85.17	293.85	14.83	1,981
2547	1,682	79.70	428.35	20.30	2,111
2548	1,790	78.30	496.04	21.70	2,286
2549	1,357	77.19	401.02	22.81	1,758

ที่มา: กรมสรรพสามิต (อ้างอิงใน ชลธาร วิศรุตวงศ์, 2550)

บทที่ 3 ยาเส้น

ในบทนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดโดยรวมของยาเส้น โดยแบ่งเนื้อหาหลักเป็น 3 ส่วน โดยส่วนแรกจะกล่าวถึงข้อมูลเกี่ยวกับยาเส้น ตลาดยาเส้นซึ่งประกอบไปด้วยยาเส้นยี่ห้อต่างๆที่เป็นที่นิยมในตลาดและผู้ผลิตยาเส้นรายใหญ่ รวมทั้งใบยาที่นำมาผลิตเป็นยาเส้น และผลการตรวจหาสารประกอบเพื่อเพิ่มรสชาติในยาเส้น ส่วนที่สองจะกล่าวถึงมาตรการในการควบคุมการบริโภคยาเส้นทั้งมาตรการด้านภาษี และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี และส่วนที่สามจะแสดงให้เห็นถึงสัดส่วนตลาดยาเส้นในประเทศไทยเมื่อเทียบกับบุหรี่

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับยาเส้น

ยาสูบมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า “*Nicotiana tabacum*” เป็นไม้ล้มลุก ต้องปลูกใหม่ทุกปี และเป็นพืชใบเลี้ยงคู่ ลำต้นมีขนอ่อนนุ่มปกคลุม สูงประมาณ 1 - 1.5 เมตร ใบลักษณะเป็นรูปไข่กลับ โคนใบแคบ ใบโตหน้ามีขนอ่อนปกคลุม ดอกออกเป็นช่อยาวที่ปลายยอด สีชมพูอ่อนหรือแดงเรื่อ ออกผลลักษณะเป็นแคปซูล รากจะผลิตสารนิโคตินแล้วส่งไปเก็บไว้ที่ใบ ใบตากแห้งจะใช้เป็นส่วนประกอบในบุหรี่ หรือยาเส้น

การบริโภคนิโคตินในประเทศไทย ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มตั้งแต่เมื่อใด แต่มีหลักฐานที่น่าเชื่อว่าคนไทยมีการบริโภคนิโคตินประมาณ 700 ปีมาแล้ว แต่ถ้าเป็นหลักฐานทางลายลักษณ์อักษรพบว่าการบริโภคนิโคตินในประเทศไทยมีมากกว่า 300 ปีแล้ว สูบทั้งผู้หญิงและผู้ชาย โดยใช้ใบยาที่มาจากเกาะนิโคต จิน และใบยาที่ปลูกในพื้นที่เมือง คนไทยสมัยก่อนเรียกยาสูบว่า “ยา” และใช้คำว่ายาไปประกอบกับคำอื่นๆ ที่บอกลักษณะของยาสูบแต่ละประเภท เช่น ยาเส้น ยาฉุน ยาจืด ยามวน เป็นต้น อาจเนื่องจากคนไทยสมัยก่อนใช้ยาสูบในการบำบัดรักษาโรค เช่น ใช้ใบรักษาฝี ห้ามเลือด ใช้สูบเพื่อรักษาโรคหืด หรือนำใบยาสูบมาบดทำยาฆ่าแมลง เพราะสารนิโคตินในใบยาสูบมีคุณสมบัติในการฆ่าสิ่งมีชีวิต สามารถใช้ผสมยารักษาสัตว์ และมีผลกระตุ้นระบบการทำงานต่างๆ ของร่างกายทำให้เกิดการผ่อนคลายรู้สึกสบายใจในขณะสูบ โดยยาสูบในสมัยนั้นจะมีก้นแหลม มวนด้วยใบตองหรือใบจากตากแห้ง ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 มีผู้ทำบุหรี่ป้านขึ้นมา เพื่อสูบควันและอมยากับหมากพร้อมกัน ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ 5 มีผู้ดัดแปลงบุหรี่ป้าน โดยตัดยาเส้นให้พอดีกับวัสดุที่ใช้มวนคือใบตองแห้ง ใบตองอ่อน และใบบัว และได้รับความนิยมอย่างมาก

“ยาเส้น” มีการกล่าวถึงอย่างเป็นทางการในพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2481 ซึ่งได้มีการให้ความหมายไว้โดยคำว่า “ยาเส้น” หมายความว่า ใบยาสูบซึ่งได้หั่นเป็นเส้น นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงคำจำกัดความของ “ยามวนเอง” ซึ่งหมายความว่า ยาเส้นซึ่งใช้สำหรับมวนบุหรี่ป้านเอง ตามชนิดที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ในกฎกระทรวง¹ เมื่อภายหลังมีการออกกฎกระทรวงการคลังออกตามความในพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2481 (ฉบับที่ 2) ได้ระบุว่า ยาเส้นซึ่งใช้สำหรับมวนบุหรี่ป้านเองอันจะถือเป็นยามวนเอง ตามความหมายของคำว่ายามวนเอง ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2481 นั้น คือยาเส้นชนิดสำหรับใช้มวนซิการ์เรต เพื่อสูบเองและบรรจุซองสำหรับจำหน่าย ส่วนในพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติยาสูบฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็มีการให้คำจำกัดความของยาเส้น ซึ่งมีข้อความแตกต่างเพิ่มเติมไปจากเดิมไม่มากนัก โดย “ยาเส้น” หมายความว่า ใบยาหรือยาอัดซึ่งได้หั่นเป็นเส้นและแห้งแล้ว แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ระบุถึงความหมายของคำว่ายามวนเองแต่อย่างใด

ยาเส้นนอกจากจะใช้เป็นชื่อเรียกของยาสูบที่ได้จากการนำใบยาที่หั่นเป็นเส้นและแห้งแล้วมามวนสูบเอง ในบางครั้งยาเส้นอาจถูกเรียกว่า “บุหรี่ป้านเอง” ซึ่งก็เป็นชื่อที่บ่งบอกถึงการสูบว่าต้องนำมามวนสูบเอง แต่เนื่องจากในความหมายที่กรมสรรพสามิตใช้ บุหรี่ป้านจะสื่อถึงยาสูบที่ผลิตสำเร็จรูปออกมาวางจำหน่ายโดยไม่ต้องนำมามวนเอง จึงอาจจะใช้คำว่า “ยาเส้นมวนเอง” แทนเพื่อบ่งบอกการสูบว่าเป็นการนำยาเส้นมามวนสูบด้วยตนเอง

นอกจากนี้ยังมียาสูบอีกประเภทหนึ่งที่เป็นการนำยาเส้นผสมด้วยกลั่นและรสผลไม้หรือช็อคโกแลตโดยใช้อุปกรณ์การสูบที่เรียกว่าสูก้า ที่มีต้นกำเนิดจากอินเดีย สูบได้ประมาณ 1 ชั่วโมง โดยมีราคาเริ่มต้นประมาณ 250 บาท โดยเชื่อกันว่าการสูบลักษณะนี้มีอันตรายน้อยกว่าการสูบบุหรี่ เนื่องจากเป็นการสูบผ่านน้ำผู้สูบจึงเข้าใจว่าควันที่สูบเข้าไปจะถูกรองสารพิษแล้ว แต่ที่จริงแล้วกลับเป็นอันตรายยิ่งกว่าการสูบบุหรี่ นอกจากนี้ยังมีราคาสูงกว่าการสูบยาเส้นตามท้องตลาดทั่วไปมาก และมักจะสูบกันเฉพาะในสถานบันเทิง ผับ บาร์ โดยไม่ถูกกฎหมาย และยาเส้นสูก้าไม่อยู่ในคำจำกัดความของยาเส้นในพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509

¹ คำว่า “ชนิด” สกคตามความในพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2481

3.1.1 ตลาดยาเส้น

ยาเส้นที่มีจำหน่ายในประเทศไทยมีอยู่มากกว่า 100 ตรา แต่ตราที่ยี่หอยาเส้นที่ได้รับความนิยมในตลาดมีอยู่ประมาณ 10 ตราเท่านั้น โดยแบ่งเป็นยี่หอหลักที่มีวางจำหน่ายหลายพื้นที่ในประเทศ ได้แก่ ตราแมวดำ ตราสมอลูกโลก ตรานาค ตราสิงห์ และตราวัวชนกัน ส่วนยาเส้นที่เป็นที่นิยมตราอื่นๆซึ่งมักวางจำหน่ายประจำท้องถิ่น ได้แก่ ตราหงษ์แดง ตราเขียนซี่สิงห์ ตราดาว ตราดวงทอง และตราศรีทอง เป็นต้น

ในส่วนของผู้ผลิตยาเส้นนั้น ในปัจจุบันยาเส้นที่จำหน่ายอยู่ในท้องตลาดมาจากการผลิตและจำหน่ายของเอกชน² โดยมีผู้ผลิตรายใหญ่ในตลาดคือ บริษัท เพ็ญใจอุตสาหกรรม จำกัด ผู้ผลิตยาเส้นตราแมว บริษัท สุราพญานาค จำกัด ซึ่งผลิตยาเส้นอยู่หลายตรา ได้แก่ ตรานาค ตราสิงห์ ตราหงษ์แดง ตรามังกร ตราช้าง ตราดวงทอง และตราคุณ หจก.ลาดหญ้าเทรตติ้ง ผู้ผลิตยาเส้นตราสมอลูกโลกกับตราลูกเต๋า และกึ่งผู้ผลิตยาเส้นตราวัวชนกัน ผู้ผลิตยาเส้นรายอื่นๆส่วนมากมักไม่จดทะเบียนตั้งเป็นบริษัท เพียงแต่จะจดทะเบียนผู้ประกอบการยาเส้นกับกรมสรรพสามิตไว้เท่านั้น โดยมักใช้ชื่อนามสกุลของผู้ประกอบการในการจดทะเบียน เนื่องจากมีความสะดวกกว่าการไปจดทะเบียนบริษัท มีเพียงเฉพาะผู้ผลิตรายใหญ่ดังเช่น บริษัท เพ็ญใจอุตสาหกรรม จำกัด และ บริษัท สุราพญานาค จำกัด ที่จดทะเบียนผู้ประกอบการยาเส้นกับกรมสรรพสามิตในนามบริษัท (เจ้าของกิจการของทั้งสองบริษัทนี้มีการประกอบธุรกิจผลิตสินค้าชนิดอื่นอยู่ด้วย)

ส่วนแบ่งตลาดยาเส้นแต่ละยี่หอในปัจจุบันยังไม่ปรากฏตัวเลขที่แน่ชัด แม้แต่การสอบถามไปยังผู้ประกอบการก็ยังไม่ทราบเป็นตัวเลขที่แน่นอน แต่พอจะสามารถประมาณได้ว่า หากรวมตราที่ยี่หอหลักที่เป็นที่นิยมเข้าด้วยกัน น่าจะมีส่วนแบ่งตลาดมากถึงครึ่งหนึ่งของตลาดยาเส้นทั้งหมดซึ่งมีมูลค่ากว่าพันล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ยาเส้นแต่ละตราก็ได้รับความนิยมในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไป โดยยาเส้นตราแมวที่ถูผลิตโดยเพ็ญใจอุตสาหกรรม ซึ่งมีการผลิตมายาวนานกว่า 50 ปี เป็นยี่หอที่มีจำหน่ายอยู่ทั่วประเทศ และได้รับความนิยมแทบทุกภาคทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลาง รวมถึงกรุงเทพฯ ยกเว้นทางภาคใต้ และ ภาคอีสานแถบแม่น้ำโขงที่จำหน่ายได้น้อยกว่าภาคอื่นๆ เนื่องจากภาคอีสานแถบแม่น้ำโขงมีโรงงานยาเส้นบ้านแพง หรือบริษัท สุราพญานาค จำกัด ซึ่งมีการ

² โรงงานยาสูบเคยผลิตยาเส้นตราปรางทิพย์สีแดงและตราปรางทิพย์สีเหลือง แต่ในปัจจุบันมิได้มีการผลิตแล้ว

ผลิตยาเส้นอยู่ด้วยกันหลายตรา เช่น ตรานาค ตรานงษ์แดง ตราดวงทอง ตราคูณ และตราสิงห์ เป็นที่นิยมในบริเวณนั้นรวมถึงบริเวณใกล้เคียง ส่วนยาเส้นตราเซียนซึ่งผลิตโดยตั้งนำฮั่วจะจำหน่ายทางภาคใต้

ถึงแม้จะยังไม่มีตัวเลขส่วนแบ่งตลาดรวมทั้งยอดจำหน่ายยาเส้นของผู้ประกอบการแต่ละราย แต่จากข้อมูลผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาเส้น ก็ทำให้ทราบถึงปริมาณใบยาที่ใช้ในการผลิตยาเส้นของผู้ผลิตบางราย ซึ่งได้แจ้งไว้กับกรมสรรพสามิตในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีที่มีการรวบรวมอย่างเป็นทางการ โดยปริมาณใบยาที่ใช้ในการผลิตยาเส้นของผู้ผลิตรายใหญ่ 3 ราย (ยกเว้นผู้ผลิตยาเส้นตราวัวชนกันที่ไม่มีข้อมูล) ได้แสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ปริมาณใบยาที่ใช้ในการผลิตยาเส้นของผู้ผลิตรายใหญ่ พ.ศ. 2547

ชื่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรม	ปริมาณ (กก./ปี)	สัดส่วน (%)
บริษัท เพ็ญใจอุตสาหกรรม จำกัด	500,000	35.58
หจก.ลาดหญ้าเทวดิ่ง	150,000	10.67
บริษัท สุราพญานาค จำกัด	80,000	5.69
อื่นๆ	675,347	48.06
ประมาณการรวมทั้งประเทศ	1,405,347	100

หมายเหตุ: ผู้ประกอบการบางรายซึ่งมีทั้งรายกลางและรายย่อยไม่ได้แจ้งตัวเลขปริมาณใบยาที่ใช้ในการผลิตยาเส้นเพียงแต่ระบุว่าขึ้นอยู่กับลูกค้า ทำให้การประมาณใบยาที่ใช้ในการผลิตยาเส้นรวมทั้งประเทศที่ได้มีปริมาณน้อยกว่าความเป็นจริง

ที่มา: กรมสรรพสามิต

อย่างไรก็ตามนักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการของกรมสรรพสามิตประเมินว่าในปัจจุบันปริมาณการผลิตยาเส้นของผู้ผลิตรายใหญ่มีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคาดว่าผู้ผลิตรายใหญ่บางรายน่าจะมีการผลิตยาเส้นมากถึง 1 ล้านกิโลกรัมต่อปี แต่ปริมาณดังกล่าวเป็นการประเมินโดยไม่ได้มีการแจ้งหรือบันทึกอย่างเป็นทางการ

ยาเส้นแต่ละตราจะแตกต่างกันไปตามแต่ละสูตรและกรรมวิธีของผู้ผลิต แล้วแต่ความชอบของผู้บริโภค ตัวอย่างเช่นยาเส้นตราแมวมี่ทั้งแมวแดง รศคล้ายบุญหรือห่อกรงทิพย์ และแมวเขียว รศ

คล้ายบุหรี่หรือสายฝน โดยจะเย็นเวลาสูบ ซึ่งเป็นรสที่ได้รับความนิยม ส่วนภาคอีสานชอบยาเส้นสีออกเหลือง เช่น ยาเส้นที่ผลิตโดยบริษัท สุราพญานาค จำกัด ซึ่งผลิตจากใบยาพันธุ์เบอร์เลย์และเวอร์ยิเนีย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ยาเส้นตราแมวที่ผูกผลิตโดยเพียงใจอุตสาหกรรมซึ่งผลิตจากยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองจำหน่ายได้น้อยกว่าในภาคอื่นๆ เนื่องจากยาเส้นที่ผลิตจากใบยาพันธุ์พื้นเมืองจะมีสีออกดำ เข้มกว่ายาเส้นที่ผลิตจากใบยาพันธุ์เบอร์เลย์และเวอร์ยิเนีย

สินค้าประเภทอื่นๆโดยทั่วไปมักใช้การโฆษณาเพื่อส่งเสริมการขาย และเพิ่มส่วนแบ่งตลาดให้ผู้ผลิต แต่สำหรับยาเส้นซึ่งถือเป็นผลิตภัณฑ์ยาสูบชนิดหนึ่ง จึงถูกห้ามโฆษณาหรือแม้แต่การแสดงชื่อหรือเครื่องหมายที่ใช้เป็นการโฆษณา ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 ทำให้บางตราใช้การเขียนข้อความถึงจุดเด่นเกี่ยวกับยาเส้นของตนที่ข้างซอง เช่น การเขียนว่าผลิตจากยาเส้นคุณภาพดี ยาอบถึง กลิ่นหอม เป็นต้น หรือบางตราที่ตั้งชื่อเลียนแบบให้คล้ายคลึงกับตราที่เป็นที่นิยมเพื่อทำให้ผู้บริโภคสนใจซื้อ นอกจากนี้ร้านค้าที่จำหน่ายยาเส้นบางร้านเริ่มมีการปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ยาเส้นให้หลากหลายยิ่งขึ้นเพื่อจูงใจผู้บริโภค โดยมีเครื่องหมายกระดาศหรือยาเส้นให้ออกมามีรูปทรงคล้ายคลึงกับบุหรี่ เพื่อให้ลูกค้าสามารถนำยาเส้นที่ซื้อไปใส่ในกระดาศที่มวนจากเครื่อง ทำให้การบริโภคยาเส้นรูปแบบนี้ให้ความรู้สึกใกล้เคียงกับการบริโภคบุหรี่มากขึ้น

ในด้านการส่งออกยาเส้น จากข้อมูลของกรมสรรพสามิตซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลการส่งออกยาสูบตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 ซึ่งผู้ที่ต้องการจะส่งออกยาสูบไปยังต่างประเทศจะต้องขอใบอนุญาตจากกรมสรรพสามิต และภายหลังการส่งออกต้องรายงานการส่งออกที่กรมสรรพสามิตภายใน 7 วันนับตั้งแต่วันที่ส่งออก พบว่ามีผู้ส่งออกยาเส้นอยู่เพียงรายเดียวคือบริษัท สุราพญานาค จำกัด โดยส่งออกไปยังประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีปริมาณที่ไม่มากนัก กลุ่มลูกค้าหลักคือคนไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศสิงคโปร์ และจากสถิติปริมาณการส่งออกดังตารางที่ 3.2 จะเห็นได้ว่าการส่งออกมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ซึ่งการที่มีผู้ส่งออกเพียงรายเดียวและมีปริมาณการส่งออกไม่มากเนื่องมาจากยาเส้นที่ผลิตจากประเทศไทยไม่ได้มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับและไม่ได้รับความนิยมในต่างประเทศ และหากจะส่งออกสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ยาสูบไปยังต่างประเทศจะต้องได้รับการตรวจสอบมาตรฐานตามที่แต่ละประเทศจะกำหนด ตัวอย่างเช่น ใบยาส่งออกจะส่งไปตรวจที่ประเทศเยอรมันซึ่งเป็นแหล่งรับรองมาตรฐานที่เป็นที่เชื่อถือกันทั่วโลก แต่ยาเส้นที่ผลิตในประเทศไทยอาจมีสารพิษตกค้างจากการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชซึ่งไม่ได้มีการควบคุม นอกจากนี้ผู้ผลิตรายใหญ่อีกรายหนึ่งได้ให้ข้อมูลว่า การผลิตยาเส้นเน้นการผลิตเพื่อตอบสนองตลาดในประเทศ หากพบว่า

มียาเส้นที่ผลิตจากประเทศไทยจำหน่ายในบางประเทศน่าจะมาจากผู้จำหน่ายซื้อไปจำหน่ายเอง แต่บริษัทไม่ได้เป็นผู้ส่งออกยาเส้นไปยังต่างประเทศอย่างเป็นทางการ

ตารางที่ 3.2 ปริมาณการส่งออกยาเส้น พ.ศ. 2548-2552

ปี	ปริมาณส่งออก (กก./ปี)	สัดส่วนส่งออกต่อ ปริมาณผลิตทั้ง ประเทศ (%)	ส่งออกไปยังประเทศ
2548	29,800	2.12	สิงคโปร์
2549	21,500	1.53	สิงคโปร์ และมาเลเซีย
2550	14,500	1.03	สิงคโปร์
2551	10,500	0.75	สิงคโปร์
2552	7,200	0.51	สิงคโปร์

หมายเหตุ: 1.) ปริมาณส่งออกของปี พ.ศ. 2552 เป็นสถิติ ณ วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2552

2.) สัดส่วนส่งออกต่อปริมาณผลิตทั้งประเทศคำนวณจากปริมาณผลิตรวมทั้งประเทศซึ่งเท่ากับ 1,405,347 กก./ปี (ดังแสดงในตารางที่ 3.1)

ที่มา: กรมสรรพสามิต

3.1.2 การผลิตใบยาสูบในประเทศไทย

ใบยาสูบที่ปลูกในประเทศไทยมี 4 พันธุ์ได้แก่

1. พันธุ์เวอร์รียเนีย
2. พันธุ์เบอร์เลย์
3. พันธุ์เตอร์กิช
4. พันธุ์พื้นเมือง

พันธุ์เวอร์รียเนีย

ลักษณะใบเป็นแบบ Simple ขอบใบจะเรียบ ใบมีขนาดใหญ่มากเมื่อเปรียบเทียบกับลำต้น ความยาวประมาณ 2 เท่าของความกว้าง ซึ่งมีความยาวประมาณ 30-60 เซนติเมตร การบ่มใบยาสูบพันธุ์นี้ต้องบ่มด้วยไอร้อน ใช้เวลาในการบ่มใบยาสูบเป็นใบยาแห้งประมาณ 100-120 ชั่วโมง

พันธุ์เบอร์เลย์

มีลักษณะคล้ายคลึงกับใบยาสูบพันธุ์เวอร์ริเนีย แต่จะมีขนาดของใบใหญ่กว่าเล็กน้อย โดยทั่วไปจะมีความยาวของใบประมาณ 40-70 เซนติเมตร การบ่มต้องบ่มด้วยอากาศ ใช้เวลาในการบ่มใบยาสดเป็นใบยาแห้งประมาณ 40-45 วัน

พันธุ์เตอร์กิช

ลักษณะใบเป็นแบบ Simple ขอบใบเรียบ แต่มีใบขนาดเล็ก ซึ่งมีความยาวประมาณ 5-20 เซนติเมตร กว้างประมาณ 8-10 เซนติเมตร การบ่มจะบ่มด้วยแดด ใช้เวลาในการบ่มใบยาสดเป็นใบยาแห้งประมาณ 18-20 วัน

พันธุ์พื้นเมือง

มีขนาดใบกว้างหนาใกล้เคียงกับใบยาสูบพันธุ์เวอร์ริเนีย และเบอร์เลย์ แต่จะมีความหนา และสีของใบจะเข้มกว่า เป็นใบยาพันธุ์ดั้งเดิมของประเทศ มีการปลูกทั่วไป แต่จะมีมากทางภาคเหนือ ซึ่งเดิมเป็นการปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือน แต่ปัจจุบันได้กลายเป็นการปลูกเพื่อจำหน่าย โดยที่เกษตรกรมีความคิดว่าสามารถทำรายได้ดีเมื่อเปรียบเทียบกับพืชอื่นๆ การบ่มยาเส้นพันธุ์พื้นเมืองโดยทั่วไปจะหันเป็นเส้นแล้วนำมาบ่มด้วยแดด

วิธีการปลูกต้นยาสูบเพื่อนำไปผลิตยาเส้น เกษตรกรผู้ปลูกจะตัดยอดต้นยาสูบออก ซึ่งจะทำให้ปริมาณนิโคตินในใบยาสูบเพิ่มขึ้น เนื่องจากเมื่อต้นยาสูบถูกตัดยอดจะทำให้ใบลดลงและใบยาสูบที่เหลือบนต้นจะมีความหนาขึ้น ใบยาแต่ละใบจึงมีนิโคตินอยู่มากกว่าปกติ เมื่อนำใบยาไปผลิตเป็นยาเส้นจะให้รสชาติที่ฉุนแรง แต่ก็อันตรายต่อผู้สูบบมากกว่า

การปลูกต้นยาสูบในประเทศไทยต้องขออนุญาตจากกรมสรรพสามิต ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการผลิต การซื้อขาย และการส่งออกใบยาสูบ ซึ่งการปลูกยาสูบแต่ละพันธุ์จะปลูกได้เฉพาะในพื้นที่ที่กรมสรรพสามิตกำหนดไว้ เพื่อป้องกันการผสมข้ามพันธุ์ เป็นการรักษาคุณภาพใบยาสูบแต่ละพันธุ์ รวมทั้งยาสูบเป็นพืชที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสิ่งเสพติด จึงต้องมีการจัดให้ปลูกในพื้นที่ที่เหมาะสม มีการควบคุมปริมาณและคุณภาพของใบยาสูบ ยกเว้นใบยาสูบพันธุ์พื้นเมืองที่อยู่ภายใต้กฎหมายยาสูบก็จริงแต่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตในการปลูกและหันขาย รวมทั้งไม่ต้องเสียภาษี ซึ่งทำให้กรมสรรพสามิต ไม่มีรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับยาเส้นที่ผลิตจากยาสูบพันธุ์พื้นเมืองมากนัก รวมทั้งไม่มีการควบคุมการใช้ปุ๋ยและสารเคมีดังนั้น ใบยาสูบพันธุ์พื้นเมืองที่นำมาผลิตเป็นยาเส้นอาจมีสารพิษตกค้างซึ่งจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพผู้สูบ

ตารางที่ 3.3 พื้นที่ปลูกยาสูบ พันธุ์เวอร์จิเนีย เบอรัลีย์ และเตอร์กิช ของไทย พ.ศ. 2525-2551

ปี	พื้นที่ปลูกพันธุ์ (ไร่)		
	เวอร์จิเนีย	เบอรัลีย์	เตอร์กิช
2525	278,334	99,220	60,845
2526	243,623	100,869	50,901
2527	194,892	56,958	44,943
2528	183,575	30,722	35,921
2529	159,788	42,445	33,024
2530	134,517	41,340	39,951
2531	137,664	60,878	55,143
2532	142,459	72,268	89,583
2533	152,986	75,584	67,165
2534	176,224	90,756	85,960
2535	186,216	87,305	83,195
2536	87,291	81,353	85,738
2537	84,396	50,330	86,188
2538	91,643	76,697	80,949
2539	110,234	85,465	72,849
2540	121,703	91,688	79,044
2541	116,034	107,692	57,459
2542	85,625	102,813	36,938
2543	80,774	104,576	39,073
2544	67,422	103,765	41,593
2545	70,487	96,794	37,597
2546	64,142	123,115	44,454
2547	60,399	86,860	42,699
2548	63,633	89,358	49,557
2549	67,807	83,385	49,560
2550	74,530	131,457	60,074
2551	64,953	100,585	54,271

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การปลูกยาสูบเมื่อใบยาโตเต็มที่ จะนำไปบ่มคลุมด้วยใบตองแห้งแล้วส่งให้โรงงานยาสูบ แต่ถ้าส่งให้พ่อค้าคนกลางโรงงานเอกชนจะต้องหั่นเป็นฝอย จากนั้นนำไปบ่มตากแดด 2 แดดเมื่อแห้งสนิท ก็นำไปตากน้ำค้างต่ออีก 2 วัน เพื่อรักษาความชื้น ให้ใบยามีความนุ่ม แล้วแบ่งเป็นห่อๆ ละ 10 กิโลกรัม นำไปขายต่อโรงงาน หรือร้านค้าปลีก ใบยาที่นำมาขายโรงงานยาสูบส่วนใหญ่จะคัดเฉพาะที่มีคุณภาพดี ตรงตามความต้องการ เพราะได้ราคาดีกว่านำไปขายตามโรงงานหรือขายปลีก ซึ่งผู้ปลูกจะคัดใบยาคุณภาพต่ำกว่าขายโรงงานเอกชน นอกจากนี้ใบยาคุณภาพดีจะถูกส่งขายต่างประเทศ ส่วนใบยาคุณภาพต่ำจะใช้บริโภคภายในประเทศ ซึ่งการคัดแยกคุณภาพใบยาสูบนั้นจะแบ่งตามชั้นมาตรฐานใบยาสูบ

3.1.3 ชั้นมาตรฐานใบยาสูบ

ชั้นมาตรฐานใบยา (Standard Grade) เป็นการคัดแยกใบยาออกเป็นหมู่ตามคุณภาพ และสีของใบยา การที่มีการจัดชั้นมาตรฐานใบยาเนื่องจากคุณภาพของใบยาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดราคาของใบยา โดยชั้นมาตรฐานใบยาของยาสูบแต่ละพันธุ์จะมีมากน้อยต่างกันไปตามพันธุ์ใบยาสูบ ดังนี้

1. ชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เวอร์ริเนีย

ในปัจจุบันใบยาพันธุ์เวอร์ริเนียมีทั้งหมด 63 ชั้น ตามการจัดมาตรฐานใบยาของโรงงานยาสูบ จากที่กำหนดเดิม 67 ชั้น โดยแต่ละชั้นจะมีเครื่องหมายแสดงชั้นมาตรฐานใบยาตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3.4 เครื่องหมายแสดงชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เวอร์ริเนีย

หมู่ใบยา	คุณภาพ	สี
B = ยาใน	1 = ชั้นดีเลิศ	L = สีมะนาว
C = ยากลาง	2 = ชั้นดีมาก	F = สีส้ม
X = ยาต้น	3 = ชั้นดี	V = สีมะนาวสุกหรือสีส้มติดเขียว
N = ยาตาย	4 = ชั้นพอใช้	S = สีส้มสลัก
BA, BB, SS = ยาร่วง	5 = ชั้นต่ำ	K = สีเพี้ยน
		G = สีเขียว

ที่มา: สุรีย์ ศรีสุข (ม.ป.ป.)

2. ชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เบอร์เลย์

ชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เบอร์เลย์มี 43 ชั้น ซึ่งมีสัญลักษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 3.5 เครื่องหมายแสดงชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เบอร์เลย์

หมู่ใบยา	คุณภาพ	สี
T = ใบยายอด	1 = ชั้นดีเลิศ	L = สีมะนาว
B = ใบยาถัดยอด	2 = ชั้นดีมาก	F = สีส้ม
C = ใบยากกลาง	3 = ชั้นดี	D = สีน้ำตาลแก่
X = ใบยาดีน	4 = ชั้นพอใช้	K = สีเขียว
S = ใบยาร่วง	5 = ชั้นต่ำ	G = สีเขียว

ที่มา: สุรีย์ ศรีสุข (ม.ป.ป.)

2. ชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เตอร์กิช

ชั้นมาตรฐานใบยาพันธุ์เตอร์กิช มีการจัดชั้นที่แตกต่างจากใบยาพันธุ์เวอร์รี่เนี่ย และใบยาพันธุ์เบอร์เลย์ เนื่องจากใบยามีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งมีสัญลักษณ์ ดังนี้

A1 = ใบยายอด มีสีเหลืองหรือสีส้ม เนื้อหนา

A2 = ใบยาถัดยอด สีเหลืองหรือสีส้ม เนื้อค่อนข้างหนา

A3 = ใบยากกลาง สีเหลืองหรือสีส้ม เนื้อปานกลาง

A4 = ใบยาล่าง สีเหลืองหรือสีส้ม เนื้อบาง

B1 = ใบยายอด สีน้ำตาลอ่อนอมเหลืองหรือสีส้ม เนื้อหนา

B2 = ใบยาถัดยอด สีน้ำตาลอ่อนอมเหลืองหรือสีส้ม เนื้อค่อนข้างหนา

B3 = ใบยากกลาง สีน้ำตาลอ่อนอมเหลืองหรือสีส้ม เนื้อปานกลาง

B4 = ใบยาล่าง สีน้ำตาลอ่อนปนเหลืองหรือสีส้ม เนื้อบาง

K1 = ใบยายอด-ถัดยอด สีน้ำตาลอ่อนหรือสีน้ำตาลแก่ เนื้อค่อนข้างหนา

K2 = ใบยากกลาง-ล่าง สีน้ำตาลอ่อนหรือสีน้ำตาลแก่ เนื้อหนापานกลาง

3.1.4 การผสมสารประกอบเพื่อเพิ่มรสชาติในยาเส้น

การผลิตยาเส้นบางตราไม่ใช่เพียงการนำใบยาสูบมาหั่นทำเป็นยาเส้นสูบเท่านั้น แต่ยังมี การผสมส่วนประกอบบางอย่างเพื่อให้ยาเส้นมีรสชาติดีขึ้นเวลาสูบ และจากเหตุผลทางการตลาด เช่น การผสม Vanillin และ Menthol ซึ่งการผสมสารปรุงแต่งเหล่านี้จะส่งผลเสียต่อร่างกายได้ การผสม Vanillin ซึ่งมักได้จากการสังเคราะห์ มีผลให้เป็นพิษต่อตับ เนื่องจาก Vanillin เป็นสารที่สกัดได้จากผักวานิลลา แต่เนื่องจากวานิลลาที่ได้จากธรรมชาติมีราคาแพง จึงมีการสังเคราะห์ Vanillin เพื่อใช้ในอุตสาหกรรม ซึ่งมาจากผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมกระดาษ ส่วนการผสม Menthol จะทำให้รู้สึกเย็นเวลาสูบ และมีผลทำให้เกิดอาการชาที่คอ จึงรู้สึกกระคายเคืองจากควันบุหรี่ลดลง

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างยาเส้นโดยกรมสรรพสามิต พบว่ามีการผสม Vanillin และ Menthol ในยาเส้นบางตราโดยเฉพาะตราแมวซึ่งเป็นยาเส้นตราที่ค่อนข้างได้รับความนิยมในการบริโภค มีการผสมสารทั้งสองชนิด ดังตารางที่ 3.6 และ ตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.6 ปริมาณ Vanillin ที่วิเคราะห์หาได้จากตัวอย่างยาเส้น พ.ศ. 2547

ลำดับที่	ตรา	ภาชนะบรรจุ	ปริมาณ Vanillin (ppm)
1	แมว	กระป๋องเขียว	0.865
2	แมว	กระป๋องเหลือง	1.130
3	แมว	ซองแดง	0.799
4	แมว	ซองเขียว	0.830
5	นางโปรย	ซองแดง	0.576
6	พานทอง	ซองเขียว	0.463
7	มะขาม	ซองเขียว	0.115
8	หมี	ซอง	ไม่พบ
9	สมอลูกโลก	ซองแดง	0.60
10	เสือคู่	ซองเขียว	0.103
11	เกษตรกรไทย	ซอง	0.155

ที่มา: วุฒิมกร ประสิทธิ์นอก (2547)

ตารางที่ 3.7 ผลการวิเคราะห์หา Menthol จากตัวอย่างยาเส้น พ.ศ. 2547

ลำดับที่	ตรา	ภาชนะบรรจุ	ผลการวิเคราะห์	
			มี	ไม่มี
1	เพชรเมืองหล่ม รสฉุน	ซอง		/
2	ช้างถือธง	ซอง	/	
3	แมว	ซองเขียว	/	
4	แมว	กระป๋องเขียว	/	
5	แมว	กระป๋องเหลือง	/	
6	แมว	ซองแดง	/	
7	กุหลาบแดง รสกลาง	ซอง	/	
8	มะขาม	ซองแดง	/	
9	นกแก้ว	ซองแดง	/	
10	นางโปรย	ซองแดง	/	
11	สิงห์ทอง	ซองฟ้า	/	
12	บัวแดง	ซอง		/
13	นกอินทรี	ซองขาว		/
14	เบอร์ 9	ซอง		/
15	สิงห์ทอง	ซองเหลือง		/
16	ปราสาททิพย์	ซองเหลือง		/
17	วัวชนกัน	ซอง		/
18	อุทัย	ซอง		/
19	ปู	ซอง		/
20	แป๊ะ (เป่า)	ซอง		/
21	ไก่เหยียบทุเรียน	ซอง		/
22	ดวงทอง	ซอง		/
23	กลองทิพย์ 90	ซองแดง		/
24	ยาถักอบน้ำผึ้งแม่ละมุล	ซองฟ้า		/

ตารางที่ 3.7 ผลการวิเคราะห์หา Menthol จากตัวอย่างยาเส้น พ.ศ. 2547 (ต่อ)

ลำดับที่	ตรา	ภาชนะบรรจุ	ผลการวิเคราะห์	
			มี	ไม่มี
25	ยาถบอบน้ำผึ้งแม่ละมุล	ซองน้ำเงิน		/
26	ไก่ทอง	ซอง		/
27	หมี	ซอง		/
28	สมอลูกโลก	ซอง		/

ที่มา: วุฒิกิจ ประสิทธิ์นอก (2547)

3.2 มาตรการเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคยาเส้น

3.2.1 การใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

ที่ผ่านมาคนไทยที่เป็นผู้บริโภคนิยมสูบบุหรี่ไม่ได้ตระหนักถึงอันตรายจากการสูบบุหรี่ โดยเข้าใจว่ามีเพียงการสูบบุหรี่เท่านั้นที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพและเป็นสาเหตุของโรคมะเร็งปอด ในด้านมาตรการในการควบคุมและป้องกันการบริโภคยาเส้นในอดีต ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับยาเส้นซึ่งแท้จริงแล้วมีคนไทยบริโภคอยู่เป็นจำนวนมาก การติดฉลากเตือนมีเฉพาะบนซองบุหรี่ แต่ไม่มีการติดฉลากเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้ผู้บริโภคนิยมสูบบุหรี่โดยไม่คำนึงถึงผลเสียต่อสุขภาพ แต่เมื่อภายหลังได้มีแพทย์ออกมาเตือนถึงอันตรายของยาเส้นต่อสุขภาพซึ่งมีไม่แพ้บุหรี่ว่าการสูบบุหรี่หรือบุหรี่มวนเองก็มีพิษภัยต่อร่างกาย ทำให้เป็นโรคมะเร็งและถุงลมปอดโป่งพองได้เช่นเดียวกับบุหรี่ จึงมีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขให้ติดฉลากคำเตือนบนซองยาเส้น ในประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2550 เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นตามพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 จากการที่มีการกำหนดให้ติดภาพคำเตือนอันตรายที่เกิดจากการสูบบุหรี่ซึ่งพิมพ์อยู่บนซองบุหรี่ได้มีผลในการจูงใจในการลดการบริโภค ซึ่งมีส่วนให้ยอดการจำหน่ายบุหรี่ของโรงงานยาสูบลดลง ดังนั้นการแสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนบนซองบรรจุยาเส้นก็น่าจะมีผลให้ผู้สูบบุหรี่และกำลังจะหันมาสูบบุหรี่ได้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเส้น และลดการบริโภคยาเส้นลงบางส่วนเช่นเดียวกัน

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2550

ประกาศฉบับดังกล่าวมีข้อกำหนดให้ ยาเส้นที่ผลิตในประเทศหรือนำเข้าต้องแสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นบนภาชนะบรรจุยาเส้น ซึ่งมี 2 แบบคือ

แบบที่ 1 รูปภาพประกอบคำเตือน สูบแล้วเป็นมะเร็งกล่องเสียง

แบบที่ 2 รูปภาพประกอบคำเตือน ควันบุหรี่ป่าทำให้เกิดมะเร็งปอด

ภาพที่ 3.1 ฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น

แบบที่ 1

แบบที่ 2

ที่มา: ประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2550

นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ โดยมีการควบคุมการสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ โดยคำว่าบุหรี่ป่าในพระราชบัญญัตินี้มีความหมายรวมถึงยาเส้นด้วย จึงถือเป็นการควบคุมการสูบบุหรี่ทางหนึ่ง

พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535

โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ว่า “โดยที่ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับในทางการแพทย์ว่า ควันบุหรี่ป่าเป็นผลเสียแก่สุขภาพของผู้สูบและผู้ไม่สูบบุหรี่ที่อยู่ใกล้เคียงหลายประการ เช่น อาจทำให้เกิดมะเร็งปอดและอวัยวะอื่น โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ อีกทั้งควันบุหรี่ป่ายังทำให้โรคบางโรค เช่น โรคหอบ หืด หรือโรคภูมิแพ้มีอาการกำเริบขึ้นนอกจากนั้นยังพิสูจน์ได้ว่า การที่ผู้ไม่สูบบุหรี่ต้องสูดควันบุหรี่ป่าซึ่งผู้อื่นสูบเข้าไป ก็ยังเป็นผลเสียแก่สุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่นั้น เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับผู้สูบบุหรี่เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผู้สูดควันบุหรี่ป่านั้นเป็นเด็ก สมควรที่จะคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่มิให้ต้องรับควันบุหรี่ป่าในสถานที่สาธารณะ โดยการห้ามสูบบุหรี่ในบางสถานที่หรือการจัดเขตให้สูบบุหรี่โดยเฉพาะ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

3.2.2 การใช้มาตรการเกี่ยวกับภาษี

ในปัจจุบันยาเส้นที่จำหน่ายอยู่ในท้องตลาดมาจากการผลิตและจำหน่ายของผู้ประกอบการเอกชน ซึ่งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบเพื่อการค้าต้องเป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีของตัวสินค้าซึ่งภาษีที่ต้องเสียมีหลายประเภท ประกอบด้วยภาษีสรรพสามิต เงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และเงินบำรุงองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเป็นภาษีที่เรียกเก็บจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบเช่นเดียวกับที่เก็บจากสินค้าประเภทอื่น และภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเก็บจากสถานที่ขายปลีกยาสูบ แต่ได้กำหนดให้เก็บจากการจำหน่ายบุหรี่และซิการ์เท่านั้น

ก. ภาษีสรรพสามิต

รัฐบาลยังไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการใช้มาตรการทางภาษีในการเพิ่มภาษีสรรพสามิตยาเส้น (ภาษียาเส้น) เพื่อควบคุมการบริโภคยาเส้น ที่ผ่านม้อัตราภาษียาเส้นเก็บเพียงอัตราตามมูลค่าร้อยละ 0.1 หรืออัตราตามปริมาณ 0.01 บาทต่อสิบกกรัม แล้วแต่ว่าแบบใดจะเก็บเป็นภาษีได้มากกว่า (ณ อัตราภาษีนี้อัตราตามปริมาณมักจะเก็บได้มากกว่า) โดยจัดเก็บจากผู้ผลิตยาเส้นที่ทำจากใบยาสูบพันธุ์พันธุ์เวอร์เรีย พันธุ์เบอร์เลย์ และพันธุ์เตอร์กิช ส่วนผู้ผลิตยาเส้นที่ทำจากใบยาสูบพันธุ์พื้นเมืองได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2523 ซึ่งแก้ไขมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 โดยให้ยกเว้นภาษีแก่ยาเส้น ที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง ซึ่งมีข้อความให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ บรรจุยาเส้นหรือยาสูบในซอง และปิดแอสตมปียาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ ก่อนนำออกจากโรงอุตสาหกรรมยาสูบ นอกจากยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เนื่องจาก “รัฐบาลมีนโยบายที่จะผ่อนคลายภาระให้แก่ราษฎรผู้เพาะปลูกและใช้สอยยาเส้น ที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง สมควรยกเลิกค่าแอสตมปียาสูบที่เก็บจากยาเส้น ที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น”

พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ทำให้ผู้เพาะปลูก ผู้ผลิต และผู้จำหน่ายยาเส้นที่ทำจากใบยาสูบพันธุ์พื้นเมืองได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี เนื่องจากต้องการช่วยเหลือชาวไร่ผู้เพาะปลูกยาสูบซึ่งเป็นผู้มีรายได้น้อยไม่ให้ออกแบกภาระภาษี ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ตัวเลขจำนวนผู้ผลิต และปริมาณการผลิตยังมีไม่แน่นอน โดยก่อนหน้าที่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้จะประกาศใช้ ได้เคยมีพระราชบัญญัติฉบับอื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการยกเว้นภาษีแก่พันธุ์ยาสูบพื้นเมือง ตามมาตรา 4 แห่ง

พระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512 โดยให้เหตุผลในการประกาศใช้ “เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะยกเว้นภาษีการค้าตามประมวลรัษฎากรแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบในการขายยาเส้นหรือยาสูบ และเพื่อให้ผู้ปลูกต้นยาสูบพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง ผู้บ่มใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง และผู้ทำยาเส้นจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองที่ตนปลูกได้เอง หรือใบยาพันธุ์ยาสูบอื่นตามที่กำหนดไม่ต้องขอรับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ” แต่ได้ถูกยกเลิกไปในภายหลัง

หากรัฐบาลมีนโยบายในการขึ้นภาษียาเส้นควบคู่ไปกับการขึ้นภาษีบุหรี่เพื่อลดการบริโภคยาสูบ ก็จะมีเพียงยาเส้นที่ผลิตจากใบยาสูบพันธุ์เวอร์ริเนีย พันธุ์เบอร์เลย์ และพันธุ์เตอร์กิชเท่านั้นที่จะอยู่ภายใต้นโยบายภาษี ส่วนใบยาพันธุ์พื้นเมืองก็ยังคงจำหน่ายได้โดยไม่ถูกเก็บภาษี นอกจากนี้เมื่อผู้ผลิตได้นำใบยาสูบมาหั่นและบ่มเพื่อผลิตเป็นยาเส้นแล้ว เมื่อมองจากลักษณะภายนอกจะเป็นสีน้ำตาลคล้ายคลึงกันมากยากที่จะแยกออกว่าผลิตมาจากใบยาสูบพันธุ์ใด ซึ่งอาจมีการใช้ใบยาสูบพันธุ์อื่นแต่อ้างว่าเป็นใบยาพันธุ์พื้นเมือง ทำให้การเข้ามาตรวจทางภาษีเพื่อควบคุมการบริโภคยาเส้นอาจมีประสิทธิภาพน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม การปลูกยาสูบแต่ละพันธุ์ยกเว้นพันธุ์พื้นเมืองจะมีการควบคุมตรวจสอบ และปลูกได้เฉพาะในพื้นที่ที่กรมสรรพสามิตกำหนดไว้ รวมทั้งใบยาสูบแต่ละพันธุ์ที่เป็นใบยาสดนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกัน กรมสรรพสามิตจึงให้มีการประเมินและเก็บภาษีโดยเจ้าหน้าที่สรรพสามิตในแต่ละพื้นที่

ปัญหาในการเก็บภาษียาเส้นให้ครอบคลุมทั่วถึงยังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากต้องการจัดเก็บภาษีจากผู้ผลิตที่ผลิตยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง เนื่องจากได้รับการคุ้มครองให้ได้รับยกเว้นภาษี

ข. เงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

เป็นการเก็บเงินเพื่อบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 ซึ่งเก็บกับสินค้าประเภทสุราและยาสูบ ในอัตราร้อยละ 2 ของมูลค่าภาษีสรรพสามิต โดยเงินบำรุงนี้ให้ถือเป็นภาษี ซึ่งจัดเก็บโดยกรมสรรพสามิตและนำส่งเป็นเงินบำรุงกองทุนอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง เพื่อที่จะได้มีเงินทุนมาดำเนินการในการสนับสนุน รณรงค์ให้ลดการบริโภคสุรา ยาสูบ หรือสิ่งอื่นที่ทำลายสุขภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนสร้างเสริมสุขภาพ

ค. เงินบำรุงองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย

เป็นการเก็บเงินบำรุงเช่นเดียวกับการเก็บเงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ โดยเก็บตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 ที่ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 ซึ่งเก็บกับสินค้าประเภทสุราและยาสูบในอัตราร้อยละ 1.5 ของภาษีที่เก็บจากสุราและยาสูบ ซึ่งจัดเก็บโดยกรมสรรพสามิต โดยนำส่งเงินบำรุงองค์การที่ได้รับในแต่ละเดือนภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดจากเดือนที่ได้รับเงินบำรุงองค์การนั้น เพื่อเป็นรายได้ขององค์การซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่จะสนับสนุนการพัฒนาสังคม และให้ความรู้กับประชาชน

อย่างไรก็ตามยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์พื้นเมืองซึ่งได้รับยกเว้นภาษีสรรพสามิตก็ได้รับยกเว้นการจ่ายเงินบำรุงกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และการจ่ายเงินบำรุงองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยด้วย เนื่องจากในกรณีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยสุราและกฎหมายว่าด้วยยาสูบ ได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิต ก็จะได้รับยกเว้นการจ่ายเงินบำรุงกองทุน และองค์การดังกล่าว ตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551

ง. ภาษีมูลค่าเพิ่ม

เป็นภาษีที่เรียกเก็บจากการขายสินค้าหรือการให้บริการ ซึ่งจะเก็บเฉพาะส่วนที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นในแต่ละขั้นตอนการผลิตและจำหน่ายในอัตราร้อยละ 7 ซึ่งผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ยาสูบรวมถึงยาเส้นก็ต้องชำระภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย

จ. ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัด

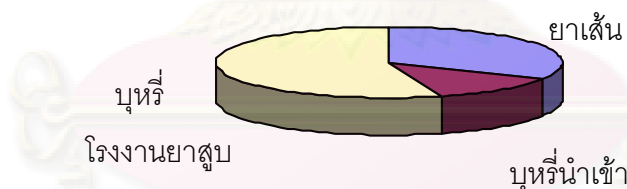
องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีข้อบัญญัติให้อำนาจในการเก็บภาษีจากร้านค้าที่จำหน่ายยาสูบตามมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2546 ซึ่งประเภทยาสูบที่ถูกต้องกำหนดให้ร้านค้าที่จำหน่ายต้องเสียภาษีคือ บุหรี่ และซิการ์ ส่วนร้านค้าที่จำหน่ายยาเส้นไม่ได้ถูกกำหนดให้เสียภาษีนี้

3.3 สัดส่วนยาเส้นในประเทศไทย

สัดส่วนตลาดยาเส้นของประเทศไทยในส่วนนี้แบ่งการพิจารณาเป็นสัดส่วนตามปริมาณการบริโภค สัดส่วนตามมูลค่า และสัดส่วนตามจำนวนผู้บริโภค ถึงแม้สัดส่วนตามมูลค่าของยาเส้นจะมีไม่สูงนัก ซึ่งเนื่องมาจากยาเส้นมีราคาถูก ทำให้ยาเส้นถูกมองข้ามไปเมื่อเทียบกับยาสูบประเภทอื่นแต่เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนผู้สูบบุหรี่ในประเทศไทยแล้วอาจทำให้ต้องหันมาตระหนักถึงการควบคุมการบริโภคยาเส้นเนื่องจากพบว่าในปัจจุบันมีสัดส่วนจำนวนผู้สูบบุหรี่มากถึงประมาณ 50% ของจำนวนผู้สูบบุหรี่ทั้งหมด ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตามปริมาณ สัดส่วนตลาดยาเส้นของประเทศไทยในปี พ.ศ.2549 มีส่วนแบ่ง 37.32% หรือประมาณ 21,789 ล้านมวน ส่วนบุหรี่ยำเข้าซึ่งมีส่วนแบ่งตลาด 14.14% และบุหรี่ยำจากโรงงานยาสูบ ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดคือประมาณ 48.54% มีประมาณ 8,254.19 และ 28,342.44 ล้านมวนตามลำดับ

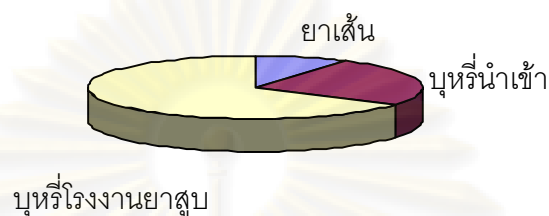
ภาพที่ 3.2 สัดส่วนตลาดยาเส้นตามปริมาณ พ.ศ.2549

ที่มา: โรงงานยาสูบ

ตามมูลค่า สัดส่วนตลาดยาเส้นในประเทศไทยในปี พ.ศ.2549 มีมูลค่าโดยรวมประมาณ 9.07% หรือประมาณ 7,263 ล้านบาท ส่วนบุหรี่ยำนำเข้ามีประมาณ 25.14% และสัดส่วนบุหรี่ยำจากโรงงานยาสูบ มีประมาณ 65.80% คิดเป็นมูลค่า 20,140.22 ล้านบาท และ 52,716.94 ล้านบาทตามลำดับ

ภาพที่ 3.3 สัดส่วนตลาดยาเส้นตามมูลค่า พ.ศ.2549

ที่มา: โรงงานยาสูบ

ตามจำนวนผู้สูบ สัดส่วนตลาดยาเส้นตามจำนวนผู้สูบในประเทศไทยในปี พ.ศ.2550 มีผู้บริโภคประมาณ 50.60% หรือประมาณกว่า 5 ล้านคน ส่วนผู้บริโภคนูหรีมีประมาณ 47.22% หรือประมาณ 4.2 ล้านคน ส่วนผู้สูบบุหรี่ยาสูบประเภทอื่น ๆ มีประมาณ 2.18% หรือประมาณ 2 แสนคน

ภาพที่ 3.4 สัดส่วนตลาดยาเส้นตามจำนวนผู้สูบ พ.ศ.2550

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาแนวโน้มการบริโภคยาเส้นในตลาด ตามปริมาณและตามมูลค่าในการบริโภค คาดว่าน่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจากตารางที่ 1.1 ประมาณการรายได้ภาษีสรรพสามิต ในบทที่ 1 จะเห็นได้ว่ารายได้ของกรมสรรพสามิตจากภาษียาเส้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก ซึ่งการที่รายได้ของกรมสรรพสามิตจากภาษียาเส้นเพิ่มขึ้นนี้ก็มาจากการผลิตและการบริโภคที่เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มจากระหว่าง 6.14-14.11 ล้านบาทในช่วงปี พ.ศ. 2540-2546 เป็นระหว่าง 16.67-21.06 ล้านบาทในช่วงปี พ.ศ. 2547-2550 ถึงแม้จะมีบางปีที่รายได้จากภาษียาเส้นลดลง ส่วนจำนวนผู้บริโภคนยาเส้น จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี พ.ศ. 2544 ที่มีผู้บริโภคนยาเส้นอยู่ประมาณ 5.5 ล้านคน แต่ในปี พ.ศ. 2547 ผู้บริโภคนยาเส้นที่สำรวจได้มีจำนวนลดลงเหลือประมาณ 4.8 ล้านคน แต่จากการสำรวจในปี พ.ศ.2550 ผู้บริโภคนยาเส้นกลับเพิ่มจำนวนขึ้นอีกเป็นประมาณ 5.1 ล้านคน ซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่มีการปรับขึ้นอัตราภาษีบุหรี่ในเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2548 เมื่อประกอบกับการเพิ่มอัตราภาษีบุหรี่เป็นอัตราตามมูลค่าร้อยละ 85 ในปัจจุบัน จำนวนผู้บริโภคนยาเส้นก็น่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน ถึงแม้ว่าการสำรวจทั้งสามปีจำนวนตัวเลขผู้บริโภคนยาเส้นเปลี่ยนแปลงไม่มากนักก็ตาม

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วรรณกรรมปริทัศน์: แนวคิดทางทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 แนวคิดทางทฤษฎี

ทฤษฎีที่นำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ทฤษฎีอุปสงค์ (Theory of Demand) และแบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS)

4.1.1 ทฤษฎีอุปสงค์ (Theory of Demand)

อุปสงค์ (Demand) หมายถึง ความต้องการซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งของผู้บริโภคพร้อมกับความสามารถในการสนองความต้องการดังกล่าว (นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2544) อุปสงค์ที่ผู้บริโภคมีย่อมซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจะมีปัจจัยต่างๆเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ฟังก์ชันอุปสงค์จึงหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเสนอซื้อของปัจจัยต่างๆที่มีส่วนในการกำหนดปริมาณเสนอซื้อของผู้บริโภค เช่น ราคาสินค้า รายได้ของผู้บริโภค และราคาสินค้าชนิดอื่น เป็นต้น

การศึกษาอุปสงค์ของผู้บริโภคนั้น มีที่มาจากทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค (Theory of Consumer's Behavior) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการเลือกบริโภคสินค้าอย่างมีเหตุผลในระดับราคาสินค้าที่เป็นอยู่ในตลาด เพื่อสร้างอรรถประโยชน์หรือความพอใจสูงสุด (Utility Maximization) จากการบริโภคสินค้าจำนวน n ชนิด ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่จำกัด ในทางเศรษฐศาสตร์เราสามารถที่จะวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคได้ใน 2 ลักษณะ คือ (Deaton and Muellbauer (1980), อ้างถึงใน สิริกร คุณขุนทด (2549))

1) Primality คือ การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคในด้านที่สอดคล้องกับทฤษฎีผู้บริโภคซึ่งเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ภายใต้สมมติฐานที่ว่าผู้บริโภคมียุติประสงค์ในการบริโภคสินค้าเพื่อให้ตนเองได้รับความพอใจสูงสุด ภายใต้เงื่อนไขงบประมาณหรือรายได้ที่มีอยู่ ซึ่งเป็นการพิจารณาอุปสงค์ของสินค้า โดยคำนึงถึงอรรถประโยชน์ที่จะได้รับโดยตรงจากการบริโภค (Direct Utility) เรียกว่า สมการอุปสงค์ของมาร์แชล (Marshallian Demand Function) หรือ Uncompensated

Demand Function ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรปริมาณสินค้าที่ขึ้นอยู่กับตัวแปรราคา (p) และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคทั้งหมด (X)

2) Duality คือ การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคในอีกด้านหนึ่ง ซึ่งเป็นด้านตรงข้ามกับ ทฤษฎีผู้บริโภค กล่าวคือ จะเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคภายใต้สมมติฐานที่ว่าผู้บริโภคมี เป้าหมายที่จะเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด (Expenditure Minimization) ภายใต้เงื่อนไขให้ได้รับความ พอใจในระดับที่กำหนด ซึ่งเป็นการพิจารณาอุปสงค์ของสินค้าโดยคำนึงถึง อรรถประโยชน์ที่จะได้รับ จากการบริโภค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงการบริโภคสินค้าแต่ละชนิดในปริมาณ เท่าใดนั้น นอกจากจะคำนึงถึงราคา (p) ยังคำนึงถึงอรรถประโยชน์ (U) ที่ได้รับจากการบริโภคด้วย โดยเลือกจะบริโภคในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์เท่าเดิม เรียกว่า Hicksian Demand Function หรือ Compensated Demand Function

กรณีที่ผู้บริโภคต้องการได้รับความพอใจสูงสุด (Utility Maximization) ภายใต้ข้อจำกัดด้าน งบประมาณ สามารถแสดงฟังก์ชันความพอใจได้ดังนี้ (พัชญ์พิชชา บุณนิม, 2547)

$$U = U(X)$$

โดยที่ X คือ เวกเตอร์จำนวนสินค้าและบริการชนิดต่างๆในตลาด ที่ผู้บริโภคต้องการซื้อซึ่ง กำหนดให้มี n ชนิด ($X = x_1, x_2, \dots, x_n$)

สมการงบประมาณเขียนได้ดังนี้

$$PX \leq M$$

P คือ เวกเตอร์ของราคาสินค้า ($P = p_1, p_2, \dots, p_n$) โดยที่ $p_i \geq 0$

M คือ รายได้หรืองบประมาณที่ผู้บริโภคมีอยู่

ใช้ Lagrange Method คำนวณหาอุปสงค์ของสินค้าและบริการต่างๆ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆคงที่ได้ ดังนี้

$$\text{Max } U = U(X) \quad (1)$$

$$\text{Subject to } PX \leq M \quad (2)$$

$$L(X, \lambda) = U(X) + \lambda (M - PX) \quad (3)$$

λ คือ Lagrangian Multiplier

หาค่าอนุพันธ์ของสมการที่ (3) เทียบกับ x_i และ λ จะได้

$$\frac{\partial U(X)}{\partial x_i} = \lambda p_i \quad (4)$$

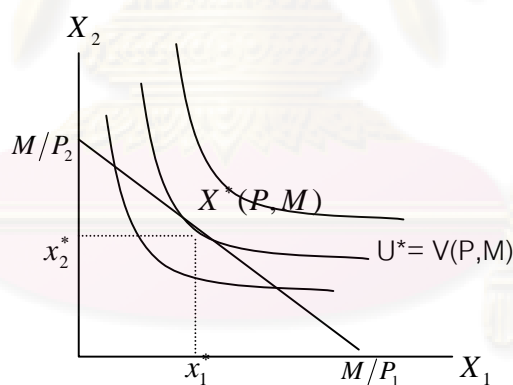
$$M - PX = 0 \quad (5)$$

จากสมการ (4) และ (5) เมื่อแก้สมการจะได้

$$x_i = f_i(P, M) \quad (6)$$

Marshallian Demand Function หรือ Uncompensated Demand Function ของสินค้า i เป็นดังสมการ (6) และถ้าแทนค่า x_i กลับลงไปในสมการที่ (1) จะได้ Indirect Utility Function ซึ่งแสดงความพอใจสูงสุดที่จะได้รับ ณ ระดับราคาสินค้า P ภายใต้งบประมาณ M สามารถเขียนในรูปฟังก์ชันได้ดังนี้

$$U^* = V(P, M) \quad (7)$$

ภาพที่ 4.1 อุปสงค์ของมาร์แชล (Marshallian demand)

หากสมมติให้ตลาดมีสินค้า 2 ชนิด จากภาพที่ 4.1 จุด $X^*(P, M)$ เป็นจุดที่ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจสูงสุด ซึ่งมาจากการบริโภคสินค้า x_1 จำนวน x_1^* และสินค้า x_2 จำนวน x_2^*

นอกจากการหาอุปสงค์ของผู้บริโภคภายใต้สมมติฐานที่ว่าผู้บริโภคจะแสวงหาความพอใจสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณแล้ว ยังมีการหาอุปสงค์ของผู้บริโภคภายใต้สมมติฐานที่ว่าผู้บริโภคจะแสวงหาแนวทางที่ทำให้ตนเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการน้อยที่สุด เพื่อให้ได้รับความพอใจในระดับที่ต้องการ ณ ระดับราคาสินค้าที่เป็นอยู่ (Expenditure Minimization) จากฟังก์ชันค่าใช้จ่าย (Expenditure Function) ซึ่งเป็นปัญหาควบคู่ได้อีกด้วย ซึ่งอุปสงค์ที่ได้จากแนวคิดทั้งสองแบบนี้จะให้คำตอบของสมการเป้าหมายที่ตรงกันเนื่องจากอินเวอร์สของฟังก์ชันความพอใจทางอ้อม $V(P, M)$ คือ ฟังก์ชันค่าใช้จ่ายซึ่งแสดงอยู่ในรูป $E(P, U)$

จากการหาความพอใจสูงสุด $U = U(X)$ ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ $PX = M$ ในปัญหาควบคู่จะมีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดเป็นสมการเป้าหมาย ภายใต้ระดับความพอใจ ซึ่งสามารถแสดงฟังก์ชันเป้าหมายได้ดังนี้

$$\text{Min } PX = M \quad (8)$$

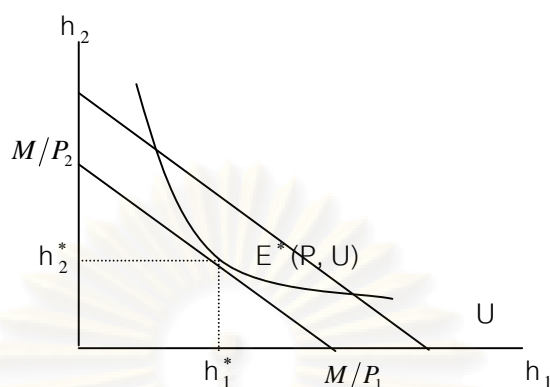
$$\text{Subject to } U \geq U(X) \quad (9)$$

เมื่อใช้วิธี Lagrange Method ในการหาคำตอบจะได้อุปสงค์ที่มีต่อสินค้าและบริการชนิดต่างๆ ซึ่งเขียนในรูปฟังก์ชันได้ดังนี้

$$x_i = h_i(P, U) \quad (10)$$

Hicksian Demand Function หรือ Compensated Demand Function เป็นดังสมการที่ (10) และเมื่อแทนค่า x_i กลับลงไปในสมการที่ (8) จะได้ฟังก์ชันค่าใช้จ่ายที่แสดงระดับค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด ณ ระดับความพอใจที่กำหนด เมื่อราคาสินค้าเท่ากับ P

$$M = E(P, u) \quad (11)$$

ภาพที่ 4.2 อุปสงค์ของฮิกซ์ (Hicksian Demand)

หากสมมติให้ตลาดมีสินค้าเพียง 2 ชนิด จากรูปที่ 4.2 จุด $E^*(P, U)$ เป็นจุดที่เหมาะสมที่สุดที่ทำให้ผู้บริโภคเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับความพอใจระดับ U ณ ราคาสินค้า P โดยผู้บริโภคจะบริโภคสินค้า h_1 จำนวน h_1^* และสินค้า h_2 จำนวน h_2^*

คุณสมบัติของสมการอุปสงค์

สมการอุปสงค์มีคุณสมบัติที่สำคัญคือ

(Deaton and Muellbauer (1980), อ้างถึงใน สิริกร คุณขุนทด (2549))

1. Adding-up: ผู้บริโภคสามารถเพิ่มการบริโภคสินค้าแต่ละชนิดขึ้นได้เรื่อยๆ จนกว่างบประมาณหรือรายได้ที่มีอยู่จะหมดไป ซึ่งค่าใช้จ่ายที่ซื้อสินค้าแต่ละชนิดเมื่อรวมกันแล้วจะเท่ากับจำนวนงบประมาณที่มี (M) หรือค่าใช้จ่ายทั้งหมด (X)

$$\sum p_i f_i(P, M) = \sum p_i h_i(P, U) = M$$

ค่าใช้จ่ายที่ซื้อสินค้าแต่ละชนิดรวม = งบประมาณที่มี

ผู้บริโภคจะจัดสรรงบประมาณที่มีเพื่อใช้ในการบริโภคสินค้าแต่ละชนิดตามสัดส่วนที่ต้องการ ซึ่งผลรวมของสัดส่วนทั้งหมดจะเท่ากับ 1 ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่เรียกว่า “Engel Aggregate Condition” ซึ่งสมการอุปสงค์สามารถเขียนในรูปของค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ที่ถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนค่าใช้จ่ายของสินค้าแต่ละชนิดได้ดังนี้

$$\sum_{i=1}^n w_i \varepsilon_i = 1$$

โดยที่ $w_i = p_i q_i / X$ คือสัดส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้า i ต่อค่าใช้จ่ายทั้งหมด
 ε_i คือ ค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์ของสินค้า i

2. Homogeneity: ผู้บริโภคสามารถบริโภคสินค้าได้ในปริมาณหนึ่ง ณ รายได้หรืองบประมาณที่มีอยู่ หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก็จะมีเปลี่ยนแปลงการบริโภค และหากราคาสินค้าแต่ละชนิดและงบประมาณมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่เท่ากันแล้ว ผู้บริโภคก็จะไม่เปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคสินค้า ซึ่งแสดงได้ในรูปสมการได้ดังนี้

$$f_i(\theta P, \theta X) = f_i(P, X)$$

โดยที่ θ คือ ขนาดของการเปลี่ยนแปลง

จากคุณสมบัติข้อนี้ ช่วยไม่ให้เกิด“ภาพลวงตาทางการเงิน (Money Illusion)” ที่คิดว่ารายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการกำหนดการเปลี่ยนแปลงในราคาสินค้าและค่าใช้จ่ายทั้งหมดให้มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกัน โดยเปรียบเทียบในลักษณะค่าที่แท้จริง (Real Term) จึงไม่ทำให้สมการอุปสงค์เปลี่ยนแปลงไป และสามารถเขียนเป็นสมการในรูปของความยืดหยุ่นอุปสงค์ดังนี้

$$\sum_{j=1}^n \varepsilon_{ij} + \varepsilon_{ii} = 0 \quad ; j=1, \dots, n$$

ซึ่งหมายถึง ผลรวมของความยืดหยุ่นอุปสงค์ของสินค้า i ต่อราคา (ε_{ii}) และต่อราคาไขว้ (ε_{ij}) ของสินค้า j แต่ละชนิดจะเท่ากับศูนย์

3. Symmetry: ผู้บริโภคจะบริโภคสินค้าที่มีราคาถูกกว่าโดยเปรียบเทียบทดแทนสินค้าที่มีราคาแพง เพื่อให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าต่ำที่สุด และยังคงได้รับอรรถประโยชน์จากการบริโภคเท่าเดิม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคสินค้าที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าชนิดอื่นจะเท่ากัน ไม่ว่าจะเปลี่ยนสินค้าชนิดใดก็ตาม สามารถแสดงในรูปอุปสงค์ของอีกข้อได้ดังนี้

$$\frac{\partial h_i(P,U)}{\partial p_j} = \frac{\partial h_j(P,U)}{\partial p_i}; \forall i \neq j$$

หรืออาจกล่าวได้ว่า ความยืดหยุ่นอุปสงค์ต่อราคาไขว้ของสินค้าแต่ละคู่จะมีค่าเท่ากัน ซึ่งแสดงในรูปสมการได้ดังนี้

$$\varepsilon_{ij} = \varepsilon_{ji} \quad ; \quad \forall i \neq j$$

4. Negativity: เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น จะทำให้ปริมาณการบริโภคสินค้าชนิดนั้นลดลง กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของราคาสินค้าและปริมาณสินค้าจะเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม ทำให้เส้นอุปสงค์มีความชันเป็นลบเสมอ แสดงในรูปสมการทั่วไปได้ดังนี้

$$\sum_i \sum_j \xi_i \xi_j \partial h_i / \partial p_j \leq 0$$

หากพิจารณาในรูปของค่าความยืดหยุ่น จะได้ว่า ค่าความยืดหยุ่นต่อราคาไขว้ของสินค้าชนิดหนึ่งในทุกรายการสินค้า ที่ถ่วงน้ำหนักด้วยสัดส่วนค่าใช้จ่ายของแต่ละสินค้านั้นๆ เมื่อนำมารวมกันแล้วผลรวมจะมีค่าเท่ากับค่าติดลบของสัดส่วนค่าใช้จ่ายของสินค้าไขว้นั้น แสดงในรูปสมการดังนี้

$$\sum_{i=1}^n w_i \varepsilon_{ij} = -w_j$$

โดยที่ i คือ สินค้าชนิดที่ 1 ถึง n

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.1.2 แบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS)

แบบจำลอง AIDS เป็นแบบจำลองระบบสมการอุปสงค์ของ Deaton and Muellbauer (1980) โดยได้แนวคิดมาจากทฤษฎีความพอใจของผู้บริโภคในแง่ที่ว่าผู้บริโภคจะแสวงหาแนวทางที่ทำให้ตนเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการน้อยที่สุด (Expenditure Minimization) เพื่อให้ได้รับความพอใจในระดับที่ต้องการ ณ ระดับราคาสินค้าที่เป็นอยู่ ผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมในการบริโภค เพื่อให้ตนได้รับความพอใจสูงสุด (Utility-Maximizing Consumer) จะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคทั้งหมด จะเท่ากับต้นทุนค่าใช้จ่าย $[c(U, p)]$ โดย จะอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่า PIGLOG class ซึ่งเป็นที่ยอมรับของนักเศรษฐศาสตร์ว่า เป็นพฤติกรรมที่สมเหตุสมผล และสามารถใช้เป็นตัวแทนของผู้บริโภคทั้งหมดในตลาดได้ ซึ่งสามารถเขียนได้ดังนี้

$$\log c(U, p) = (1 - u) \log \{a(p)\} + U \log \{b(p)\} \quad (12)$$

โดยสมการที่ (12) เป็นฟังก์ชันค่าใช้จ่าย

โดยที่ $0 \geq U \geq 1$

$a(p)$ และ $b(p)$ แสดงถึงค่าใช้จ่ายสำหรับสินค้าแต่ละประเภท ซึ่งเป็นฟังก์ชันของราคา โดยที่

$$\log a(p) = a_0 + \sum_i \alpha_i \log p_i + \frac{1}{2} \sum_i \sum_j \gamma_{ij}^* \log p_i \log p_j \quad (13)$$

$$\log b(p) = \log a(p) + U \beta_0 \prod_i p_i^{\beta_i} \quad (14)$$

ดังนั้นสามารถเขียนฟังก์ชันค่าใช้จ่ายหรือสมการต้นทุนของ AIDS ได้ว่า

$$\log c(U, p) = a_0 + \sum_i \alpha_i \log p_i + \frac{1}{2} \sum_i \sum_j \gamma_{ij}^* \log p_i \log p_j + u \beta_0 \prod_i p_i^{\beta_i} \quad (15)$$

โดยที่ α_i, β_i และ γ_{ij}^* คือ ค่าพารามิเตอร์

$i, j = 1, \dots, n$ คือสินค้าที่พิจารณา

จากสมการที่ (15) เมื่อหาค่าอนุพันธ์เทียบกับราคาจะได้ความสัมพันธ์ในรูปแบบ Hicksian Demand Function ดังนี้

$$\frac{\partial c(U, p)}{\partial p_i} = q_i \quad (16)$$

และคุณสมบัติ (16) ทั้งสองข้างด้วย $p_i / c(U, p)$ จะได้

$$\frac{\partial \log c(U, p)}{\partial \log p_i} = \frac{p_i q_i(U, p)}{c(U, p)} = w_i(U, p) \quad (17)$$

โดยที่ $w_i(U, p)$ คือ สัดส่วนงบประมาณ(ค่าใช้จ่าย)สำหรับสินค้า i สามารถเขียนในรูปแบบฟังก์ชันของราคาและความพอใจได้ดังนี้

$$w_i = \alpha_i + \sum_j \gamma_{ij} \log p_j + \beta_i U \beta_0 \prod_i p_i^{\beta_i} \quad (18)$$

โดยที่ $\gamma_{ij} = \frac{1}{2}(\gamma_{ij}^* + \gamma_{ji}^*)$

เมื่อทำการหาความสัมพันธ์ของอรรถประโยชน์ทางอ้อม (Indirect Utility) จากสมการที่ (15) สามารถเขียนสมการที่ (18) ได้ดังนี้

$$U = \frac{\partial \log c(U, p) - \log a(p)}{\beta_0 \prod_i p_i^{\beta_i}} \quad (19)$$

แทนค่า U ในสมการที่ (19) ลงในสมการที่ (18) จะได้

$$w_i = \alpha_i + \sum_j \gamma_{ij} \log p_j + \beta_i \log \left[\frac{c(U, p)}{a(p)} \right] \quad (20)$$

เนื่องจากจุดที่ผู้บริโภคได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดนั้น ค่าใช้จ่ายในการบริโภคทั้งหมด (X) จะเท่ากับ ต้นทุนค่าใช้จ่าย $[c(U, p)]$ ดังนั้นจากสมการที่ (20) จะได้สมการพื้นฐานของแบบจำลอง AIDS ที่เป็น สมการสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่ขึ้นอยู่กับราคา (p) และค่าใช้จ่ายทั้งหมด (X)

$$w_i = \alpha_i + \sum_j \gamma_{ij} \log p_j + \beta_i \log \left[\frac{X}{P} \right] \quad (21)$$

โดยที่ P = ดัชนีราคา (Price Index)

4.2 วรรณกรรมปริทัศน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การบริโภคบุหรี่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการเพิ่มขึ้นของภาษีบุหรี่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดแทนกันของบุหรี่และยาเส้น ดังนี้

4.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การบริโภคบุหรี่

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การบริโภคบุหรี่ทำให้สามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์บุหรี่ต่อราคา และรายได้มากขึ้น เนื่องจากทฤษฎีอุปสงค์กล่าวว่าราคาสินค้า และรายได้ เป็นปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดปริมาณเสนอซื้อหรืออุปสงค์ของผู้บริโภค โดยได้ศึกษาทบทวนงานทั้งของไทยและต่างประเทศดังนี้

งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นไปตามกฎอุปสงค์ที่ว่าราคามีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออุปสงค์ และรายได้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่ออุปสงค์ ซึ่งได้แก่ งานวิจัยของ Cullum and Pissarides (2004) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับอุปสงค์สำหรับผลิตภัณฑ์ยาสูบในสหราชอาณาจักร ซึ่งโดยปกติแล้วการเพิ่มขึ้นของราคาจะนำไปสู่การลดการบริโภค แต่จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้เชื่อได้ว่า นอกจากการลดการบริโภคแล้ว ผู้บริโภคอาจจะเปลี่ยนไปบริโภคบุหรี่จากแหล่งอื่นหรือเปลี่ยนจากการบริโภคบุหรี่ (cigarettes) ซึ่งมีคุณภาพสูงกว่าแต่มีราคาแพงกว่าไปบริโภคยาสูบที่มวนด้วยมือ (hand rolling tobacco) หรือยาเส้น ซึ่งถึงแม้จะมีคุณภาพต่ำกว่าแต่ก็มีราคาที่ถูกลงกว่าแทน (ยาสูบที่มวนด้วยมือในการศึกษานี้จะพิจารณาเฉพาะที่มีการเสียภาษีเท่านั้น) แต่ก็ยังมีผู้บริโภคในสหราชอาณาจักร บางส่วนที่ยังคงบริโภคบุหรี่ที่เสีย

ภาษีซึ่งมีราคาแพงกว่า แทนที่จะบริโภคบุหรี่จากแหล่งอื่น เช่น บุหรี่หนีภาษี หรือยาเส้น ที่มีราคาถูกกว่า เนื่องจากการซื้อบุหรี่จากแหล่งอื่นจะมีต้นทุนในการหาซื้อและต้นทุนทางด้านจิตใจในการซื้อของผิดกฎหมาย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประมาณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์สำหรับบุหรี่ประเภทต่างๆ และพยากรณ์ผลของการเปลี่ยนแปลงราคาทั้งต่อการบริโภคยาสูบทั้งหมด และการจัดสรรค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมระหว่างบุหรี่ประเภทต่างๆ ระหว่างปี 1993 ถึง 2004 โดยใช้แบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS) ซึ่งโครงสร้างของการใช้แบบจำลองในการวิเคราะห์มีการแบ่งเป็น 3 ระดับ ระดับแรกเป็นการตัดสินใจว่าจะบริโภคยาสูบหรือบริโภคสินค้าอื่นที่ไม่ใช่ยาสูบ ระดับที่สอง เป็นการหาว่าผู้สูบบุหรี่จะเลือกบริโภคบุหรี่ประเภทใดจากทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ 1. บุหรี่ที่เสียภาษี (UK Duty-Paid Cigarettes) 2. ยาเส้นที่เสียภาษี (UK Duty-Paid HRT) 3. บุหรี่หนีภาษี (Smuggling Tobacco) และ 4. บุหรี่ข้ามพรมแดนและบุหรี่ปลอดภาษี (Cross Border and Duty Free Tobacco) ส่วนระดับที่สาม ต้องการดูว่าคนที่สูบบุหรี่ที่เสียภาษีนั้นสูบบุหรี่คุณภาพสูง ปานกลาง หรือต่ำ จากการศึกษาพบว่าสำหรับบุหรี่ยี่ห้อที่มีการเก็บภาษี การที่ราคาเพิ่มขึ้น 10% จะทำให้อุปสงค์บุหรี่ยี่ห้อที่มีการเก็บภาษีลดลง 13% และถ้าราคาของบุหรี่ยี่ห้อที่เสียภาษีเพิ่มขึ้น 10% จะทำให้อุปสงค์บุหรี่ยี่ห้อที่หนีภาษีเพิ่มขึ้น 15% ส่วนบุหรี่ยี่ห้อจากชายแดนนั้นเนื่องจากความจริงแล้วจะมีราคาใกล้เคียงกับบุหรี่ยี่ห้อที่หนีภาษี จึงอาจจะสามารถวิเคราะห์รวมกันได้ ด้านยาเส้นพบว่าการทดแทนบุหรี่ยี่ห้อที่เสียภาษีได้น้อย อาจเป็นเพราะยาเส้นมีลักษณะแตกต่างจากบุหรี่ยี่ห้อที่เสียภาษี ไม่เหมือนกับบุหรี่ยี่ห้อที่หนีภาษีและบุหรี่ยี่ห้อตามชายแดนที่มีลักษณะคล้ายกัน รวมทั้งผลจากการที่ราคาบุหรี่ยี่ห้อสูงขึ้นก็จะทำให้ผู้บริโภคลดการบริโภคบุหรี่ยี่ห้อที่มีคุณภาพสูงและคุณภาพปานกลางอีกด้วย นอกจากนี้ Huang, Yang and Hwang (2004) ได้ทำการประมาณค่าอุปสงค์บุหรี่ยี่ห้อในสหรัฐอเมริกา โดยใช้ Panel Data ของ 42 รัฐ และวอชิงตัน ดี ซี จากปี 1961 ถึง 2002 พบว่าเป็นไปตามทฤษฎีอุปสงค์ โดยค่าความยืดหยุ่นต่อราคาประมาณ -0.41 และค่าความยืดหยุ่นต่อรายได้ประมาณ 0.06

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การบริโภคบุหรี่ในประเทศไทย ได้แก่ งานของดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และอำนาจ เวชมนัส (2531) วิเคราะห์แบบแผนการใช้จ่ายบริโภคของครัวเรือนไทย พ.ศ. 2529 โดยแบ่งหมวดสินค้าออกเป็น 12 หมวด ซึ่งมีหมวดยาสูบรวมอยู่ในการวิเคราะห์ด้วย แบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ Linear Expenditure System (LES) ประมาณค่าระบบสมการด้วยวิธี OLS โดยแบ่งครัวเรือนออกเป็น 3 เขต คือ เขตเทศบาล เขตสุขาภิบาล และเขตชนบท ผลการประมาณการ

แนวโน้มการใช้จ่าย พบว่าคนชนบทมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายในหมวดยาสูบสูงสุดเท่ากับ 0.014 ตามมาด้วยคนในเขตสุขภาพและเขตเทศบาลซึ่งเท่ากับ 0.013 และ 0.005 ตามลำดับ แสดงว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นคนชนบทจะมีแนวโน้มในการบริโภคยาสูบมากกว่าคนเมือง แต่เนื่องจากฐานรายได้ที่ต่างกัน จึงไม่ได้หมายความว่าคนชนบทที่ใช้จ่ายในการบริโภคยาสูบสูงกว่าคนเมือง ส่วนผลการประมาณการรายจ่ายผูกพันซึ่งหมายถึงรายจ่ายของครัวเรือนที่จำเป็น ยากที่จะลดลงได้นั้นพบว่า คนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีรายจ่ายผูกพันสูงสุดเท่ากับ 112 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน ตามมาด้วยคนที่อยู่ในเขตสุขภาพและเขตชนบท ซึ่งมีค่าใช้จ่ายผูกพันเท่ากับ 78 และ 64 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือนตามลำดับ ถึงแม้ว่าดีเรก และอำนาจจะไม่ได้หาค่าความยืดหยุ่นต่อรายได้ แต่ผลการศึกษาก็แสดงให้เห็นว่าระดับค่าใช้จ่ายในการบริโภคยาสูบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับรายได้

งานที่น่าสนใจอีกชิ้นหนึ่งคืองานของ อิศรา ศานติศาสน์ (2538) ที่ศึกษาถึงอุปสงค์ของผลิตภัณฑ์ยาสูบ ซึ่งเป็นสินค้าประเภทหนึ่งในการแบ่งประเภทสินค้าเป็น 4 ประเภท คือ 1) อาหารและเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ 2) เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ 3) บุหรี่และยาสูบ 4) สินค้าอื่นๆ โดยใช้แบบจำลอง Linear Expenditure System (LES) กับข้อมูลภาคตัดขวาง ของรายงานการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ปี สำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งพบว่าค่าความยืดหยุ่นต่อราคาเมื่อเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักจากผู้บริโภคทั้ง 12 กลุ่มแล้วเท่ากับ -0.09 และความยืดหยุ่นต่อรายได้เท่ากับ 0.14 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุปสงค์บุหรี่กับระดับราคามีความสัมพันธ์เชิงลบ ส่วนอุปสงค์บุหรี่ยกกับระดับรายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน นอกจากนี้งานชิ้นนี้ยังได้ศึกษาถึงเรื่องภาษีบุหรี่ซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการเพิ่มขึ้นของภาษีบุหรี่ภายหลัง

หลังจากนั้น อิศรา ศานติศาสน์ (2546) ได้ศึกษาถึงอุปสงค์ของบุหรี่ยกอีกครั้งโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2543 และใช้ Linear Expenditure System (LES) ในการประมาณค่าอุปสงค์ของผู้บริโภค ผลการศึกษาพบว่าความยืดหยุ่นต่อราคาบุหรี่ยกเท่ากับ -0.39 ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของราคาจะทำให้อุปสงค์การบริโภคบุหรี่ยกลดลงร้อยละ 0.39 ส่วนการเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ของรายได้จะทำให้อุปสงค์การบริโภคบุหรี่ยกเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.70 การลดลงร้อยละ 1 ของรายได้จะทำให้อุปสงค์การบริโภคบุหรี่ยกลดลงร้อยละ 0.70 และสัดส่วนการเพิ่มราคาจริงของบุหรี่ยกควรจะเป็น 1.8 เท่าของการเพิ่มขึ้นของรายได้ผู้สูบบุหรี่ จึงจะช่วยป้องกันไม่ให้อุปสงค์เพิ่มขึ้นเมื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น และยิ่งเพิ่มรายได้จากภาษีให้แก่รัฐด้วย เมื่อพิจารณาการตอบสนองตามกลุ่มอายุของผู้สูบบุหรี่ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลุ่มอายุ คือ 8-17 ปี, 18-29 ปี, 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป

ไป พบว่า กลุ่มที่มีการตอบสนองของอุปสงค์บุหรี่ต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ในทางบวกสูงสุดคือ กลุ่มผู้สูบบุหรี่ที่มีอายุ 30-39 ปี หมายความว่า การที่คนกลุ่มนี้มีรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้เกิดการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นมากที่สุด ตามมาด้วยกลุ่มที่มีอายุ 18-29 ปี, 8-17 ปี, 50-59 ปี และ 40-49 ปี ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มผู้สูบบุหรี่ที่มีอายุ 30-39 ปีจะมีการตอบสนองของอุปสงค์บุหรี่ต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้สูงกว่ากลุ่มอื่นๆแล้ว ยังมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคานูหรี่ปริมาณมากกว่ากลุ่มอื่นๆอีกด้วย ส่วนกลุ่มผู้สูบบุหรี่ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มที่มักจะมีรายได้ต่ำและคงที่ การเปลี่ยนแปลงราคานูหรี่ปริมาณจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบริโภคของคนกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มวัยทำงาน แต่กลับเป็นกลุ่มที่ไม่มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของราคานูหรี่ปริมาณ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การบริโภคนูหรี่ปริมาณแสดงให้เห็นว่า ราคาและรายได้มีผลต่อความต้องการบริโภคนูหรี่ปริมาณ ถ้าราคานูหรี่ปริมาณสูงขึ้นผู้บริโภคมักจะลดปริมาณการบริโภคนูหรี่ปริมาณลง ถ้ารายได้สูงขึ้นผู้บริโภคมักจะเพิ่มปริมาณการบริโภคนูหรี่ปริมาณ และจากงานวิจัยของสหราชอาณาจักรยังพบว่า ผู้บริโภคบางส่วนอาจหานูหรี่ปริมาณจากแหล่งอื่น เช่น นูหรี่ปริมาณนิรภัย ยาเส้น นูหรี่ปริมาณผสมและนูหรี่ปริมาณปลอดนิรภัย มาบริโภคทดแทนอีกด้วย ส่วนความสัมพันธ์กับราคานั้น ถ้ารายได้เพิ่มขึ้นผู้บริโภคมักจะบริโภคนูหรี่ปริมาณมากขึ้นโดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในชนบท สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์ยาเส้นโดยตรงนั้นยังขาดแคลนอยู่ ดังนั้นในส่วนนี้จึงใช้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การบริโภคนูหรี่ปริมาณเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอุปสงค์ต่อราคา และรายได้

4.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการเพิ่มขึ้นของภาษีนูหรี่ปริมาณ

จากการศึกษางานของต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับผลของการปรับขึ้นอัตราภาษีนูหรี่ปริมาณนั้น ผลการศึกษามักจะออกมาในแนวทางที่ว่าเมื่อมีการขึ้นภาษีนูหรี่ปริมาณที่นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคา แล้วจะทำให้อุปสงค์การบริโภคนูหรี่ปริมาณลดลง และทำให้ต้นทุนด้านสุขภาพลดลง รวมทั้งยังเพิ่มรายรับของรัฐอีกด้วย แต่งานวิจัยเหล่านี้มักจะไม่ได้ออกมาให้เห็นการหันไปบริโภคนูหรี่ปริมาณประเภทอื่นทดแทนเมื่อราคานูหรี่ปริมาณแพงขึ้นจากนโยบายขึ้นภาษีนูหรี่ปริมาณ ดังเช่นงานของ Hu and Mao (2002) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของภาษีนูหรี่ปริมาณต่อการบริโภคนูหรี่ปริมาณ และเศรษฐกิจของประเทศจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายด้านสาธารณสุขกับยาสูบ ผ่านการเพิ่มขึ้นของภาษีนูหรี่ปริมาณ การศึกษานี้ใช้ข้อมูลสถิติจากปี 1980 ถึงปี 1997 เพื่อประมาณผลกระทบของการผลิตและการบริโภคนูหรี่ปริมาณต่อรายรับของรัฐบาลและเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งการประมาณนี้ขึ้นอยู่กับค่าประมาณความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์สำหรับนูหรี่ปริมาณในประเทศจีน ผล

การศึกษา ความยืดหยุ่นต่อราคาเท่ากับ -0.54 และจากการเพิ่มภาษีบุหรี่ขึ้น 10% ทำให้รายรับจากภาษีรวมของรัฐบาลเพิ่มขึ้นและลดค่ารักษาพยาบาลลง ดังนั้นการเพิ่มภาษีบุหรี่เป็นนโยบายที่รัฐบาลน่าจะพิจารณาในการนำมาใช้

เช่นเดียวกับงานของ Lee, Hwang, Ye and Chen (2004) ที่ใช้ความยืดหยุ่นต่อราคาของบุหรี่ในการประเมินผลกระทบจากการขึ้นภาษีบุหรี่ต่อการซื้อบุหรี่ โดยใช้ข้อมูลที่สำรวจโดยหน่วยงานด้านสุขภาพระหว่างปี 2000 ถึง 2003 ที่ได้สัมภาษณ์ผู้สูบบุหรี่ที่มีอายุระหว่าง 17 -69 ปี และใช้วิธี Ordinary Least Squares (OLS) ในการประมาณอุปสงค์ และความยืดหยุ่นต่อราคาของบุหรี่ จากการศึกษาได้ความยืดหยุ่นต่อราคาของบุหรี่ในปี 2002 เท่ากับ -0.5274 ซึ่งการขึ้นภาษีทำให้ปริมาณการซื้อบุหรี่ในปีนั้นลดลง 10.5% และในปี 2003 ความยืดหยุ่นต่อราคาเท่ากับ -0.309 ถ้ามีการขึ้นภาษีเพิ่มอีก 3 เหรียญต่อแพ็ค โดยที่ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ภาษีนี้ให้แก่ผู้บริโภค จะทำให้ปริมาณการซื้อบุหรีลดลงอีก 2.2% ซึ่งการที่ความยืดหยุ่นต่อราคาของบุหรีน้อยกว่า 1 นี้หมายความว่า การขึ้นภาษีไม่เพียงแต่จะลดการซื้อบุหรีลงเท่านั้นแต่ยังทำให้รายรับโดยรวมจากภาษีเพิ่มสูงขึ้นด้วย

นอกจากนี้ในประเทศจีนก็ยังคงมีการศึกษาเกี่ยวกับภาษีบุหรี่อีกโดย Yu (2007) ได้นำเรื่องการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้ Panel Data เป็นเวลา 10 ปี จากปี 1994 ถึง 2003 ในพื้นที่ชนบทของประเทศจีนทั้งหมด 26 จังหวัด ถึงแม้ว่าการศึกษาที่หาความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรีในแต่ละงานจะให้ผลที่ขัดแย้งกัน บางการศึกษาได้ผลว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรีเป็นสินค้าประกอบกัน บางการศึกษาพบว่าเป็นสินค้าทดแทนกัน ส่วนการศึกษาครั้งนี้พบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรีเป็นสินค้าประกอบกัน นั่นคือถ้าราคาของสินค้าชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น อุปสงค์การบริโภคสินค้าอีกชนิดหนึ่งก็จะลดลง ซึ่งผลจากการประมาณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระยะสั้นเท่ากับ -0.93 และในระยะยาวเท่ากับ -0.96 ขณะที่ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของบุหรีได้ประมาณ -0.14 ซึ่งค่อนข้างน้อย แสดงว่า ภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น่าจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการลดการบริโภคทั้งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรีด้วย แต่การขึ้นภาษีบุหรีอาจไม่มีประสิทธิภาพในการควบคุมการบริโภคบุหรีหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ชนบทของจีน แม้ว่า การขึ้นภาษีจะเป็นทางที่สามารถเพิ่มรายรับให้รัฐบาลก็ตาม

Meier and Licari (1997) ศึกษาถึงผลของภาษีที่มีต่อการบริโภคบุหรี่ในสหรัฐอเมริกาทั้ง 50 รัฐ ในช่วงปี 1955 ถึง 1994 ซึ่งต่างจากงานที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการขึ้นภาษีบุหรี่อื่น ๆ ตรงที่ได้ขยายการวิเคราะห์โดยเพิ่มการเปรียบเทียบผลของการขึ้นภาษีของรัฐ (State Taxes) กับการขึ้นภาษีส่วนกลาง (Federal Taxes) ต่อการบริโภคบุหรี่ ผลที่ได้พบว่าทั้งการขึ้นภาษีของรัฐและภาษีส่วนกลางมีประสิทธิภาพในการลดการสูบบุหรี่ แต่การขึ้นภาษีส่วนกลางนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าการขึ้นภาษีของรัฐ เนื่องจากแม้จะมีการขึ้นภาษีของรัฐ ผู้สูบบุหรี่ก็สามารถเดินทางข้ามไปซื้อยังรัฐใกล้เคียงที่มีการเก็บภาษีต่ำกว่าและราคาถูกลงกว่าได้ ทำให้เกิด “Bootlegging” หมายความว่าปริมาณการซื้อบุหรี่ยังคงอยู่ในรัฐที่มีการขึ้นภาษี แม้ว่าอาจมีการบริโภคเพิ่มขึ้น นอกจากมาตรการด้านภาษีแล้ว ยังมีแนวคิดที่ว่าบางครั้งภาษีอาจไม่มีผลต่อการตัดสินใจในการลดการบริโภคของผู้สูบบุหรี่บางคน เพราะตั้งแต่ปี 1966 รัฐบาลได้ประกาศให้ติดคำเตือนด้านสุขภาพบนซองบุหรี่ ทำให้ผู้สูบบุหรี่มี 2 เหตุผลที่จะจำกัดการบริโภค คือ ต้นทุน(ราคาบุหรี่) และการใส่ใจด้านสุขภาพ ดังนั้นจึงมีการใส่ตัวแปรหุ่น ก่อนและหลังจากที่รัฐบาลประกาศให้ติดคำเตือนบนซองบุหรี่ เพิ่มเข้าไปในการวิเคราะห์ ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้านี้ การใช้คำเตือนด้านสุขภาพประกอบกับนโยบายด้านภาษีเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการลดการบริโภคบุหรี่ในสหรัฐอเมริกา

ส่วนในประเทศไทย อิศรา ศานติศาสน์ (2538) ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภาษีสรรพสามิตบุหรี่ พบว่าในภาพรวมสิ่งเสพติดต่าง ๆ มีค่าความยืดหยุ่นต่อราคาในระดับที่ต่ำมาก (ได้มีการกล่าวเกี่ยวกับเรื่องค่าความยืดหยุ่นที่ได้ไว้แล้วในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุปสงค์การบริโภคบุหรี่) ซึ่งแสดงว่า การขึ้นราคาโดยผ่านอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ จะทำให้ปริมาณการสูบบุหรี่ลดลงเพียงเล็กน้อย และกล่าวถึงการหันไปซื้อบุหรี่นอกเหนือภาษีมาสูบบ้างเป็นการทดแทนของผู้บริโภคบางส่วนจากการขึ้นราคาบุหรี่โดยผ่านทางอัตราภาษี แต่ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องยาเส้น ซึ่งมักเป็นเรื่องที่ไม่ได้กล่าวถึงไว้ในงานวิจัยอื่นๆของประเทศไทยเช่นกัน ดังนั้นจึงควรต้องมีการศึกษาถึงการทดแทนกันระหว่างบุหรี่และยาเส้นต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทดแทนกันของบุหรี่และยาเส้น

งานที่กล่าวถึงการทดแทนกันของบุหรี่และยาเส้นมีอยู่น้อยมาก งานของ Young and Others (2005) ให้ผลการศึกษาค่อนข้างจะสอดคล้องกับสมมติฐานของการศึกษาที่ว่า การเพิ่มอัตราภาษีบุหรี่จะส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ยาเส้น โดยศึกษาถึงความแพร่หลายและคุณลักษณะของผู้สูบบุหรี่ที่ผลิตจากโรงงานและบุหรี่มวนเองหรือยาเส้นในประเทศออสเตรเลีย แคนาดา สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา จากการสำรวจของ International Tobacco Control (ITC) ในปี 2002 และ 2003 จำนวน 9046 ตัวอย่าง ผลจากการประมาณค่าโดยใช้ Logistic Regression พบว่า ผู้บริโภคในสหราชอาณาจักรคุ้นเคยกับการสูบบุหรี่มากกว่าผู้บริโภคในประเทศอื่น และผู้ที่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนจากการบริโภคบุหรี่เป็นยาเส้นมากที่สุดจะอยู่ในช่วงอายุ 25-39 ปี ประมาณ 41.2% รองลงมาคือ 40-54 ปี ประมาณ 37.3%, 55 ปีขึ้นไป ประมาณ 11.8% และ 18-24 ปี ประมาณ 9.8% ซึ่งการที่ผู้บริโภคหันมาสูบบุหรี่แทนนั้นเนื่องจากโดยปกติยาเส้นจะมีราคาถูกกว่าบุหรี่ที่ผลิตจากโรงงานมาก จึงเป็นที่นิยมมากขึ้นและอาจเป็นเพราะผู้ที่สูบบุหรี่พยายามที่จะหาตัวเลือกอื่นในการสูบบุหรี่ที่มีราคาถูกกว่าเมื่อราคาบุหรี่ทั่วไปที่ผลิตจากโรงงานแพงขึ้น เพื่อที่จะยังคงรักษาระดับการติดสารนิโคตินให้เท่าเดิม โดยจากการศึกษาลักษณะของผู้สูบบุหรี่จะเป็นผู้ที่มีอายุน้อยกว่าผู้สูบบุหรี่ที่ผลิตจากโรงงาน และมักจะไม่คำนึงถึงจำนวนเงินที่จ่ายไปเพื่อการสูบบุหรี่เพราะคิดว่าราคาถูก นอกจากนี้พวกเขายังยอมรับว่าบางครั้งมีการนำเงินที่ควรจ่ายเพื่อบริโภคอาหารไปซื้อบุหรี่อีกด้วย

แต่งงานที่มีการหาความยืดหยุ่นร่วมด้วยดังเช่นงานของ Mindell and Whynes (2000) ได้ให้แนวทางที่น่าสนใจในการใช้นโยบายด้านภาษีเพื่อเพิ่มราคาบุหรี่ควบคู่กับการเพิ่มราคายาเส้น เพื่อป้องกันการหันไปสูบบุหรี่ทดแทน โดยทำการศึกษาเพื่อต้องการตอบคำถามว่านโยบายด้านภาษีจะเป็นการสนับสนุนการบริโภคยาเส้นหรือไม่ เนื่องจากการขึ้นภาษีเพื่อลดการบริโภคบุหรี่เป็นนโยบายหลักในการควบคุมยาสูบของยุโรป จึงได้ทำการศึกษากการบริโภคบุหรี่ในประเทศเนเธอร์แลนด์ ในช่วงปี 1970-1995 โดยใช้ Log Linear Regression ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงการบริโภคของบุหรี่และยาเส้น และหาความยืดหยุ่นต่อราคา แบ่งเป็นช่วงปี 1970-1980 และ 1985-1995 พบว่าการบริโภคบุหรี่ลดลงในปี 1970-1980 จากการที่ราคาเพิ่มขึ้น โดยมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ -0.74 ส่วนในช่วงปี 1985-1995 การบริโภคบุหรี่ลดลงทั้งจากการที่ราคาเพิ่มขึ้น มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ -0.54 และจากความแตกต่างของราคาระหว่างบุหรี่และยาเส้น ซึ่งมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ -0.60 แต่ในช่วงปี 1985-1995 การบริโภคยาเส้นลดลงเนื่องจากอัตราส่วนราคาของบุหรี่และยาเส้นลดลง โดยมีค่าความ

ยืดหยุ่นเท่ากับ 1.0 แสดงว่าการเพิ่มขึ้นของราคายาเส้นจะส่งผลกระทบต่ออรรถประโยชน์มากกว่ การเพิ่มขึ้นของราคานูหรี ซึ่งเป็นการยับยั้งการเปลี่ยนจากการบริโภคนูหรีไปบริโภคยาเส้น ดังนั้นจะ เกิดการลดลงของการบริโภคนูหรีควบคู่ไปกับการลดลงของการบริโภคยาเส้น ถ้าใช้นโยบายด้านภาษี เพื่อเพิ่มราคานูหรีพร้อมกับการเพิ่มราคายาเส้นก็จะเป็นการทำให้ผู้บริโภคหันไปสูบยาเส้นแทน และ นำไปสู่การเลิกสูบนูหรีอีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่พิจารณาถึงการทดแทนกันของนูหรีและยาเส้น ทำให้ทราบว่า นโยบายการขึ้นภาษีเพื่อลดการบริโภคนูหรีนั้นอาจทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนไปบริโภคนูหรีประเภทอื่น ได้แก่ ยาเส้นแทน ซึ่งนโยบายนี้ก็จะไม่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือการลดความต้องการบริโภค นูหรี ยิ่งกว่านั้นผู้บริโภคโดยเฉพาะผู้บริโภคน้อยวัยเมื่อหันไปสูบยาเส้นแล้วก็อาจจะสูบในปริมาณ ที่มากกว่าเดิมเนื่องจากราคาถูกและรัฐยังควบคุมไม่ทั่วถึง

ในประเทศไทยการศึกษาเกี่ยวกับยาเส้นและผลกระทบของการขึ้นภาษีนูหรีที่มีต่อยาเส้นยังมี อยู่ไม่มากนัก ถึงแม้จะมีงานวิจัยหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับมาตรการในด้านต่างๆที่ควรจะใช้ในการควบคุม ยาเส้น แต่เนื่องจากเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ จึงไม่สามารถนำผลของงานวิจัยนี้มา ประกอบการทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับยาเส้นในมุมมองต่างๆได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงต้อง มีการศึกษาเกี่ยวกับยาเส้นในกรณีของประเทศไทยที่ผู้บริโภคมีทางเลือกในการหันไปบริโภคยาเส้นซึ่ง มีราคาต่ำกว่าราคาของนูหรีมาก โดยเฉพาะในด้านผลของภาษีนูหรีที่มีต่ออุปสงค์ของยาเส้น

4.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

ในเรื่องของแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาอุปสงค์ของผู้บริโภค อิศรา ศานติศาสตร์ (2538) ได้ อธิบายไว้ว่าโดยทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ Primal Models และ Dual Models โดย Primal Models จะมีแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคในด้านที่สอดคล้องกับทฤษฎี ผู้บริโภค คือเป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค ภายใต้สมมติฐานที่ว่าผู้บริโภคมีเป้าหมายในการ บริโภคสินค้า เพื่อให้ตนเองได้รับความพอใจสูงสุด (Utility Maximization) ภายใต้เงื่อนไขงบประมาณ หรือรายได้ที่มีอยู่ ตามแนวคิดอุปสงค์ของมาร์แชล (Marshallian Demand) หรืออุปสงค์ที่ไม่มีการ ชดเชย (Uncompensated Demand) เช่น แบบจำลอง LES (Linear Expenditure System) ส่วน Dual Models จะอยู่บนสมมติฐานที่ว่าผู้บริโภคต้องการจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด (Expenditure

Minimization) เพื่อให้ได้รับความพอใจในระดับที่กำหนด ตามแนวคิดอุปสงค์ของฮิคส์ (Hicksian Demand) หรือ อุปสงค์ที่มีการชดเชย (Compensated Demand) เช่น Almost Ideal Demand System (AIDS), Rotterdam Model และ Translog Model

งานวิจัยที่มีการศึกษาถึงอุปสงค์สินค้าประเภทบุหรี่และยาสูบในประเทศไทย มีตัวอย่างได้แก่ งานของดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และอำนาจ เวชมนัส (2531) ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงการใช้แบบจำลองด้วยว่า นอกจากแบบจำลองตระกูล LES แล้วยังมีแบบจำลองอื่นที่ใช้ในการวิเคราะห์อุปสงค์อย่างเป็นระบบ ซึ่งบางแบบจำลองมีคุณลักษณะที่คล่องตัวกว่าและมีข้อจำกัดน้อยกว่า โดยกล่าวถึงแบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS) ซึ่งมีรากฐานจากการประยุกต์ใช้ทฤษฎี Duality กับ พฤติกรรมของผู้บริโภค รูปแบบความสัมพันธ์ที่ใช้ประมาณการคือ “สัดส่วนรายจ่ายแต่ละสินค้า” ขึ้นอยู่กับรายจ่ายรวมที่แท้จริง และเซทของราคาสินค้าทั้งหมด แต่การที่ไม่ใช้แบบจำลองที่คล่องตัวกว่าและมีข้อจำกัดน้อยกว่านี้เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านข้อมูลราคาค่อนข้างสูง

งานวิจัยที่มีการศึกษาถึงอุปสงค์สินค้าประเภทบุหรี่อีกงานหนึ่งคืองานของอิศรา ศานติศาสน์ (2546) ได้ศึกษาถึงอุปสงค์ของบุหรี่โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนปี 2543 โดยใช้ Linear Expenditure System (LES) ในการประมาณค่าอุปสงค์ของผู้บริโภค

การนำแบบจำลอง Almost Ideal Demand System มาใช้ศึกษาในประเทศไทยยังมีไม่มากนัก และในงานวิจัยที่นำแบบจำลองนี้มาใช้ส่วนมากมักจะวิเคราะห์อุปสงค์การบริโภคสินค้าเกษตรเป็นส่วนมาก ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศที่ใช้ Almost Ideal Demand System มาศึกษาอุปสงค์การบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบได้แก่งานของ Cullum and Pissarides (2004) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับอุปสงค์สำหรับผลิตภัณฑ์ยาสูบในสหราชอาณาจักร ซึ่งได้แบ่งประเภทยาสูบเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. บุหรี่ที่เสียภาษี (UK Duty-Paid Cigarettes) 2. ยาเส้นที่เสียภาษี (UK Duty-Paid HRT) 3. บุหรี่หนีภาษี (Smuggling Tobacco) และ 4. บุหรี่ข้ามพรมแดนและบุหรี่ปลอดภาษี (Cross Border and Duty Free Tobacco) โดยใช้ข้อมูลเป็นรายปี ซึ่งข้อจำกัดที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงในงานชิ้นนี้เป็นด้านข้อมูลซึ่งยังมีไม่ครอบคลุมมากนัก

เหตุผลในการนำทฤษฎีและแบบจำลองมาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากการที่ทั้งบุหรี่และยาเส้นต่างก็อยู่ในหมวดสินค้าประเภทยาสูบ จึงถือเป็นสินค้าในประเภทเดียวกันซึ่งนำมาซึ่งความพึง

พอใจในลักษณะเดียวกันแก่ผู้บริโภค ดังนั้นเมื่อราคาบุหรี่ปรับตัวสูงขึ้นจากการเพิ่มอัตราภาษี ผู้บริโภค จึงต้องหาทางที่จะรักษาระดับความพอใจหรืออรรถประโยชน์ (Utility) ที่เคยได้รับให้คงเท่าเดิม ในขณะที่ราคาบุหรี่ปและราคาผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยรวมเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่รายได้คงที่ ซึ่งแนวทางที่จะรักษาระดับความพอใจที่ได้รับจากการบริโภคผลิตภัณฑ์ในปริมาณที่เคยบริโภคให้อยู่ในระดับเดิมนั้น คือการหันไปบริโภคยาเส้นที่มีราคาถูกกว่าแทน ผู้บริโภคจึงต้องตัดสินใจเปลี่ยนแปลงการบริโภค โดยเลือกที่จะบริโภคบุหรี่ปและยาเส้นในปริมาณเท่าใดถึงจะได้รับ ความพอใจในระดับเดิม ซึ่งแนวคิดนี้ได้กล่าวมาในสอดคล้องกับแนวคิดอุปสงค์ของฮิคส์ (Hicksian Demand) หรือ อุปสงค์ที่มีการชดเชย (Compensated Demand) ที่เป็นการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคในลักษณะ Duality

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้ประกอบด้วย การศึกษาอุปสงค์การบริโภคยาเส้นของคนไทย การศึกษาการปรับขึ้นภาษีบุหรี่ต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ การวิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลง AFTA ต่อสินค้ายาสูบในประเทศไทย และการศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้บริโภค รวมถึงการศึกษผลกระทบของการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตซึ่งส่งผลให้ราคาบุหรี่เพิ่มสูงขึ้นที่มีต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมผลิตยาเส้นในประเทศไทยโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งรายละเอียดของการศึกษาแต่ละด้านมีดังนี้

5.1 การศึกษาอุปสงค์การบริโภคยาเส้นโดยใช้แบบจำลอง

การเลือกใช้แบบจำลองสำหรับการศึกษานี้เป็นแบบจำลองที่อยู่ในกลุ่ม Dual Models ซึ่งแบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS) ที่ถูกพัฒนาโดย Deaton and Muellbauer (1980) เป็นแบบจำลองที่จะใช้ในการศึกษานี้ เนื่องจากมีคุณสมบัติที่ดีกว่าแบบจำลองอื่นในกลุ่มเดียวกัน โดย Deaton and Muellbauer กล่าวถึงคุณสมบัติของ AIDS หลายประการได้แก่

- (1) เป็นไปตามหลักการเลือกสินค้า ทำให้วิเคราะห์การตัดสินใจเลือกบริโภคสินค้าชนิดต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง
- (2) สามารถรวมอุปสงค์จากผู้บริโภคระดับครัวเรือนเพื่อทำให้ทราบถึงอุปสงค์โดยรวม
- (3) รูปแบบสมการสอดคล้องกับข้อมูลค่าใช้จ่ายของครัวเรือน
- (4) ง่ายต่อการประมาณค่า
- (5) สามารถผ่านการทดสอบคุณสมบัติ Homogeneity และ Symmetry

การศึกษานี้จะมี 2 ขั้นตอน โดยขั้นที่ 1 เป็นการศึกษาว่าราคาขายยาเส้นจะปรับตัวอย่างไรผ่านการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงราคาบุหรี่ ในอดีตเมื่อภาษีบุหรี่เพิ่มขึ้น และในขั้นที่ 2 เป็นการศึกษาถึงการจัดสรรงบประมาณสำหรับสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ยาสูบ ซึ่งแบ่งเป็นยาเส้นและบุหรี่ โดยใช้แบบจำลอง AIDS

5.1.1 การศึกษาถึงการปรับตัวของราคาขายเส้นเมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้น และการศึกษาอุปสงค์การบริโภคยาเส้น

ขั้นที่ 1 เป็นการศึกษาถึงการปรับตัวของราคาขายเส้นเมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้น โดยใช้วิธี Ordinary Least Square (OLS) ในการประมาณค่า จากสมการดังต่อไปนี้

$$\ln p_1 = \alpha_0 + \alpha_1 \ln p_2 \quad (22)$$

โดยที่

α_0 เป็นค่าคงที่

α_1 หมายถึง ความยืดหยุ่นของราคาขายเส้นเมื่อราคาบุหรี่เปลี่ยนแปลงไป

p_1 หมายถึง ราคาขายเส้น

p_2 หมายถึง ราคาบุหรี่

การที่ราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นจากการขึ้นภาษีบุหรี่จะส่งผลกระทบต่อ 2 อย่างคือผลกระทบต่อความต้องการบริโภคบุหรี่ โดยส่งผลให้ความต้องการบริโภคบุหรี่ย่ลดลง และอาจกระทบต่อราคาขายเส้น โดยอาจส่งผลให้ราคาขายเส้นปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งการปรับตัวของราคาขายเส้นนี้ ถ้าราคาขายเส้นปรับตัวสูงขึ้นน้อยความต้องการบริโภคยาเส้นจะเพิ่มขึ้นมาก ถ้าราคาขายเส้นปรับตัวสูงขึ้นมาก ความต้องการบริโภคยาเส้นจะเพิ่มขึ้นน้อย

ขั้นที่ 2 การศึกษาในส่วนนี้เป็นหัวใจของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาถึงการจัดสรรการบริโภคสำหรับสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยการบริโภคจะถูกจัดสรรให้กับสินค้า 2 ชนิดคือ ยาเส้นและบุหรี่ ซึ่งเป็นสินค้ากลุ่มย่อยในสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ยาสูบ ที่เราสนใจจะศึกษาในครั้งนี้ การศึกษาอุปสงค์ในขั้นตอนนี้มีข้อสมมติว่าราคาบุหรี่ที่ขึ้นภาษีโดยรวมจะปรับตัวไปในทิศทางและสัดส่วนเดียวกับบุหรี่ที่ถูกกฎหมาย เพื่อตัดประเด็นที่ผู้บริโภคมองจะหันไปสูบบุหรี่หนีภาษีเมื่อราคาบุหรี่แพงขึ้นออกไป การศึกษาในส่วนนี้จะใช้แบบจำลอง AIDS โดยมีรายละเอียดดังนี้

(จากสมการที่ (21))

$$w_i = \alpha_i + \sum_j \gamma_{ij} \ln p_j + \beta_i \ln(X/P) + \delta_2 AGE_2 + \delta_3 AGE_3 + \delta_4 AGE_4 + \delta_5 AGE_5 \quad (23)$$

$\alpha_i, \gamma_{ij}, \beta_i$ คือ ค่าพารามิเตอร์

w_i คือ สัดส่วนมูลค่าในการบริโภคสินค้า i

โดยที่ $w_1 + w_2 = 1$

$i = 1$ หมายถึง ยาเส้น

$i = 2$ หมายถึง บุหรี่

p_j คือ ราคาของสินค้า j (j จะหมายถึงบุหรี่ เมื่อ i หมายถึงยาเส้น และ j จะหมายถึงยาเส้น เมื่อ i หมายถึงบุหรี่)

X คือ ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดในการบริโภคยาสูบ

AGE1 หมายถึงกลุ่มของผู้บริโภคยาสูบที่มีอายุระหว่าง 16-28 ปี ซึ่งใช้กลุ่มนี้เป็นกลุ่มอ้างอิง

AGE2 = 1 ถ้ามีอายุระหว่าง 29-36 ปี

= 0 ถ้าไม่ได้มีอายุระหว่าง 29-36 ปี

AGE3 = 1 ถ้ามีอายุระหว่าง 37-45 ปี

= 0 ถ้าไม่ได้มีอายุระหว่าง 37-45 ปี

AGE4 = 1 ถ้ามีอายุระหว่าง 46-55 ปี

= 0 ถ้าไม่ได้มีอายุระหว่าง 46-55 ปี

AGE5 = 1 ถ้ามีอายุระหว่าง 56 ปีขึ้นไป

= 0 ถ้าไม่ได้มีอายุระหว่าง 56 ปีขึ้นไป

X คือ ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดสำหรับยาสูบ

โดยที่

$$X = \sum_{i=1}^2 p_i q_i$$

p_i คือ ราคาของสินค้า i

q_i คือ ปริมาณการบริโภคสินค้า i

P คือดัชนีราคาซึ่งถูกกำหนดค่าจาก

$$\ln P = \alpha_0 + \sum_i \ln p_i + \frac{1}{2} \sum_i \sum_j \gamma_{ij} \ln p_i \ln p_j \quad (24)$$

เราสามารถทำแบบจำลอง AIDS ที่ไม่เป็นเส้นตรงให้เป็นแบบจำลอง AIDS ที่เป็นเส้นตรง (LA/AIDS) โดยใช้ดัชนีราคาดังต่อไปนี้แทน

$$\ln P = \sum_i w_i \ln p_i \quad (25)$$

โดยในแบบจำลอง LA/AIDS ค่าพารามิเตอร์มีคุณสมบัติดังนี้

Adding up:
$$\sum_{i=1}^2 \alpha_i = 1, \sum_{i=1}^2 \beta_i = 0, \sum_{i=1}^2 \gamma_{ij} = 0$$

Homogeneity:
$$\sum_{j=1}^2 \gamma_{ij} = 0$$

Symmetry:
$$\gamma_{ij} = \gamma_{ji} ; i \neq j$$

การประมาณค่าพารามิเตอร์ในสมการขั้นที่ 2 นี้ ใช้วิธีการกำลังสองถ่วงน้ำหนัก หรือ Weighted Least Square (WLS) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถแก้ปัญหาความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่ เนื่องจากเป็นเทคนิคที่ให้ความสำคัญหรือให้น้ำหนักแก่ข้อมูลแต่ละค่าไม่เท่ากัน ซึ่งข้อมูลที่มีค่าแปรปรวนหรือมีค่าการกระจายสูงจะมีความสำคัญ หรือมีน้ำหนักน้อยกว่า ข้อมูลที่มีค่าความแปรปรวนต่ำ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.1.2 ตัวแปรและสมมติฐานเบื้องต้น

การศึกษาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆในแบบจำลอง ที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ มีสมมติฐานเบื้องต้นดังนี้

ราคา (P) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการบริโภคสินค้า โดยผู้บริโภคจะลดสัดส่วนการบริโภคสินค้าชนิดนั้นลง หากราคาสินค้าชนิดนั้นสูงขึ้น

ค่าใช้จ่ายที่แท้จริง (X/P) ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายยาเส้นและบุหรี่ ซึ่งหากค่าใช้จ่ายที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อสัดส่วนการบริโภคสินค้าชนิดใดแสดงว่าในสายตาผู้บริโภคสินค้าชนิดนั้นเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคต้องการจะบริโภคมากกว่าสินค้าอีกชนิดหนึ่ง หากค่าใช้จ่ายที่แท้จริงมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อสัดส่วนการบริโภคสินค้าชนิดใดแสดงว่าสินค้าชนิดนั้นถูกมองเป็นสินค้าที่ด้อยกว่าสำหรับผู้บริโภค

อายุ (AGE) การศึกษาครั้งนี้มีการใช้ตัวแปรอายุเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อการบริโภคยาเส้นและบุหรี่ การที่นำตัวแปรอายุของผู้บริภคยาสูบมาเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้เนื่องมาจากในปัจจุบันมีความน่าเป็นห่วงว่ากลุ่มผู้ที่มีอายุน้อยซึ่งมักจะเป็นกลุ่มที่ยังมีรายได้ต่ำจะมีการบริโภคยาเส้นซึ่งมีราคาถูกมากขึ้น จากการที่ราคาบุหรี่มีราคาสูงขึ้น นอกจากนี้ ผู้บริโภคกลุ่มที่คาดว่าจะมีการบริโภคยาเส้นมากกว่าผู้บริโภคกลุ่มอื่นคือผู้บริโภคที่มีอายุ 46-55 ปี และ 56 ปีขึ้นไป เนื่องจากน่าจะมีความคุ้นเคยกับการบริโภคยาเส้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.1.3 รายละเอียดและแหล่งที่มาของข้อมูล

การประมาณค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลอง อาศัยข้อมูลจากแหล่งต่างๆดังนี้

1.) การศึกษาถึงการปรับตัวของราคายาเส้นเมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้น

ราคาบุหรี่: ข้อมูลราคาขายปลีกบุหรี่ของกรมสรรพสามิตตั้งแต่ปี พ.ศ.2535-2550 ซึ่งเป็นช่วงที่บุหรี่มีราคาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่

ราคาบุหรี่ที่นำเข้ามาใช้ในการวิเคราะห์ คือ บุหรี่ที่ผลิตในประเทศไทยซึ่งผลิตโดยโรงงานยาสูบชนิดบุหรี่มวนสั้นที่ไม่มีก้นกรอง ได้แก่ บุหรี่ยี่ห้อพระจันทร์ และสามิต 33 บุหรี่ที่ผลิตในประเทศไทยซึ่งผลิตโดยโรงงานยาสูบชนิดบุหรี่มวนยาวซึ่งเป็นบุหรี่ที่มีก้นกรอง ได้แก่ บุหรี่ยี่ห้อกรองทิพย์ สายฝน และสามิต 90 บุหรี่ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ได้แก่ บุหรี่ยี่ห้อมาร์ลโบโล ซึ่งเป็นบุหรี่ที่มีผู้นิยมสูบบ่อยมากในประเทศไทย โดยนำมาเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก โดยให้น้ำหนักกับราคาบุหรี่ที่มีก้นกรองมากที่สุด รองลงมาคือบุหรี่ที่ไม่มีก้นกรอง และให้น้ำหนักกับบุหรือนำเข้าจากต่างประเทศน้อยที่สุด ซึ่งเท่ากับ 89%, 8% และ 3% ตามลำดับ โดยอ้างอิงตามสัดส่วนจำนวนผู้บริโภคบุหรี่แต่ละประเภทจากจำนวนผู้สูบบุหรี่เป็นประจำจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทั้งนี้ราคาที่ใช้ได้มีการทำให้เป็นราคาที่เป็นจริงโดยการนำดัชนีราคาผู้บริโภคมาเป็นตัวปรับก่อนที่จะนำมาวิเคราะห์

ราคายาเส้น: ข้อมูลราคายาเส้นในช่วงปี พ.ศ.2535-2550 จากการสัมภาษณ์นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการ สำนักมาตรฐานและพัฒนากิจการจัดเก็บภาษี 1 กรมสรรพสามิต ถึงราคายาเส้นในช่วงปี พ.ศ.2535-2550 และสอบถามผู้ประกอบการเพื่อความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

สาเหตุที่ต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดสำรวจและเก็บรวบรวมราคายาเส้นในแต่ละปีอย่างเป็นระบบจึงใช้การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ทราบข้อมูลและสอบถามผู้ประกอบการเพื่อให้ทราบถึงราคายาเส้นในอดีต ซึ่งผู้ประกอบการได้ให้ข้อมูลว่า ในสมัยแรกๆยาเส้นมีราคาจำหน่ายที่ชองละ 2 บาท ต่อมา (หลังปีพ.ศ. 2542) มีการเพิ่มราคาเป็นชองละ 3 บาท และหลังจากนั้นยาเส้นบางตรามีราคาเพิ่มเป็นชองละ 5 บาท ซึ่งบางตราจำหน่ายทั้งแบบชองละ 3 บาท และ 5 บาท

2.) การศึกษาอุปสงค์การบริโภคยาเส้น

ค่าใช้จ่ายในการบริโภคยาเส้นและบุหรี่: ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ.2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กลุ่มผู้บริโภคที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นผู้ที่บริโภคทั้งบุหรี่และยาเส้น ซึ่งได้ตอบคำถามในส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคทั้งบุหรี่และยาเส้น โดยในส่วนของผู้บริโภค การศึกษาในส่วนนี้จะสนใจศึกษาเฉพาะผู้ที่สูบบุหรี่ที่ผลิตในประเทศเท่านั้น โดยไม่รวมถึงผู้บริโภคนูหรี่ที่ผลิตจากต่างประเทศ เนื่องจากผู้บริโภคนูหรี่ที่ผลิตจากต่างประเทศน่าจะมีโอกาสน้อยที่จะหันมาบริโภคยาเส้นแทน ซึ่งจากข้อมูลการสำรวจดังกล่าวข้างต้นมีผู้สูบบุหรี่ที่ผลิตจากต่างประเทศ ที่สูบบุหรี่ด้วยเพียง 2 คนเท่านั้น และจากเหตุผลหลายประการทั้งด้านรสนิยมในการบริโภค คุณภาพของนูหรี่ที่ผลิตจากต่างประเทศที่สูงกว่ายาเส้นมาก และรสชาติของนูหรี่ที่ผลิตจากต่างประเทศเป็นรสอเมริกัน ซึ่งได้จากการผสมใบยา 3 ชนิด คือ เวอร์จินเนีย เบอรัลเลย์ และเตอร์ริช ส่วนยาเส้นมักจะผลิตจากใบยาเพียงชนิดเดียว ถ้าหากจะมีการเปลี่ยนแปลงการบริโภคของผู้บริโภคนูหรี่ที่ผลิตจากต่างประเทศ อาจเป็นการหันไปบริโภคนูหรี่ที่ผลิตในประเทศ เช่น กรองทิพย์ หรือสายฝน ซึ่งก็เป็นรสอเมริกัน มากกว่าจะหันไปบริโภคยาเส้น

อายุของผู้บริโภค: ข้อมูลอายุของผู้บริโภคแต่ละคนที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามในการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ.2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยช่วงอายุของผู้บริโภคจะอยู่ในรูปของตัวแปรหุ่น

ราคานูหรี่: ข้อมูลราคานูหรี่ขายปลีกเฉลี่ยของแต่ละภาค ซึ่งเฉลี่ยโดยสำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งจัดเก็บราคานูหรี่ยี่ห้อกรองทิพย์ และสามิต 90 ปี พ.ศ. 2547

ราคายาเส้น: ข้อมูลราคายาเส้นจากการสอบถามราคาขายปลีกจากร้านค้าต่างๆที่จำหน่ายยาเส้นในแต่ละภาคในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2551 โดยอ้างอิงพื้นที่สอบถามหลักตามพื้นที่การจัดเก็บราคานูหรี่ของสำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยแบ่งเป็น 5 พื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ สาเหตุที่ต้องสอบถามราคายาเส้นจากร้านค้าเนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บอย่างเป็นทางการ (ดังตารางที่ 5.1) การที่นำราคานูหรี่และราคายาเส้นดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์เนื่องจากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ.2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติไม่ได้ระบุถึงราคานูหรี่และยาเส้นที่ถูกซื้อโดยผู้บริโภคแต่ละคน ด้านการใช้ราคายาเส้นของปี พ.ศ. 2551 ถึงแม้ว่าอาจมีความแตกต่างจากราคายาเส้นของปี พ.ศ. 2547 อยู่บ้าง แต่เนื่องจากไม่สามารถจัดเก็บราคายา

เส้นในแต่ละพื้นที่ย้อนหลัง จึงใช้ราคาขายเส้นปี พ.ศ. 2551 โดยมีข้อสมมติว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคในปี พ.ศ. 2551 เป็นไปลักษณะเดียวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในปี พ.ศ. 2547

ตารางที่ 5.1 ราคาขายเส้นจากการสอบถามร้านค้าที่จำหน่ายยาเส้นในแต่ละภาค พ.ศ. 2551

ภาค/พื้นที่	จังหวัด	อำเภอ/เขต	ตรา	ราคา (บาท/ซอง)	
กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพฯ	บางแค	แมว (แมวแดง)	5	
			แมว (แมวเขียว)	5	
			หมี	5	
			สมอลูกโลก	5	
			บางเขน	สมอลูกโลก	5
			หนองจอก	สมอลูกโลก	5
กลาง	นนทบุรี	เมือง	สมอลูกโลก	5	
			ไก่เหยียบโลก	5	
			บางกรวย	สมอลูกโลก	5
			ปทุมธานี	5 ดาว	5
			อยุธยา	เมือง	แมว (แมวแดง)
			แมว (แมวเขียว)	5	
	ชลบุรี	พนัสนิคม	วัวชนกัน	5	
			แรด	5	
			เมือง	แมว	3
			นครปฐม	บางเลน	ไก่
			แมว	5	
			สับปะรด	3	
	สุโขทัย	เมือง	แมว	3	

ตารางที่ 5.1 ราคาขายเส้นจากการสอบถามร้านค้าที่จำหน่ายยาเส้นในแต่ละภาค พ.ศ. 2551 (ต่อ)

ภาค/พื้นที่	จังหวัด	อำเภอ/เขต	ตรา	ราคา (บาท/ซอง)				
กลาง	สุโขทัย	เมือง	เสือ	5				
			ช้างแดง	5				
			ดอกทานตะวัน	5				
			นครนายก	บางอ้อ	สมอลูกโลก	5		
					ไก่	5		
ตะวันออกเฉียงเหนือ	อุบลราชธานี	เมือง	เครื่องบิน	3				
			แมว	3				
			สกลนคร	เมือง	นาค	5		
				หงส์แดง	5			
		มุกดาหาร	เมือง	นาค	5			
		อำนาจเจริญ	เมือง	นาค	5			
		ขอนแก่น	น้ำพอง	กระต่ายบิน	5			
			เมือง	รวงข้าว	5			
		ศรีสะเกษ	อุทุมพรพิสัย	วัวชนกัน	5			
	เหนือ	เชียงใหม่	เมือง	แมว	5			
				ลำพูน	เมือง	ยาเส้นพื้นเมือง	2	
					เพชรบูรณ์	เมือง	สิงห์ทอง	3
							ช้างถือธง	5
						ไก่ชน	5	
			เหรียญทอง	5				
	ตาก	แม่สอด	แมว	3				
ใต้	สุราษฎร์ธานี	นาสาร	เซียนี่สิงห์	5				
			5 ดาว	5				

ตารางที่ 5.1 ราคายาเส้นจากการสอบถามร้านค้าที่จำหน่ายยาเส้นในแต่ละภาค พ.ศ. 2551 (ต่อ)

ภาค/พื้นที่	จังหวัด	อำเภอ/เขต	ตรา	ราคา (บาท/ซอง)
ใต้	กระบี่	เมือง	5 ดาว	5
			เซียนซีสิงห์	5
	พัทลุง	เมือง	5 ดาว	5
	สงขลา	เมือง	เซียนซีสิงห์	5
		เมือง	5 ดาว	5
	นครศรีธรรมราช	หัวไทร	เซียนซีสิงห์	5
			5 ดาว	5
			ไก่เหยียบทุเรียน	5
	ตรัง	ย่านตาขาว	เซียนซีสิงห์	5
			5 ดาว	5
	ระนอง	เมือง	เสือ	5
			ชาวนา	3
			ดาว	5
	พังงา	โคกกรอย	ชาวนา	5
			สามพระ	5
	ภูเก็ต	เมือง	สิงโต	5
			ชาวนา	3

หมายเหตุ: ยาเส้นตราแมวที่มีราคาซองละ 3 และ 5 บาทนั้นมีขนาดซองไม่เท่ากัน โดยในกรุงเทพฯจะจำหน่ายแบบซองละ 5 บาท ส่วนในต่างจังหวัดจะมีทั้งซองละ 3 และ 5 บาท

ที่มา: จากการสอบถามร้านค้าที่จำหน่ายยาเส้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2 การวิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลง AFTA ต่อสินค้ายาสูบในประเทศไทย

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ ASEAN Free Trade Area (AFTA) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสถานะในการแข่งขันของกลุ่มประเทศอาเซียน ได้มีการทำข้อตกลงในการลดภาษีนำเข้าของสินค้าประเภทต่างๆ บุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบเป็นสินค้าประเภทหนึ่งซึ่งมีข้อตกลงให้ลดภาษีนำเข้าลงเหลือร้อยละ 5

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะเป็นการนำผลจากงานวิจัยของ Isra Samtisant ในปี ค.ศ. 2005 เรื่อง "AFTA and Tobacco in Thailand" ซึ่งได้ทำการวิจัยถึงผลของการทำข้อตกลง AFTA ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ยาสูบในประเทศไทย มาวิเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาที่ได้จากแบบจำลองในการศึกษานี้ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หาผลกระทบของข้อตกลง AFTA ที่อาจส่งผลต่อการบริโภคยาเส้นในประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 2 กรณีคือกรณีที่รัฐบาลไม่ปรับราคาบุหรี่ลงตามภาษีนำเข้าที่ลดลง และกรณีที่รัฐบาลปรับราคาบุหรี่ลงตามภาษีนำเข้าที่ลดลง

5.3 พฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบ

การสอบถามผู้บริโภคนยาสูบทั้งบุหรี่ยาเส้นและยาเส้นจำนวน 100 คน ในกรุงเทพมหานคร เขตลาดกระบัง มีนบุรี และหนองจอก โดยเป็นการใช้คำถามเชิงคุณภาพเกี่ยวกับด้านพฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบ ทำการสอบถามในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม พ.ศ. 2552 เนื่องจากในกรุงเทพมหานครมียาเส้นจำหน่ายอยู่ทั่วไปตามร้านค้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในกรุงเทพมหานครก็มีผู้สูบบุหรี่อยู่มากเช่นกัน การสอบถามนี้จึงสามารถที่จะทำให้ทราบและเข้าใจถึงพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคยาสูบได้ดียิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าอาจไม่ได้แสดงถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคยาสูบทั้งหมดในประเทศ

เนื้อหาที่ได้สอบถามประกอบด้วยเหตุผลที่เริ่มบริโภคยาสูบ พฤติกรรมการบริโภค และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเมื่อราคาบุหรี่เพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากการขึ้นภาษีสรรพสามิตรวมถึงความเห็นเกี่ยวกับการเลิกบริโภคยาสูบ

5.4 การสอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาเส้น

ผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาเส้นเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการที่ราคาบุหรี่เพิ่มสูงขึ้น เมื่อมีการปรับขึ้นภาษีสรรพสามิตนอกเหนือจากผู้บริโภค ดังนั้นการสัมภาษณ์ผู้ประกอบอุตสาหกรรมผลิตยาเส้นจะเป็นสิ่งที่สะท้อนและยืนยันถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในการหันมาสูบบุหรี่ทดแทน

จากการประมวลข้อมูลที่ได้จากกรมสรรพสามิต และการติดต่อสัมภาษณ์ สรุปได้ว่าผู้ผลิตยาเส้นรายใหญ่ในประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 4 รายดังที่ได้กล่าวถึงในเรื่องตลาดยาเส้น ในบทที่ 3 จึงติดต่อเพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ผลิตที่ถือว่าเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ โดยสัมภาษณ์ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2552

ข้อมูลที่ขอสัมภาษณ์ เกี่ยวกับข้อมูลด้านการตลาด การปรับราคายาเส้นเมื่อราคาบุหรี่สูงขึ้น และข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจโดยรวม และที่สำคัญคือผลกระทบของการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตที่มีต่อยอดขายยาเส้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6 ผลการศึกษา

การศึกษาถึงผลกระทบของการขึ้นภาษีบุหรี่ต่ออุปสงค์ยาเส้นในครั้งนี้ ประกอบด้วยการศึกษาอุปสงค์ของผู้บริโภคในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งข้อมูลที่นำมาใช้ศึกษามีทั้งหมด 264 ตัวอย่าง รวมทั้งได้วิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลง AFTA ที่จะมีต่อการบริโภคยาเส้น และได้สอบถามพฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้บริโภคและผู้ผลิต ซึ่งผลการศึกษาที่ได้เป็น ดังนี้

6.1 ผลการประมาณค่าจากแบบจำลอง

ผลจากการศึกษาสมการขั้นที่ 1

เนื่องจากตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ราคาบุหรี่ถูกปรับให้สูงขึ้นเนื่องจากการที่รัฐบาลมีนโยบายในการขึ้นภาษีสรรพสามิตบุหรี่เพื่อลดปริมาณการบริโภคบุหรี่ กรมสรรพสามิตจึงได้ปรับอัตราภาษีบุหรี่ทำให้ราคาบุหรี่สูงขึ้นเรื่อยๆ จนในปัจจุบันภาษีบุหรี่ถูกปรับขึ้นเป็นอัตราตามมูลค่าร้อยละ 80 ซึ่งเป็นอัตราที่เต็มเพดานภาษีที่ได้กำหนดไว้ ส่วนอัตราภาษียาเส้นเก็บเพียงอัตราตามมูลค่าร้อยละ 0.1 โดยไม่เคยมีการปรับขึ้น

ตารางที่ 6.1 อัตราภาษีบุหรี่ อัตราภาษียาเส้น ราคาบุหรี่และราคายาเส้น พ.ศ. 2535-2550

ปี	อัตราภาษีบุหรี่ (ร้อยละ)	อัตราภาษียาเส้น (ร้อยละ)	ราคาบุหรี่ (บาท)	ราคายาเส้น (บาท)
2535	55	0.1	15.45	2
2536	60	0.1	17.44	2
2537	60	0.1	17.47	2
2538	62	0.1	18.435	2
2539	68	0.1	22.27	2
2540	70	0.1	24.17	2
2541	70	0.1	28.98	2

ตารางที่ 6.1 แสดงอัตราภาษีบุหรี่ อัตราภาษียาเส้น ราคาบุหรี่และราคายาเส้น พ.ศ. 2535-2550 (ต่อ)

ปี	อัตราภาษีบุหรี่ (ร้อยละ)	อัตราภาษียาเส้น (ร้อยละ)	ราคาบุหรี่ (บาท/ซอง)	ราคายาเส้น (บาท/ซอง)
2542	71.5	0.1	30.9	2
2543	71.5	0.1	30.9	3
2544	75	0.1	34.8	3
2545	75	0.1	34.8	3
2546	75	0.1	34.8	4
2547	75	0.1	34.83	4
2548	79	0.1	41.73	4
2549	79	0.1	42.12	5
2550	80	0.1	44.79	5

หมายเหตุ: 1.) อัตราภาษีบุหรี่ และอัตราภาษียาเส้น เป็นอัตราร้อยละตามมูลค่า

2.) ราคาบุหรี่เป็นราคาเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักและราคายาเส้นได้แสดงรายละเอียดไว้ในหัวข้อ

5.1.3 รายละเอียดและแหล่งที่มาของข้อมูล

3.) ราคาบุหรี่และราคายาเส้นในตารางนี้เป็นราคาที่ยังไม่ถูกปรับโดยดัชนีราคาผู้บริโภค

ที่มา: กรมสรรพสามิต และการสัมภาษณ์นักวิชาการสรรพสามิตชำนาญการประกอบการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

การศึกษาถึงการปรับตัวของราคายาเส้นเมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้น

$$\ln p_1 = \alpha_0 + \alpha_1 \ln p_2$$

p_1 หมายถึง ราคายาเส้น

p_2 หมายถึง ราคาบุหรี่

การศึกษาในขั้นตอนนี้ได้มีการทดสอบความคงที่ของข้อมูล โดยการทดสอบ Unit Root เนื่องจากการใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาต้องอยู่ในสภาวะสมดุลเชิงสถิติ (Statistical equilibrium) หมายความว่าคุณสมบัติทางสถิติของอนุกรมเวลาไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ถ้าตัวแปรที่นำมาศึกษามีลักษณะ Stationary จะทำให้สามารถประมาณการทางสถิติได้ถูกต้อง หากข้อมูลมีลักษณะ

Non-Stationary ก็จะทำให้ผลการวิเคราะห์ที่ได้ไม่มีประสิทธิภาพหรืออาจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง

การทดสอบ Unit Root ในการศึกษาค้างนี้ทำการทดสอบโดยวิธี Augmented Dicky-Fuller test (ADF test) ซึ่งมีสมมติฐานดังนี้

H0: Non - Stationary

H1: Stationary

การที่ตัวแปรจะมีลักษณะ Stationary ได้นั้นค่า t-statistic ของตัวแปรที่นำมาทดสอบต้องมีนัยสำคัญทางสถิติหรืออีกนัยหนึ่งคือตัวแปรนั้นปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) แต่หากตัวแปรนั้นไม่มีลักษณะ Stationary (Non - Stationary) ก่อนนำตัวแปรมาทำการวิเคราะห์ ต้องทำการแก้ไขตัวแปรนั้นให้มีลักษณะเป็น Stationary เสียก่อน เช่น ตัดตัวแปร Time Trend ออก และทดสอบ Unit Root อีกครั้ง

ผลการทดสอบ Unit Root ของตัวแปรดังตารางที่ 6.2 พบว่าราคาขายเส้นและราคาบุหรี Stationary ที่ระดับ First Difference ดังนั้นจึงนำตัวแปรทั้งสองมาหาอนุพันธ์ลำดับที่ 1 และทำการประมาณค่าเพื่อวิเคราะห์การปรับตัวของราคาขายเส้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาบุหรี

ตารางที่ 6.2 ผลการทดสอบ Unit Root ของตัวแปร

ตัวแปร	ADF Test	t-Statistic	Prob.
ราคาขายเส้น	First Difference (Intercept)	-3.1482	0.0522
ราคาบุหรี	First Difference (Intercept)	-3.0222	0.0571

หมายเหตุ: มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์เพื่อวิเคราะห์การปรับตัวของราคาขายเส้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาบุหรีในตารางที่ 6.3 พบว่าไม่อาจสรุปได้ว่าราคาขายเส้นมีการปรับตัวขึ้นตามราคาบุหรีที่เพิ่มขึ้นซึ่งเห็นได้จากค่า R^2 มีค่าต่ำ แสดงว่าราคาบุหรีมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงราคาขายเส้นน้อย และเมื่อประกอบกับการพิจารณาค่า t-statistic ซึ่งไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้สรุปได้ว่าการขึ้น

ราคาของบุหรี่อื่นเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสรรพสามิตที่สูงขึ้นไม่มีผลกระทบต่อ การปรับตัวของราคาขายเส้นอย่างมีนัยสำคัญ การที่ราคาขายเส้นมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นนั้นน่าจะมาจาก อิทธิพลของแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของราคาไปตามกาลเวลา และต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ซึ่งเมื่อ สอบถามไปยังผู้ผลิตรายใหญ่รายหนึ่ง (ดังแสดงไว้ในหัวข้อ 6.4 ความคิดเห็นของผู้ประกอบ อุตสาหกรรมยาเส้น) ผู้ผลิตได้ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกับผลการศึกษาคือ การปรับราคาขายเส้นมักจะปรับ ขึ้นตามวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เมื่อราคาบุหรี่สูงขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของภาษีสรรพสามิตก็ไม่ได้ปรับ ราคาขายเส้นขึ้นตาม เนื่องจากผู้บริโภคนิยมหาซื้อยาเส้นในตลาดที่ควรจะมีราคาเท่าไรและ จำหน่ายอยู่ที่ราคาเท่าไร ดังนั้นผู้บริโภคมักมีแนวโน้มที่จะบริโภคยาเส้นเพิ่มขึ้นมากกว่าในกรณีที่ยาเส้น มีการปรับราคาตามราคาบุหรี่ที่สูงขึ้น

ตารางที่ 6.3 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์จากสมการขั้นที่ 1

ตัวแปร	พารามิเตอร์	ราคาขายเส้น (p_1)
ค่าคงที่	α_0	-0.0484 (1.1095)
$\ln p_2$	α_1	0.0220 (0.2330)

$R^2 = 0.004$, Durbin-Watson statistic = 2.1131

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงค่า t-statistic

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนมาบริโภคยาเส้นจะมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับอัตราการทดแทน กันระหว่างผลิตภัณฑ์ยาสูบทั้งสองชนิดซึ่งจะนำเสนอในลำดับต่อไป

ผลจากการศึกษาสมการขั้นที่ 2

$$w_i = \alpha_i + \sum_j \gamma_{ij} \ln p_j + \beta_i \ln(X/P) + \delta_2 AGE_2 + \delta_3 AGE_3 + \delta_4 AGE_4 + \delta_5 AGE_5$$

$\alpha_i, \gamma_{ij}, \beta_i$ คือ ค่าพารามิเตอร์

w_i คือ สัดส่วนมูลค่าในการบริโภคสินค้า i

โดยที่ $w_1 + w_2 = 1$

$i = 1$ หมายถึง ยาเส้น

$i = 2$ หมายถึง บุหรี่

p_j คือ ราคาของสินค้า j (j จะหมายถึงบุหรี่ เมื่อ i หมายถึงยาเส้น และ j จะหมายถึงยาเส้น เมื่อ i หมายถึงบุหรี่)

X คือ ค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมดในการบริโภคยาสูบ

AGE1 หมายถึงกลุ่มของผู้บริโภคยาสูบที่มีอายุระหว่าง 16-28 ปี ซึ่งใช้กลุ่มนี้เป็นกลุ่มอ้างอิง

AGE2 = 1 ถ้ามีอายุระหว่าง 29-36 ปี

= 0 ถ้าไม่ได้มีอายุระหว่าง 29-36 ปี

AGE3 = 1 ถ้ามีอายุระหว่าง 37-45 ปี

= 0 ถ้าไม่ได้มีอายุระหว่าง 37-45 ปี

AGE4 = 1 ถ้ามีอายุระหว่าง 46-55 ปี

= 0 ถ้าไม่ได้มีอายุระหว่าง 46-55 ปี

AGE5 = 1 ถ้ามีอายุระหว่าง 56 ปีขึ้นไป

= 0 ถ้าไม่ได้มีอายุระหว่าง 56 ปีขึ้นไป

แบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS) ได้ถูกใช้ในการศึกษาอุปสงค์การบริโภคยาเส้นและบุหรี่ในขั้นตอนนี้

การศึกษารูปสงค์การบริโภคยาเส้นและบุหรี่ในขั้นนี้ ได้ศึกษาถึงผลของราคาอันเนื่องมาจากอัตราภาษีที่มีต่อการบริโภคบุหรี่และยาเส้น ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการบริโภคยาเส้นและบุหรี่ของผู้บริโภคยาสูบซึ่งเป็นผู้สูบทั้งยาเส้นและบุหรี่ เนื่องจากการที่ทั้งบุหรี่และยาเส้นต่างก็อยู่ในหมวดสินค้าประเภทยาสูบ จึงถือเป็นสินค้าในประเภทเดียวกันซึ่งนำมาซึ่งความพึงพอใจในลักษณะเดียวกันแก่ผู้บริโภค ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของราคาจากการเพิ่มอัตราภาษี ผู้บริโภคจึงต้องหาทางที่จะรักษาระดับความพอใจหรืออรรถประโยชน์ (Utility) ที่เคยได้รับให้อยู่เท่าเดิม หากราคานูหรีและราคาผลิตภัณฑ์ยาสูบโดยรวมเปลี่ยนแปลงไป

จากการตรวจสอบปัญหาทางเศรษฐมิติในการวิเคราะห์ขั้นตอนนี้พบว่าเกิดปัญหาที่เรียกว่า Heteroscedasticity ซึ่งเป็นปัญหาความแปรปรวนของตัวคลาดเคลื่อนที่ได้จากการประมาณค่ามีค่าไม่คงที่ ซึ่งผิดข้อสมมติพื้นฐานของวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) ที่มีข้อสมมติพื้นฐานว่า ตัวคลาดเคลื่อนจะต้องมีค่าความแปรปรวนคงที่ ปัญหานี้โดยปกติมักจะเกิดกับการใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross sectional data) มากกว่ากรณีที่ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time series data) การทดสอบปัญหาดังกล่าวใช้วิธี White's heteroscedasticity test ซึ่งมีสมมติฐานว่า

H0: Homoscedasticity

H1: Heteroscedasticity

โดยจะยอมรับสมมติฐานหลักเมื่อค่า Probability ของ F-statistic และ Obs*R-squared มากกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($\alpha = 0.05$) ซึ่งผลจากการทดสอบพบว่าค่า Probability ของ F-statistic และ Obs*R-squared มีค่า 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก แสดงว่ามีปัญหา Heteroscedasticity

ดังนั้นจึงทำการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการกำลังสองถ่วงน้ำหนัก หรือ Weighted Least Square (WLS) ในการประมาณค่า เนื่องจากเป็นวิธีที่ให้ความสำคัญหรือให้น้ำหนักแก่ข้อมูลแต่ละค่าไม่เท่ากัน ซึ่งข้อมูลที่มีค่าแปรปรวนหรือมีค่าการกระจายสูงจะมีความสำคัญ หรือมีน้ำหนักน้อยกว่าข้อมูลที่มีค่าความแปรปรวนต่ำ ทำให้สามารถแก้ปัญหาความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่ได้ ซึ่งค่าที่นำมาใช้ในการถ่วงน้ำหนักคือ Population Weight คูณด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน

ในส่วนของการแปลผลจากการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การบริโภคยาเส้นและบุหรี่ เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการบริโภคยาเส้นและบุหรี่เมื่อราคายาเส้นและบุหรี่เปลี่ยนแปลงไป เป็นดังนี้ ตัวอย่างเช่น

$$\partial w_i = \gamma_{ij} \partial \ln p_j$$

โดยที่ γ_{ij} หมายถึง ค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าได้จากสมการ ซึ่งเป็นผลของการเปลี่ยนแปลง p_j ไป 1 หน่วย ที่มีต่อ w_i

ดังนั้นเมื่อต้องการหาการเปลี่ยนแปลงของ w_i เมื่อ p_j เปลี่ยนแปลงไปร้อยละ 1

$$\partial w_i = \frac{\gamma_{ij} \partial \ln p_j}{100}$$

$$\partial w_i = \frac{\gamma_{ij}}{100}$$

เพราะฉะนั้นค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าได้จากสมการอุปสงค์โดย Almost Ideal Demand System (AIDS) ซึ่งนำมาหารด้วย 100 ก็คือการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการบริโภค เมื่อราคาयाสูบ เปลี่ยนไปร้อยละ 1

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การบริโภคยาเส้น

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์เพื่อวิเคราะห์อุปสงค์การบริโภคยาเส้น ในตารางที่ 6.4 พบว่า เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวด้วย t-statistics ราคายาเส้น ราคาบุหรี่ และค่าใช้จ่ายที่แท้จริงในการบริโภคยาสูบ เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ราคายาเส้น ราคาบุหรี่ และค่าใช้จ่ายที่แท้จริงมีผลกระทบต่อสัดส่วนการบริโภคยาเส้น และเมื่อพิจารณาถึงตัวเลขค่าสัมประสิทธิ์จากตารางที่ 6.4 จะเห็นได้ว่า หากราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ผู้บริโภคเพิ่มสัดส่วนมูลค่าในการบริโภคยาเส้นขึ้นประมาณ 0.0717 แต่ถ้าหากราคายาเส้นปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ผู้บริโภคลดสัดส่วนมูลค่าในการบริโภคยาเส้นลงประมาณ 0.0448 ดังนั้นหากต้องการให้ผู้บริโภคลดการบริโภคบุหรี่โดยไม่หันไปบริโภคยาเส้นแทน รัฐบาลควรที่จะเพิ่มราคายาเส้นขึ้นร้อยละ 1.75 เมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เพื่อต้านผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาบุหรี่ต่อการบริโภคยาเส้น กล่าวคือถ้าหากราคายาเส้นเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.75 เมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 ผู้บริโภคจะลดการบริโภคบุหรี่โดยไม่หันไปบริโภคยาเส้นแทน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์สมการอุปสงค์การบริโภคบุหรี่

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์เบื้องต้นเพื่อวิเคราะห์อุปสงค์การบริโภคบุหรี่ ในตารางที่ 6.4 พบว่า เมื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวด้วย t-statistics ราคายาเส้น และราคานูหรี และค่าใช้จ่ายที่แท้จริงในการบริโภคยาสูบ เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ราคายาเส้น ราคานูหรี และค่าใช้จ่ายที่แท้จริงมีผลกระทบต่อสัดส่วนการบริโภคยาเส้น และเมื่อพิจารณาถึงตัวเลขค่าสัมประสิทธิ์จากตารางที่ 6.4 จะเห็นได้ว่า ราคานูหรีมีผลกระทบต่อสัดส่วนการบริโภคนูหรีไม่สูงนัก แต่มีผลกระทบที่สูงกว่าผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงราคาของยาเส้น ตัวอย่างเช่น หากราคานูหรีเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ผู้บริโภคลดสัดส่วนมูลค่าในการบริโภคนูหรีลงประมาณ 0.0717 แต่ถ้าหากราคายาเส้นปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ผู้บริโภคเพิ่มสัดส่วนมูลค่าในการบริโภคนูหรีขึ้นประมาณ 0.0447 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อราคายาสูบเปลี่ยนแปลงไปในอัตราส่วนที่เท่ากัน ผลการเปลี่ยนแปลงราคานูหรีจะส่งผลกระทบต่อสัดส่วนการบริโภคนูหรีมากกว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงของราคายาเส้น

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านูหรีและยาเส้นเป็นสินค้าทดแทนกัน นอกจากนี้ราคาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางลบต่อการตัดสินใจในการบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยผู้บริโภคจะลดสัดส่วนการบริโภคลงเมื่อราคาสูงขึ้น การที่ราคานูหรีเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ผู้บริโภคลดสัดส่วนมูลค่าในการบริโภคนูหรีลงประมาณ 0.0717 และหันไปเพิ่มสัดส่วนมูลค่าการบริโภคยาเส้นแทนประมาณ 0.0717

จากผลการศึกษาอุปสงค์การบริโภคยาเส้นและนูหรี ในตารางที่ 6.4 จะเห็นได้ว่าราคายาเส้นและราคานูหรีมีผลต่ออุปสงค์การบริโภค ในการเลือกสัดส่วนการบริโภคยาเส้นและนูหรีของผู้บริโภค ยาสูบ ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของราคานูหรีอันเนื่องมาจากการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต จะมีผลให้ผู้บริโภค ยาสูบบางส่วนลดการบริโภคนูหรี และหันไปบริโภคยาเส้นซึ่งมีราคาถูกกว่าแทน ซึ่งการหันไปบริโภค ยาเส้นแทนของผู้บริโภคยาสูบบางส่วนนี้ แสดงว่านโยบายของรัฐบาลที่ต้องการเพิ่มอัตราภาษี สรรพสามิตนูหรีซึ่งส่งผลให้ราคานูหรีเพิ่มสูงขึ้นเพื่อลดการบริโภคนูหรีนั้น ยังไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เนื่องจากผู้บริโภคยาสูบยังคงบริโภคยาสูบเพื่อรักษาระดับความพอใจในการบริโภคของตนอยู่เพียงแต่ หันไปบริโภคยาสูบชนิดอื่นทดแทนซึ่งก็เป็นยาสูบที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพของผู้บริโภคเช่นเดียวกัน

ในด้านค่าใช้จ่ายที่แท้จริงในการบริโภคยาสูบนั้นพบว่าถ้ามีการเพิ่มของค่าใช้จ่ายที่แท้จริงในการบริโภคยาสูบขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้สัดส่วนมูลค่าการบริโภคยาเส้นลดลงประมาณ 0.0003 และทำให้สัดส่วนมูลค่าการบริโภคนูหรีเพิ่มขึ้นประมาณ 0.0003 แสดงว่าในสายตาผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบบมองว่ายาเส้นเป็นสินค้าด้อยคุณภาพกว่าเมื่อเทียบกับนูหรี ส่วนนูหรีถือเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคอยากบริโภคมากกว่าในสายตาผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบ

ตารางที่ 6.4 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์โดยใช้ Almost Ideal Demand System

ตัวแปร	พารามิเตอร์	ยาเส้น (w_1)	นูหรี (w_2)
ค่าคงที่	α	-10.4590 (-2.9059)	11.4514 (3.1809)
$\ln p_1$	γ_{ii}	-4.4754 (-2.9339)**	4.4720 (2.9310)**
$\ln p_2$	γ_{ij}	7.1736 (3.0410)**	-7.1693 (-3.0385)**
$\ln(X/P)$	β	-0.0297 (-2.5670)*	0.0297 (2.5710)*
AGE2	δ_2	0.1243 (4.4758)**	-0.1242 (-4.4720)**
AGE3	δ_3	0.1290 (4.8029)**	-0.1289 (-4.7983)**
AGE4	δ_4	0.2096 (6.6048)**	-0.2095 (-6.5986)**
AGE5	δ_5	0.1445 (4.7398)**	-0.1445 (-4.7378)**

$R^2 = 0.28$, Durbin-Watson statistic = 1.84

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บในตารางแสดงค่า t-statistics

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงอายุของผู้บริโภคยาสูบ พบว่าผู้บริโภคที่มีอายุ 29-36 ปี, 37-45 ปี, 46-55 ปี และ 56 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนมูลค่าการสูบบุหรี่เส้นมากกว่ากลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุ 16-28 ปีซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคในช่วงอายุที่น้อยที่สุด ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าช่วงอายุของกลุ่มผู้บริโภคที่มากขึ้น ก็จะมีสัดส่วนมูลค่าการสูบบุหรี่เส้นมากขึ้นด้วย โดยกลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุ 46-55 ปีจะมีสัดส่วนมูลค่าในการบริโภคยาเส้นมากกว่ากลุ่มผู้บริโภคในช่วงอายุอื่นๆ แต่กลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มากที่สุด มีสัดส่วนมูลค่าการสูบบุหรี่เส้นน้อยกว่ากลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุ 46-55 ปี แต่ก็ยังมากกว่ากลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุ 16-28 ปีรวมถึงกลุ่มผู้บริโภคช่วงอายุ 29-36 ปี และ 37-45 ปีด้วย ซึ่งการที่กลุ่มที่มีอายุ 16-28 ปีบริโภคยาเส้นน้อยกว่ากลุ่มอายุอื่นทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลทางด้านรสนิยม โดยกลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุน้อยมักจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ว่ามีความทันสมัยกว่าการสูบบุหรี่ และรู้สึกใก้เก้กว่าเมื่อสูบบุหรี่อยู่ในกลุ่มเพื่อน จึงมักสูบบุหรี่มากกว่ายาเส้น ซึ่งก็สอดคล้องกับตัวเลขสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติในแต่ละรอบการสำรวจดังแสดงในตารางที่ 6.5-6.9 ที่ได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้บริโภคที่มีอายุมากที่สุดซึ่งได้แก่ผู้บริโภคอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนผู้สูบบุหรี่เส้นมากกว่าบุหรี่ปริมาณโดยตลอด และกลุ่มผู้ที่มีอายุน้อยดังเช่นผู้บริโภคที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี เป็นผู้สูบบุหรี่มากกว่ายาเส้น แม้กระทั่งในปัจจุบันจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2550 ก็พบว่ากลุ่มที่อายุน้อยบริโภคบุหรี่ปริมาณมากกว่ายาเส้น แต่กลุ่มที่มีอายุมากจะมีผู้บริโภคยาเส้นในสัดส่วนที่มากขึ้น โดยจำนวนผู้บริโภคอายุ 15-18 ปีบริโภคบุหรี่ปริมาณร้อยละ 68.74 ผู้บริโภคอายุ 19-24 ปีบริโภคบุหรี่ปริมาณร้อยละ 64.87 ผู้บริโภคอายุ 25-40 ปีบริโภคบุหรี่ปริมาณร้อยละ 55.93 ผู้บริโภคอายุ 41-59 ปี บริโภคบุหรี่ปริมาณร้อยละ 39.68 ผู้บริโภคอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปบริโภคบุหรี่ปริมาณร้อยละ 16.57 ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากการประมาณค่าโดยสมการ ถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งช่วงอายุที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ที่มีอายุน้อยก็ยังคงมีความน่าเป็นห่วง อย่างที่หลายฝ่ายเป็นกังวลว่าจะเป็กลุ่มที่มีแนวโน้มในการหันไปบริโภคยาเส้นทดแทนเมื่อราคาบุหรี่ปริมาณสูงขึ้น จากการที่จำนวนผู้บริโภคอายุ 19-24 ปี ที่บริโภคยาเส้นเพิ่มจากร้อยละ 29.80 ในปี พ.ศ. 2547 เป็นร้อยละ 34.66 ในปี พ.ศ. 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.5 จำนวนผู้บริโภคอายุ 15-18 ปี ที่สูบยาสูบโดยจำแนกตามประเภท (ร้อยละ)

ปี	บุหรี่	ยาเส้น	ยาสูบประเภทอื่น
2534	60.72	36.55	2.73
2539	84.55	14.10	1.35
2544	61.50	38.50	0
2547	63.40	35.60	1.04
2550	68.74	30.43	0.83

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (อ้างถึงในศรัญญา เบญจกุล และคณะ, 2551)

ตารางที่ 6.6 จำนวนผู้บริโภคอายุ 19-24 ปี ที่สูบยาสูบโดยจำแนกตามประเภท (ร้อยละ)

ปี	บุหรี่	ยาเส้น	ยาสูบประเภทอื่น
2534	64.08	35.74	0.18
2539	82.07	17.80	0.13
2544	64.90	35.00	0.10
2547	67.90	29.80	2.34
2550	64.87	34.66	0.47

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (อ้างถึงในศรัญญา เบญจกุล และคณะ, 2551)

ตารางที่ 6.7 จำนวนผู้บริโภคอายุ 25-40 ปี ที่สูบยาสูบโดยจำแนกตามประเภท (ร้อยละ)

ปี	บุหรี่	ยาเส้น	ยาสูบประเภทอื่น
2534	52.75	46.27	0.98
2539	68.86	30.83	0.31
2544	55.40	44.50	0.10
2547	56.00	42.00	2.03
2550	55.93	42.65	1.42

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (อ้างถึงในศรัญญา เบญจกุล และคณะ, 2551)

ตารางที่ 6.8 จำนวนผู้บริโภคอายุ 41-59 ปี ที่สูบบุหรี่โดยจำแนกตามประเภท (ร้อยละ)

ปี	บุหรื	ยาเส้น	ยาสูบประเภทอื่น
2534	32.58	66.22	1.20
2539	46.07	53.16	0.76
2544	38.50	61.40	0.10
2547	39.80	55.80	4.37
2550	39.68	57.39	2.93

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (อ้างถึงในศรัญญา เบญจกุล และคณะ, 2551)

ตารางที่ 6.9 จำนวนผู้บริโภคอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปที่สูบบุหรี่โดยจำแนกตามประเภท (ร้อยละ)

ปี	บุหรื	ยาเส้น	ยาสูบประเภทอื่น
2534	14.88	84.09	1.03
2539	17.51	81.36	1.14
2544	18.00	81.70	0.30
2547	16.10	79.40	4.52
2550	16.57	78.77	4.66

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (อ้างถึงในศรัญญา เบญจกุล และคณะ, 2551)

6.2 ผลกระทบของข้อตกลง AFTA ต่อสินค้ายาสูบในประเทศไทย

การวิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลง AFTA ต่อสินค้ายาสูบในสวนนี้ เป็นการนำผลวิจัยจากงานของ Isra Samtisant ในปี 2005 เรื่อง “AFTA and Tobacco in Thailand” มาคำนวณร่วมกับผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หาผลกระทบของข้อตกลง AFTA ที่อาจส่งผลกระทบต่อการบริโภคยาเส้นในประเทศไทย

เขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ ASEAN Free Trade Area (AFTA) ถูกประกาศจัดตั้งขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ. 2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสถานะในการแข่งขันของกลุ่มประเทศอาเซียน โดยให้ปราศจากการกีดกัน และอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร รวมทั้งลดอัตราภาษีศุลกากรให้ต่ำที่สุด เพื่อให้การค้าภายในอาเซียนเป็นไปโดยเสรี จากการทำข้อตกลง AFTA นี้ส่งผลให้มีการนำเข้าวัตถุดิบจากกลุ่มประเทศสมาชิกในราคาต่ำ ซึ่งทำให้ประเทศสมาชิกสามารถผลิตสินค้าได้ในราคาต้นทุนที่ต่ำ รวมทั้งสามารถขยายตลาดการผลิตสินค้าที่แต่ละประเทศมีความเชี่ยวชาญ (Specialization) และได้เปรียบด้านต้นทุน ในการทำข้อตกลงกับ AFTA นี้ บุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบถูกกำหนดให้ลดภาษีนำเข้าลงเหลือร้อยละ 5

ข้อดีจากการลดภาษี AFTA

1. การค้าในกลุ่มอาเซียนขยายตัวจากการส่งออกของไทยที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่การนำเข้าขยายตัวต่ำ
2. ต้นทุนการผลิตลดลง เนื่องจากปัจจัยการผลิตนำเข้าถูกลง ทำให้การผลิตมีการขยายตัว
3. สินค้าบริโภคอุปโภคราคาถูกลง และมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อผู้บริโภค
4. ต่างประเทศสนใจมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงสินค้าบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบซึ่งเป็นสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน การนำเข้าวัตถุดิบในราคาต่ำ จะทำให้ต้นทุนการผลิตบุหรี่ลดลง ซึ่งน่าจะส่งผลให้มีการบริโภคบุหรี่เพิ่มมากขึ้น แต่เนื่องจากบุหรี่เป็นสินค้าที่ถูกควบคุมราคา ดังนั้นถ้ารัฐไม่ปรับราคาลงตามไปด้วย การที่อัตราภาษีนำเข้าลดลง ก็ไม่ได้ทำให้ราคาบุหรี่ถูกลง จากงานวิจัยของ Isra Samtisant ปี ค.ศ. 2005 ซึ่งเป็นงานวิจัยชิ้นสำคัญที่วิเคราะห์ถึงข้อตกลง AFTA ที่มีผลต่อผลิตภัณฑ์ยาสูบในประเทศไทย ซึ่งได้มีการกล่าวถึงกรณีที่รัฐบาลปรับราคาบุหรี่ลงตามภาษีนำเข้าที่ลดลงด้วย โดยถ้ารัฐบาลปรับราคาบุหรี่ลงตามซึ่งจะลดลงร้อยละ 5.596 ในกรณีที่เป็นการนำเข้า จะทำให้ความ

ต้องการบริโภคบุหรี่นำเข้าสูงขึ้นเกือบร้อยละ 2.20 หรือคิดเป็นประมาณ 89 ล้านมวนและหากเป็นกรณีบุหรี่ที่ผลิตโดยโรงงานยาสูบ ราคาบุหรี่จะลดลงเพียงร้อยละ 0.009 ซึ่งเป็นการปรับลดลงตามสัดส่วนต้นทุนใบยาสูบนำเข้าจากประเทศที่มีข้อตกลง AFTA ที่ใช้เป็นวัตถุประสงค์ประกอบในการผลิตบุหรี่ของโรงงานยาสูบ แต่ใช้ในสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จากต้นทุนในการผลิตบุหรี่ของโรงงานยาสูบทั้งหมด ซึ่งจะส่งผลให้ความต้องการบริโภคบุหรี่จากโรงงานยาสูบจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.003 หรือประมาณ 0.68 ล้านมวน นอกจากนี้ยังส่งผลให้รายได้จากยาสูบของรัฐบาลลดลงประมาณ 1,034 ล้านบาท เนื่องจากบุหรี่นำเข้าจะเข้ามาในตลาดยาสูบของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

เมื่อพิจารณาถึงผลของการทำข้อตกลง AFTA ที่อาจมีผลกระทบต่อการใช้บริโภคยาเส้นในประเทศไทยนั้น ในกรณีที่รัฐยังคงควบคุมราคาบุหรี่โดยไม่ปรับราคาบุหรี่ลงตามอัตราภาษีที่ลดลงไป การทำข้อตกลง AFTA อาจยังไม่กระทบกับปริมาณการบริโภคยาเส้นในประเทศไทยนัก แต่หากเป็นกรณีที่รัฐบาลปรับราคาบุหรี่ลงตามอัตราภาษีนำเข้าที่ลดลง เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับผลการศึกษาที่ได้จากแบบจำลอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมื่อราคาบุหรี่ลดลงร้อยละ 1 จะส่งผลให้สัดส่วนมูลค่าในการบริโภคยาเส้นลดลงประมาณ 0.07 ดังนั้นหากรัฐบาลลดราคาบุหรี่ลงร้อยละ 0.009 สัดส่วนมูลค่าในการบริโภคยาเส้นจะลดลงประมาณ 0.00063 และเมื่อคำนวณจากมูลค่าของการบริโภคยาเส้นรวมกับมูลค่าการบริโภคบุหรี่จากโรงงานยาสูบ ในปี พ.ศ. 2549 (ซึ่งเป็นปีล่าสุดที่มีข้อมูลมูลค่าของการบริโภคยาเส้น) โดยมีมูลค่ารวมประมาณ 59,979.94 ล้านบาท มูลค่าในการบริโภคยาเส้นจะลดลงประมาณ 37.79 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็น 7.56 ล้านซอง หรือประมาณ 151.20 ล้านมวน ซึ่งหากผู้บริโภคยาสูบบริโภคบุหรี่เพิ่มขึ้นเท่ากับมูลค่าการบริโภคยาเส้นที่ลดลง การบริโภคบุหรี่ที่ผลิตโดยโรงงานยาสูบ จะเพิ่มขึ้นประมาณ 0.84 ล้านซอง หรือ 16.8 ล้านมวน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำข้อตกลง AFTA หากรัฐบาลปรับราคาบุหรี่ลงตามภาษีนำเข้าที่ลดลง ก็จะส่งผลกระทบต่อการใช้บริโภคยาสูบ โดยการบริโภคบุหรี่จะเพิ่มขึ้น และจะมีการบริโภคยาเส้นลดลง

ในส่วนของความต้องการบริโภคบุหรี่นำเข้าที่สูงขึ้นนั้นอาจไม่ได้กระทบกับการบริโภคยาเส้น เนื่องจากผู้บริโภคบุหรี่นำเข้ามักจะได้เป็นผู้บริโภคยาเส้น จึงวิเคราะห์เพียงผลที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของความต้องการบริโภคบุหรี่จากโรงงานยาสูบเท่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6.3 การวิเคราะห์พฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบ

การวิเคราะห์ในส่วนนี้มาจากข้อมูลที่ได้จากการสอบถามผู้บริโภคยาสูบ เกี่ยวกับด้าน พฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบ จำนวน 100 คน ในกรุงเทพมหานคร เขตลาดกระบัง มีนบุรี และหนองจอก ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม พ.ศ. 2552 โดยเป็นการใช้คำถามเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงพฤติกรรม และความคิดเห็น รวมทั้งทัศนคติของผู้บริโภคในการบริโภคยาสูบ ได้ละเอียดยิ่งขึ้น นอกเหนือไปจากการวิเคราะห์หาคำตอบด้วยแบบจำลอง

การสอบถามในครั้งนี้ ผู้บริโภคยาสูบในกรุงเทพมหานคร ที่ได้ตอบคำถามและให้ความคิดเห็น เป็นผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนประมาณ 6,000-12,000 บาท โดยผู้ตอบเป็นชาย ร้อยละ 98 เป็นหญิงร้อยละ 2 ในช่วงอายุระหว่าง 18-63 ปี ด้านระดับการศึกษาว่าร้อยละ 50 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผู้ตอบ คำถามในการสอบถามนี้เป็นตัวแทนของผู้บริโภคยาสูบ ถึงแม้ว่าอาจไม่ได้แสดงถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคยาสูบทั้งหมดในประเทศ แต่จากการที่ในกรุงเทพมหานครมีयाเส้นขายอยู่ทั่วไปตามร้านค้า แสดงให้เห็นว่าในกรุงเทพมหานครก็มีผู้สูบบุหรี่อยู่เหมือนกัน ดังนั้นการสอบถามนี้จึงสามารถทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคยาสูบได้

เนื่องจากในกรุงเทพมหานครมีयाเส้นจำหน่ายอยู่ทั่วไปตามร้านค้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าใน กรุงเทพมหานครก็มีผู้สูบบุหรี่อยู่เหมือนกัน การสอบถามนี้จึงสามารถที่จะทำให้ทราบและเข้าใจถึง พฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคยาสูบได้ดียิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าอาจไม่สามารถเป็นตัวแทนของผู้บริโภค ยาสูบทั่วประเทศได้ ถึงแม้ว่าอาจไม่ได้แสดงถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคยาสูบทั้งหมดในประเทศ

การสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบ เน้นที่การสอบถามผู้ที่บริโภคทั้งบุหรี่และยาเส้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่น่าจะมีความโน้มเอียงไปในทิศทางที่จะมีการปรับเปลี่ยนการบริโภคของตนเมื่อราคาบุหรี่ แพงขึ้นจากการขึ้นภาษีสรรพสามิตของกรมสรรพสามิต แต่อย่างไรก็ตามเราก็ไม่อาจมองข้ามกลุ่ม ผู้บริโภคที่สูบบุหรี่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้สูบบุหรี่ ซึ่งตามปกติผู้บริโภครุ่นนี้มักจะไม่นิยมไปบริโภค ยาเส้นแทนเมื่อราคาบุหรี่แพงขึ้น แต่ก็ยังมีผู้บริโภครุ่นบางส่วนที่อาจจะหันไปบริโภคยาเส้นแทนใน อนาคตหากราคาบุหรี่ยังมีการปรับตัวสูงขึ้นอีก ถึงแม้จะมีจำนวนไม่มากนักแต่ในส่วนนี้ก็จะขอกล่าวถึง ข้อมูลของผู้บริโภคส่วนนี้เพื่อให้ตระหนักถึงความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค ของผู้บริโภครุ่นนี้

ประเด็นแรกที่จะกล่าวถึงในส่วนนี้ เริ่มจากเหตุผลในการเริ่มสูบบุหรี่และยาเส้น เหตุผลหลักในการเริ่มสูบบุหรี่ของผู้บริโภคส่วนใหญ่คืออยากทดลองสูบบุหรี่ ส่วนเหตุผลรองคือตามอย่างเพื่อน และรู้สึกโก้เก๋ ในขณะที่เหตุผลหลักในการเริ่มสูบบุหรี่ของยาเส้นของผู้บริโภคส่วนใหญ่คือยาเส้นมีราคาถูก ส่วนเหตุผลรองคืออยากทดลองสูบบุหรี่ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงอายุที่เริ่มสูบบุหรี่ว่า อายุที่เริ่มสูบบุหรี่และยาเส้นส่วนใหญ่จะเท่ากัน โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่เริ่มสูบบุหรี่เมื่อมีอายุประมาณ 16-18 ปี

การสอบถามในส่วนต่อมานั้นเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การบริโภคบุหรี่อันเนื่องมาจากการที่ราคาบุหรี่ปรับตัวสูงขึ้นจากการขึ้นภาษีสรรพสามิตบุหรี่ ต่อข้อถามที่ว่าที่ผ่านมาการที่ราคาบุหรี่แพงขึ้น ทำให้พฤติกรรมการสูบบุหรี่เปลี่ยนแปลงหรือไม่ คำตอบที่ได้คือส่วนใหญ่ตอบว่าได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยลดการสูบบุหรี่ลง และหันไปสูบบุหรี่หรือยาเส้นหรือมวนเองทดแทน นอกจากนี้ยังมีส่วนหนึ่งตอบว่ามีการบริโภคบุหรี่ที่มีราคาถูกกว่ายี่ห้อที่บริโภคประจำร่วมด้วย เมื่อถามต่อถึงประเด็นที่ยังคงเกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงราคาในกรณีถ้าราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 ซึ่งผลที่ได้ส่วนใหญ่ตอบว่าจะลดปริมาณการสูบบุหรี่ลงและหันไปสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น แต่มีผู้บริโภคบางคนตอบว่าอาจจะยังคงสูบบุหรี่ปริมาณเท่ากับที่สูบอยู่ในปัจจุบันโดยให้เหตุผลว่าชอบรสชาติของบุหรี่มากกว่า นอกจากนี้จะขอกล่าวถึงกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะบุหรี่โดยไม่ได้บริโภคยาเส้นดังที่กล่าวถึงแล้วข้างต้น ผู้บริโภคกลุ่มนี้มักจะไม่หันไปบริโภคยาเส้นแทนเมื่อราคาบุหรี่แพงขึ้น แต่เมื่อได้ลองสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริโภคกลุ่มนี้ก็พบว่าถ้าในอนาคตหากราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 มีบางส่วนตอบว่าอาจจะลองหันไปบริโภคยาเส้นซึ่งมีราคาถูกกว่าแทน อย่างไรก็ตามผู้ที่ตอบในลักษณะนี้ก็ถือว่า มีจำนวนน้อยมาก

จากการสอบถามผู้บริโภคบุหรี่และยาเส้น ผลที่ได้มีความสอดคล้องกับผลจากการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองคือราคาเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคยาสูบ กล่าวคือราคาเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับผู้บริโภคในการเลือกบริโภคระหว่างบุหรี่และยาเส้น

ผลจากการสอบถามในส่วนนี้จะเห็นได้ว่า หากใช้มาตรการทางภาษีอันนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคาเพื่อลดการบริโภคบุหรี่นั้น ยังไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มผู้บริโภคที่สูบทั้งบุหรี่และยาเส้น เนื่องจากผู้บริโภคลดปริมาณการสูบบุหรี่ลงแต่ก็ยังหันไปหายาเส้นซึ่งมีราคาถูกกว่าทดแทน ซึ่งยังไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของนโยบายที่ต้องการลดการบริโภค

ยาสูบ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากบอกว่าไม่เคยคิดหรือพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่โดยส่วนผู้ที่ตอบว่าเคยคิดหรือพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่แต่ปัจจุบันก็ยังสูบบุหรี่เนื่องจากติดไปแล้วและไม่สามารถเลิกได้ แต่ได้ให้เหตุผลในการพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่ว่าเป็นเพราะเหตุผลด้านสุขภาพ เนื่องจากตระหนักว่าการสูบบุหรี่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ และเป็นห่วงถึงสุขภาพของคนในครอบครัวที่ได้รับควันบุหรี่มือสองด้วย ดังนั้นหากต้องการใช้นโยบายที่จะทำให้ผู้บริโภคลดการบริโภคยาสูบ การเข้ามาตรึงการทางภาษีกับยาเส้นควบคู่ไปกับบุหรี่และการรณรงค์เพื่อลดการบริโภคยาสูบอย่างต่อเนื่อง น่าจะเป็นนโยบายที่มีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 6.10 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	ชาย	คน
		หญิง
อายุ	18-28	2
	29-36	15
	37-45	26
	46-55	28
	56 ปีขึ้นไป	9
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าประถมศึกษา	5
	ประถมศึกษา	33
	มัธยมศึกษา	57
	อาชีวศึกษา	5
อาชีพ	รับจ้างทั่วไป	39
	พนักงานบริษัทเอกชน	45
	ธุรกิจส่วนตัว (รวมค้าขายทั่วไป)	13
	ไม่ได้ทำงาน	3

ที่มา: จากการสอบถาม (2552)

6.4 ความคิดเห็นของผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาเส้น

ในส่วนนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็น และข้อมูลต่างๆของผู้ประกอบอุตสาหกรรมผลิตยาเส้น ซึ่งผู้ผลิตที่ให้ข้อมูลในการสอบถามครั้งนี้เป็นหนึ่งในผู้ผลิตยาเส้นรายใหญ่ โดยให้สัมภาษณ์ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2552 ประเด็นในการสัมภาษณ์แบ่งเป็นข้อมูลของบริษัทด้านการจำหน่าย กลยุทธ์ทางการตลาด รวมถึงการปรับราคายาเส้นเมื่อราคาบุหรี่ปรับตัวสูงขึ้นจากการเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิต และความคิดเห็นของการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ที่มีต่อการจำหน่ายยาเส้น

จากการสัมภาษณ์ด้านการจำหน่ายยาเส้น ผู้ผลิตได้ให้ข้อมูลว่าการจัดจำหน่ายของผู้ผลิตแต่ละรายอาจมีรูปแบบแตกต่างกัน ในส่วนของผู้ผลิตที่ให้สัมภาษณ์มีการจัดจำหน่ายโดยใช้รถผู้แทนซึ่งมีอยู่ 2 ประเภทคือรถผู้แทนที่บรรทุกยาเส้นออกไปจำหน่ายในพื้นที่ต่างๆให้แก่ร้านค้ารายย่อยที่จะรับซื้อไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคต่อไป และรถผู้แทนที่เป็นรถรับออเดอร์ซึ่งจะไม่มียาเส้นบรรทุกมาในรถ แต่จะจัดส่งสินค้าให้ผู้สั่งซื้อภายหลัง สำหรับกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการขายจะใช้การแถมและให้ส่วนลดเมื่อซื้อครบตามจำนวนที่กำหนด ซึ่งวิธีนี้ใช้เพื่อจูงใจร้านค้ารายย่อยที่เป็นผู้รับซื้อไปจำหน่าย ส่วนการจูงใจผู้บริโภคจะเป็นด้านรสชาติที่ใกล้เคียงกับบุหรี่ และชื่อเสียงของผู้ผลิตที่มีมานานเป็นที่คุ้นเคยของผู้บริโภค เมื่อสอบถามถึงเรื่องคู่แข่งทางการค้า ผู้ผลิตมีความเห็นว่าเป็นยาเส้นของผู้ผลิตรายอื่นในประเทศ ซึ่งอาจได้รับความนิยมมากกว่าในบางพื้นที่

ประเด็นต่อมาเป็นการสอบถามถึงการปรับขึ้นราคายาเส้นว่ามาจากการปรับตัวสูงขึ้นของราคาบุหรี่หรือไม่ ผู้ผลิตได้ให้คำตอบว่าการปรับราคายาเส้นจะปรับขึ้นตามวัตถุดิบในการผลิต ไม่ได้ปรับราคาขึ้นตามราคาบุหรี่ที่สูงขึ้น เนื่องจากผู้บริภคยาเส้นทราบราคายาเส้นในตลาดว่าควรมีราคาเท่าไร

ส่วนประเด็นของการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ที่มีต่อการจำหน่ายยาเส้น ซึ่งการสอบถามผู้ผลิตจะสามารถยืนยันให้เห็นได้ว่าเมื่อบุหรี่มีราคาแพงขึ้นจากอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นนั้นได้ส่งผลกระทบต่อยอดขายยาเส้นซึ่งเป็นตัวสะท้อนถึงการบริโภคยาเส้นหรือไม่ ซึ่งผู้ผลิตให้คำตอบว่าเมื่อมีการปรับเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ซึ่งส่งผลให้ราคาบุหรี่สูงขึ้น ยอดจำหน่ายยาเส้นก็สูงขึ้นด้วยเช่นกัน ที่เห็นได้ชัดคือการปรับเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่

ครั้งล่าสุดในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2552 จากอัตราร้อยละ 80 เป็นอัตราร้อยละ 85 ส่งผลให้ยอดจำหน่ายยาเส้นเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก เนื่องจากการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ในครั้งนี้นุหรีมีราคาสูงขึ้นมากโดยปรับขึ้นเฉลี่ยประมาณซองละ 10-13 บาท อย่างไรก็ตามผู้ผลิตไม่เปิดเผยยอดจำหน่ายให้ทราบ ซึ่งการที่ผู้ผลิตให้ข้อมูลว่าเมื่อบุหรีมีราคาแพงขึ้นจากการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรีทำให้ยอดจำหน่ายยาเส้นเพิ่มขึ้นด้วยนั้น แสดงให้เห็นว่ายาเส้นเป็นสินค้าที่สามารถทดแทนบุหรีได้ระดับหนึ่ง และการใช้นโยบายด้านภาษีของรัฐบาลในการขึ้นภาษีบุหรีจะส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคยาเส้นแทน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาถึงอุปสงค์การบริโภคผลิตภัณฑ์ยาสูบทั้งยาเส้นและบุหรี่ซึ่งได้รับผลกระทบ จากการที่ราคาบุหรี่เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบจำลอง Almost Ideal Demand System (AIDS) ในการศึกษาถึงอุปสงค์การบริโภคสินค้าประเภทยาสูบซึ่งในที่นี้ประกอบด้วยบุหรี่และยาเส้น ซึ่งผู้บริโภคมักจะมีการปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณในการบริโภคบุหรี่และยาเส้น เมื่อราคาบุหรี่สูงขึ้นเนื่องจากการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ โดยก่อนที่จะศึกษาด้านอุปสงค์ได้ศึกษาถึงการปรับตัวของราคายาเส้นเมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังได้นำผลของการทำข้อตกลง AFTA จากงานวิจัยของ Isra Samtisant ในปี ค.ศ. 2005 เรื่อง “AFTA and Tobacco in Thailand” มาคำนวณร่วมกับผลการศึกษาด้านอุปสงค์ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อหาผลกระทบที่อาจมีต่อการบริโภคยาเส้นในประเทศไทย และได้ศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบ ซึ่งบริโภคทั้งยาเส้นและบุหรี่โดยใช้การสอบถาม รวมทั้งได้สอบถามความคิดเห็นของผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาเส้นเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ผลที่ได้จากการประมาณค่าจากแบบจำลองในการศึกษาถึงการปรับตัวของราคายาเส้นเมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นไม่อาจสรุปได้ว่า ถ้าราคาบุหรี่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น จะส่งผลกระทบต่อราคายาเส้นปรับตัวเพิ่มขึ้นตามอย่างมีนัยสำคัญ การที่ราคายาเส้นปรับตัวสูงขึ้นน่าจะมาจากต้นทุนค่าวัตถุดิบที่สูงขึ้น นอกจากนี้การที่ผู้บริโภคราบราคายาเส้นในตลาด ก็มีส่วนทำให้ผู้ผลิตไม่ได้ปรับราคายาเส้นตามราคาบุหรี่ที่สูงขึ้น ดังนั้นผู้บริโภคมักมีแนวโน้มที่จะบริโภคยาเส้นเพิ่มขึ้นมากกว่าในกรณีที่ยาเส้นมีการปรับราคาตามราคาบุหรี่ที่สูงขึ้นอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของภาษีสรรพสามิต

ในส่วนการศึกษาถึงอุปสงค์การบริโภคยาเส้นและบุหรี่แสดงให้เห็นว่ายาเส้นและบุหรี่เป็นสินค้าที่สามารถทดแทนกันได้ นอกจากนี้ราคาเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการเลือกบริโภคบุหรี่และยาเส้น หากราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้สัดส่วนมูลค่าการบริโภคบุหรี่ของผู้บริโภคลดลงประมาณ 0.0717 และยังทำให้สัดส่วนมูลค่าการบริโภคยาเส้นของผู้บริโภคเพิ่มขึ้นประมาณ 0.0717

แต่ถ้าหากราคาขายเส้นปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ผู้บริโภคลดสัดส่วนมูลค่าการบริโภคยาเส้นลงประมาณ 0.0447 ดังนั้นหากต้องการให้ผู้บริโภคลดการบริโภคบุหรี่โดยไม่หันไปบริโภคยาเส้นแทน การมีนโยบายที่ทำให้ราคาขายเส้นเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.75 เมื่อราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะช่วยต้านผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาบุหรี่ต่อการบริโภคยาเส้น โดยเป็นการทำให้ผู้บริโภคลดการบริโภคบุหรี่โดยไม่หันไปบริโภคยาเส้นแทน และหากภาษีบุหรี่ขึ้นร้อยละ 1 รัฐบาลควรเพิ่มอัตราภาษียาเส้นตามอย่างน้อยประมาณร้อยละ 0.011 เพื่อลดการหันไปบริโภคยาเส้นแทน

ในส่วนการพิจารณาถึงผลของการทำข้อตกลง AFTA ที่อาจมีผลกระทบกับการบริโภคยาเส้นในประเทศไทย จากการที่บุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบถูกกำหนดให้ลดภาษีนำเข้าลงเหลือร้อยละ 5 ในกรณีที่รัฐยังควบคุมราคาบุหรี่โดยไม่ปรับราคาบุหรี่ลงตามอัตราภาษีที่ลดลงไป กรณีนี้การทำข้อตกลง AFTA อาจยังไม่กระทบกับปริมาณการบริโภคยาเส้นในประเทศไทย แต่ถ้าเป็นกรณีที่รัฐบาลปรับราคาบุหรี่ที่ผลิตโดยโรงงานยาสูบลงประมาณร้อยละ 0.009 (Isra Sarntisart, 2005) ซึ่งเป็นการปรับลงตามสัดส่วนต้นทุนใบยาสูบนำเข้าจากประเทศที่มีข้อตกลง AFTA ที่ใช้เป็นวัตถุดิบประกอบในการผลิตบุหรี่ของโรงงานยาสูบ ซึ่งใช้ในสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้นจากต้นทุนในการผลิตบุหรี่ของโรงงานยาสูบทั้งหมด จะส่งผลกระทบต่อการบริโภคยาเส้นโดยมูลค่าการบริโภคยาเส้นจะลดลงประมาณ 37.79 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็น 7.56 ล้านซอง หรือประมาณ 151.20 ล้านมวน ซึ่งหากผู้บริโภคนิยมบริโภคบุหรี่เพิ่มขึ้นเท่ากับมูลค่าการบริโภคยาเส้นที่ลดลง การบริโภคบุหรี่ที่ผลิตโดยโรงงานยาสูบจะเพิ่มขึ้นคิดเป็นประมาณ 0.84 ล้านซอง หรือ 16.8 ล้านบาท

การศึกษาในครั้งนี้นอกจากการใช้แบบจำลองในการศึกษาการบริโภคยาเส้นและบุหรี่แล้ว ยังศึกษาพฤติกรรม และความคิดเห็นของผู้บริโภคยาสูบโดยตรง จากการสอบถามอีกด้วย ซึ่งเป็นการใช้คำถามเชิงคุณภาพเพื่อให้สามารถเข้าใจถึงพฤติกรรม และความคิดเห็น รวมทั้งทัศนคติของผู้บริโภคในการบริโภคยาสูบได้ละเอียดยิ่งขึ้น เพิ่มเติมจากการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลอง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่บอกว่า เหตุผลหลักในการเริ่มสูบบุหรี่คืออยากทดลองสูบบุหรี่ ส่วนเหตุผลรองคือตามอย่างเพื่อน และรู้สึกโก้เก๋ ในขณะที่เหตุผลหลักในการเริ่มสูบบุหรี่ของนักสูบส่วนใหญ่คืออยากมีราคาถูกลง ส่วนเหตุผลรองคืออยากทดลองสูบบุหรี่ และตามอย่างเพื่อนบ้าง ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงอายุที่เริ่มสูบบุหรี่พบว่า อายุที่เริ่มสูบบุหรี่และยาเส้นส่วนใหญ่จะเท่ากันคือประมาณ 16-18 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่น

เมื่อสอบถามถึงการที่ราคาบุหรี่แพงขึ้น ว่าทำให้พฤติกรรมการสูบบุหรี่เปลี่ยนแปลงหรือไม่ คำตอบส่วนใหญ่ที่ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยลดการสูบบุหรี่ลง และหันไปสูบบุหรี่ยี่ห้ออื่นหรือบุหรี่มวนเองทดแทน และเมื่อถามต่อว่า ถ้าหากราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 พฤติกรรมการสูบบุหรี่เปลี่ยนแปลงอีกหรือไม่ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ตอบว่าจะลดปริมาณการสูบบุหรี่ลง และหันไปสูบบุหรี่ยี่ห้ออื่นเพิ่มขึ้น แต่มีผู้บริโภคน้อยคนตอบว่าจะยังคงสูบบุหรี่ปริมาณเท่ากับที่สูบบุหรี่ในปัจจุบันโดยให้เหตุผลว่าชอบรสชาติของบุหรี่มากกว่า

จากการสอบถามผู้บริโภคโดยตรง ผลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าราคาเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกบริโภคยาเส้นและบุหรี่ของผู้บริโภคน้อยคนตอบว่าเหมือนกับผลที่ได้จากแบบจำลอง รวมทั้งการที่ราคาบุหรี่เพิ่มสูงขึ้นก็ส่งผลให้ผู้บริโภคลดการบริโภคบุหรี่โดยหันมาบริโภคยาเส้นซึ่งมีราคาถูกกว่าแทน

ในส่วนของ การสอบถามผู้ผลิตยาเส้นซึ่งมีประเด็นสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ที่มีต่อการจำหน่ายยาเส้น ผู้ผลิตให้ข้อมูลว่าเมื่อมีการปรับเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ซึ่งส่งผลให้ราคาบุหรี่สูงขึ้น มีผลให้ยอดขายยาเส้นสูงขึ้นด้วยเช่นกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือมีการบริโภคยาเส้นเพิ่มสูงขึ้น และที่เห็นได้ชัดคือการปรับเพิ่มเพดานอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ครั้งล่าสุดในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2552 จากอัตราร้อยละ 80 เป็นอัตราร้อยละ 90 โดยปรับอัตราภาษีที่เรียกเก็บจริงเป็นร้อยละ 85 ส่งผลให้ยอดขายยาเส้นเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก เนื่องจากการปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่ในครั้งนี้บุหรี่มีราคาสูงขึ้นมากโดยปรับขึ้นเฉลี่ยประมาณของละ 10-13 บาท ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตในส่วนนี้ก็แสดงให้เห็นว่ายาเส้นเป็นสินค้าที่สามารถทดแทนบุหรี่ได้ระดับหนึ่ง และการขึ้นนโยบายด้านภาษีของรัฐบาลในการขึ้นภาษีบุหรี่จะส่งผลให้ผู้บริโภคหันมาบริโภคยาเส้นแทน ซึ่งทำให้นโยบายในการลดการบริโภคยาสูบของรัฐบาลมีประสิทธิภาพไม่เท่าที่ควร ส่วนด้านรายได้จากภาษีของรัฐบาล รายได้จากภาษียาเส้นจะเพิ่มขึ้นจากการที่ผู้บริโภคบุหรี่บางส่วนหันไปบริโภคยาเส้นแทน และรายได้จากภาษีบุหรี่ของรัฐบาลจะยังคงเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขึ้นภาษีบุหรี่ในอัตราที่สูง และสินค้าประเภทยาสูบมีความยืดหยุ่นต่อราคาที่ต่ำ คือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าประเภทยาสูบสูงขึ้น อัตราการลดการบริโภคจะน้อยกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงของราคายาสูบ เช่น ในประเทศไทย การลดลงของอุปสงค์บุหรี่น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นของราคาบุหรี่ โดยอุปสงค์จะลดลงร้อยละ 0.39 เมื่อบุหรี่มีราคาสูงขึ้นร้อยละ 1 (อิศรา ศานติศาสตร์, 2546) จึงทำให้รายได้จากภาษีบุหรี่ของรัฐบาลยังคงเพิ่มขึ้น แต่หากมองในแง่ของอันตรายและผลเสียต่อสุขภาพของ

ประชาชนที่เกิดจากการสูบบุหรี่ ก็อาจไม่คุ้มกับรายได้ที่ได้รับจากภาษีบุหรี่ที่สูงขึ้น เนื่องจากเมื่อมองในเชิงสุขภาพ บุหรี่ 1 มวน (ประมาณ 1 กรัม) มีนิโคตินเฉลี่ยประมาณ 2 มิลลิกรัม ส่วนนิโคตินในยาเส้น จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของยาเส้นพื้นเมืองจากแหล่งปลูกต่างๆ มีนิโคตินประมาณ 6-8 % (สถานีทดลองยาสูบ แม่โจ้ เชียงใหม่, 2531) ซึ่งนำมาคิดได้เป็นนิโคตินประมาณ 60-80 มิลลิกรัม จากยาเส้น 1 กรัม และถ้านำมาสูบบุหรี่ประมาณ 2-3 มวน จะได้รับนิโคตินประมาณ 30-40 มิลลิกรัมต่อมวน ซึ่งมากกว่านิโคตินที่ได้รับจากการสูบบุหรี่ ซึ่งนิโคตินเป็นสารที่มีผลให้ติดยาสูบ และสามารถทำลายสมอง ดังนั้นการหันไปสูบบุหรี่ทดแทนจึงอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพยิ่งกว่า อย่างไรก็ตามนิโคตินที่พบจากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีข้างต้นเป็นผลที่ได้วิเคราะห์ไว้เป็นเวลานานแล้ว ซึ่งในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยพบก็เป็นได้ แต่ในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการวิจัยของแพทย์ซึ่งวิจัยเปรียบเทียบผลของการสูบบุหรี่กับยาเส้นที่มีต่อระบบทางเดินหายใจ และได้ระบุว่าบุหรี่และยาเส้นมีพิษภัยไม่แตกต่างกันต่อระบบทางเดินหายใจ จากการตรวจสอบสมรรถภาพปอดของผู้สูบ ซึ่งก็น่าเชื่อถือได้ว่าการสูบบุหรี่ก็มีอันตรายต่อสุขภาพเช่นเดียวกับการสูบบุหรี่

จากผลการศึกษาทำให้ต้องหันกลับมาทบทวนว่ามาตรการในการขึ้นภาษีบุหรี่อันส่งผลให้ราคาบุหรี่เพิ่มสูงขึ้นเพื่อลดการบริโภคบุหรี่ โดยไม่มีการปรับขึ้นภาษียาเส้น อาจมีประสิทธิภavn้อยกว่าที่หลายฝ่ายเข้าใจ และการหันไปสูบบุหรี่ก็เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคเช่นกัน หรืออาจเป็นอันตรายยิ่งกว่าการสูบบุหรี่ เนื่องจากยาเส้นยังไม่มีมาตรการควบคุมทั้งมาตรฐานการผลิต และการควบคุมการบริโภคให้มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อราคาบุหรี่แพงขึ้นอันเนื่องมาจากการขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิต ผู้บริโภคได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยลดการสูบบุหรี่ลง และบางส่วนหันไปสูบบุหรี่หรือบุหรี่มวนเองทดแทน ซึ่งข้อนี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลควรคำนึงถึงเมื่อต้องการใช้นโยบายในการควบคุมการบริโภคยาสูบ ในปัจจุบันกรมสรรพสามิตซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านภาษี ได้ปรับขึ้นอัตราภาษีสรรพสามิตบุหรี่จนเต็มเพดานภาษีแล้ว และขณะนี้ได้มีการปรับเพิ่มเพดานภาษีสรรพสามิตบุหรี่จากร้อยละ 80 เป็นร้อยละ 90 อย่างไรก็ตามการที่รัฐบาลปรับขึ้นอัตราภาษีบุหรี่ตามเพดานภาษีใหม่นี้เพียงอย่างเดียวโดยที่ยังไม่มีนโยบายในการควบคุมการบริโภคยาสูบ จะยิ่งเป็นการผลักดันให้ผู้บริโภคยาสูบบางส่วนหันไปสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นอีก ซึ่งปัญหาจากการบริโภคยาสูบโดยรวมก็ยังคงไม่หมดไป แต่ก็ได้หมายความว่า การขึ้นอัตราภาษีบุหรี่จะไม่ก่อให้เกิดผลในด้านการลดการบริโภคบุหรี่ เนื่องจากผู้บริโภคบางส่วนก็มีการลดปริมาณการบริโภค นอกจากนี้การที่บุหรี่มีราคาสูงขึ้นจากการเพิ่มอัตราภาษียังมีส่วนในการป้องกันผู้ที่จะเริ่มสูบบุหรี่ได้อีกด้วย

ข้อเสนอด้านนโยบาย

- 1) การควบคุมการบริโภคยาสูบ: รัฐบาลควรจะหันมามองด้านนโยบายในการควบคุมการบริโภคยาสูบร่วมด้วย โดยการปรับขึ้นอัตราภาษียาสูบ ซึ่งยังมีอัตราต่ำมากเมื่อเทียบกับบุหรี่ และไม่เคยถูกปรับขึ้นเลยตลอดหลายปีที่ผ่านมา แต่มาตรการด้านภาษีที่ใช้กับยาสูบก็มีข้อจำกัดอยู่คือมีการยกเว้นภาษีให้กับยาสูบที่ผลิตจากยาสูบพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งหากไม่รวมยาสูบที่ผลิตจากยาสูบพันธุ์พื้นเมืองเข้าไว้ในการเก็บภาษี การเก็บภาษีกับยาสูบก็จะมีประสิทธิภาพทั่วถึง และไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน
- 2) การจัดเก็บภาษียาสูบพันธุ์พื้นเมือง: หากจะจัดเก็บภาษียาสูบพันธุ์พื้นเมืองจำเป็นจะต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ.2509 มาตรา 18 เพื่อยกเลิกการยกเว้นภาษีแก่ยาสูบพันธุ์พื้นเมือง อย่างไรก็ตามการแก้ไขพระราชบัญญัติถือเป็นเรื่องใหญ่ และอาจมีความคิดในทางที่ไม่เห็นด้วยจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งจากฝ่ายผู้ผลิตและผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการขึ้นภาษี แม้แต่ฝ่ายรัฐบาลเองรวมถึงกรมสรรพสามิตซึ่งมีหน้าที่จัดเก็บภาษีที่อาจได้รับกระแสต่อต้านว่าเป็นการรังแกประชาชน เนื่องจากเหตุผลในการยกเว้นภาษียาสูบพันธุ์พื้นเมืองเป็นเพราะรัฐบาลต้องการช่วยเหลือเกษตรกรให้มีรายได้ การเก็บภาษีจากยาสูบพันธุ์ดังกล่าวนี้จึงต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ

- 3) **การกำหนดวัตถุประสงค์ของการขึ้นภาษียาสูบ:** การขึ้นภาษีของรัฐบาลควรเน้นไปที่วัตถุประสงค์เพื่อลดการบริโภคยาสูบ ไม่ควรมีวัตถุประสงค์ เพื่อมุ่งหารายได้เข้ารัฐ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้นโยบายภาษีควรทำให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าเป็นการทำเพื่อผู้บริโภค เนื่องจากรัฐบาลมีความห่วงใยในด้านสุขภาพของประชาชนโดยมุ่งหวังในการทำให้ผู้บริโภคคิดที่จะลดหรือเลิกการบริโภคยาสูบ ซึ่งเมื่อผู้บริโภคได้ตระหนักในด้านสุขภาพและลดหรือเลิกการบริโภคยาสูบ ก็จะเป็นผลดีต่อสุขภาพของตัวผู้บริโภคเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง
- 4) **การใช้นโยบายภาษี:** การใช้นโยบายภาษีในการควบคุมการบริโภคยาสูบควรคำนึงถึงการที่ผู้บริโภคอาจหันไปหาผลิตภัณฑ์ยาสูบชนิดอื่น ๆ ทดแทน รวมถึงการผู้ผลิตยาสูบอาจหากลยุทธ์ใหม่ๆ ในการขายหรือหาผลิตภัณฑ์ยาสูบอื่น ๆ มาจูงใจผู้บริโภคเพื่อต่อสู้กับนโยบายการขึ้นภาษีที่ทำให้ราคายาสูบเพิ่มขึ้น
- 5) **การขึ้นภาษียาเส้น:** การขึ้นภาษียาเส้นที่รวมถึงยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง หากขึ้นแบบอัตราตามมูลค่า จะง่ายต่อการเทียบเคียงกับภาษีบุหรี่ มากกว่าการขึ้นแบบอัตราตามปริมาณ

ข้อเสนอด้านการปฏิบัติ

- 1) ควรมีการจดทะเบียนรายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกใบยาพันธุ์พื้นเมือง และจำนวนพื้นที่การปลูก และปริมาณผลผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะได้สามารถประเมินสถานการณ์ และนำไปสู่การจัดเก็บภาษียาเส้นอย่างเหมาะสม โดยให้กรมสรรพสามิตมีหน้าที่ดำเนินการ
- 2) กระทรวงอุตสาหกรรมควรบันทึกข้อมูลผู้ประกอบการอุตสาหกรรมผลิตยาเส้นให้ครบถ้วน แต่ก็มีข้อจำกัดเนื่องจากการผลิตยาเส้นหลายรายเป็นการผลิตแบบครัวเรือน ไม่ได้จดทะเบียนผู้ประกอบการ ทำให้ยากต่อการบันทึกให้ครบ
- 3) การขึ้นภาษียาเส้นควรทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อจะได้ไม่กระทบกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยเฉพาะการเก็บภาษีจากยาเส้นพันธุ์พื้นเมือง ที่อาจมีผู้ไม่เห็นด้วยและเกิดกระแสต่อต้านว่าเป็นการรังแกประชาชน ซึ่งรัฐบาลจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงผลกระทบในแต่ละด้าน เพื่อประเมินสถานการณ์

มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี

การรณรงค์เพื่อลดการบริโภคยาสูบต้องรณรงค์ครอบคลุมถึงยาเส้นด้วย เนื่องจากที่ผ่านมาการรณรงค์มักให้ความสำคัญกับการควบคุมและลดการบริโภคบุหรี่ รวมทั้งการบริการเลิกบุหรี่ก็ไม่ได้เน้นถึงด้านบริการเลิกยาเส้น

การติดภาพคำเตือนบนซองยาเส้นถึงอันตรายของการสูบบุหรี่นั้นต้องมีการตรวจสอบและควบคุมให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ในอนาคตอาจมีการกำหนดให้ติดภาพคำเตือนแบบสีส้ม เช่นเดียวกับการติดภาพคำเตือนบนซองบุหรี่เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และยังเป็นการเพิ่มความน่ากลัวของภาพคำเตือน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้ผู้บริโภคตระหนักถึงพิษภัย และเลิกมีความเชื่อว่าการสูบบุหรี่นั้นไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขควรมีบทบาททั้งในด้านการตรวจสอบถึงอันตรายของการสูบบุหรี่ และให้ความรู้ประชาชนให้ตระหนักถึงพิษภัยจากการสูบบุหรี่ ผู้บริโภคจะได้ไม่คิดว่าการสูบบุหรี่ไม่เป็นอันตราย

อีกประเด็นหนึ่งที่ไม่ควรละเลยคือการป้องกันการจำหน่ายยาสูบให้กับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เนื่องจากการสอบถามผู้บริโภคถึงอายุที่เริ่มสูบบุหรี่พบว่ามีผู้ตอบว่าเริ่มบริโภคยาสูบก่อนอายุ 18 ปี รวมทั้งการรณรงค์เพื่อลดการบริโภคยาสูบในกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มวัยรุ่น นอกจากการรณรงค์ด้วยเหตุผลทางด้านสุขภาพแล้ว ควรจะมีการสร้างค่านิยมใหม่ให้กับเยาวชนหรือกลุ่มวัยรุ่นว่าการบริโภคยาสูบไม่ใช่สิ่งที่ใ้เก้กอีกต่อไป

หากรัฐบาลมีการปรับขึ้นอัตราภาษียาเส้นควบคู่กับการขึ้นภาษีบุหรี่ที่ทำอยู่แล้วเป็นช่วงๆ ร่วมกับการรณรงค์ลดการบริโภคยาสูบอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งมีโครงการช่วยให้ผู้ที่มีความคิดอยากเลิกยาสูบซึ่งรวมถึงยาเส้น สามารถเลิกยาสูบได้สำเร็จ รวมถึงการป้องกันไม่ให้เยาวชนที่จะเติบโตขึ้นมาในอนาคตติดยาสูบ คาดว่าจะเป็นการควบคุมการบริโภคยาสูบโดยรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดบางประการ ที่อาจทำให้มีความคลาดเคลื่อนในการศึกษา ดังนี้

1. ข้อมูล

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุหรี่ปริโภค

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติที่นำมาใช้ในการประมาณค่าจากแบบจำลองเพื่อวิเคราะห์อุปสงค์ของผู้บริโภคยาเส้นและบุหรี่ปริโภคนั้น ไม่ได้ระบุถึงราคาบุหรี่ปริโภคโดยผู้บริโภคแต่ละคน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ใช้ราคาบุหรี่ปริโภคที่มาจากราคาบุหรี่ปริโภคเฉลี่ยซึ่งจัดเก็บโดยกระทรวงพาณิชย์

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับยาเส้น

ข้อมูลราคายาเส้นที่ใช้สำหรับการศึกษาถึงการปรับตัวของราคายาเส้นเมื่อราคาบุหรี่ปริโภคเพิ่มขึ้น เนื่องจากไม่มีหน่วยงานราชการใดจัดเก็บข้อมูลราคายาเส้นในอดีตอย่างเป็นทางการ ดังนั้นการศึกษาถึงการปรับตัวของราคายาเส้นเมื่อราคาบุหรี่ปริโภคเพิ่มขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลราคายาเส้นย้อนหลัง จึงใช้ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามจากเจ้าหน้าที่ที่พอจะทราบข้อมูลส่วนนี้จากกรมสรรพสามิต

สำหรับการวิเคราะห์สมการขั้นที่ 2 ในการศึกษาถึงอุปสงค์การบริโภคยาเส้นและบุหรี่ปริโภค ข้อมูลราคายาเส้นที่ใช้ในการศึกษาส่วนนี้ ได้มาจากการสอบถามจากร้านค้าต่างๆในแต่ละภาคที่มีการจำหน่ายยาเส้น เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใดจัดเก็บไว้อย่างครบถ้วน และจากข้อมูลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในส่วนของตัวเลขค่าใช้จ่ายในการบริโภคยาเส้น ผู้บริโภคได้มีการประมาณค่าใช้จ่ายในการบริโภคยาเส้นที่มวนสูบเองด้วย ซึ่งเนื่องจากมีความจำกัดของข้อมูลในด้านนี้ จึงได้ใช้ข้อมูลจากการสอบถามนี้มาใช้ในการศึกษาด้วย

นอกจากนี้ข้อมูลในด้านต่างๆเกี่ยวกับยาเส้น เช่น ปริมาณการผลิต ปริมาณการบริโภคยาเส้นในปัจจุบันยังมีไม่มากนักถึงแม้ยาเส้นจะเป็นยาสูบที่มีการสูบกันมาเป็นเวลานานแล้วในประเทศไทย หากในอนาคตข้อมูลด้านต่างๆเกี่ยวกับยาเส้นมีมากขึ้น น่าจะเอื้ออำนวยให้การศึกษาเกี่ยวกับยาเส้นให้ผลที่กระจ่างชัดรวมทั้งมีความครอบคลุมยิ่งขึ้นในอนาคต

2. การศึกษาครั้งนี้มีข้อสมมติว่าราคาบุหรี่ปริโภคหนึ่งภาซีโดยรวมจะปรับตัวไปในทิศทางและสัดส่วนเดียวกับบุหรี่ปริโภคกฎหมาย เพื่อตัดประเด็นที่ผู้บริโภคมองเห็นไปสูบบุหรี่ปริโภคหนึ่งภาซีเมื่อราคาบุหรี่ปริโภคแพงขึ้นออกไป แต่ในความเป็นจริงราคาบุหรี่ปริโภคหนึ่งภาซีอาจไม่ได้ปรับตัวในสัดส่วนเดียวกับบุหรี่ปริโภคกฎหมายในทุกครั้งของการเพิ่มขึ้นของราคาบุหรี่ปริโภคเมื่อมีการขึ้นภาษีบุหรี่ปริโภค

7.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคต

1. การศึกษาถึงรายละเอียดอุตสาหกรรมใบยาสูบ ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตบุหรี่ และยาเส้น รวมทั้งยาสูบชนิดอื่นๆ ทั้งใบยาสูบที่ปลูกในประเทศ และใบยานำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อให้เห็นภาพรวมและขั้นตอนต่างๆในการผลิตยาสูบ และนำไปสู่การวางนโยบายเพื่อควบคุมการบริโภคยาสูบได้อย่างครอบคลุมตั้งแต่ขั้นแรกของการผลิต
2. การศึกษาถึงการสูบบุหรี่ของเยาวชนซึ่งขณะนี้กำลังเป็นที่น่าเป็นห่วงว่าจะมีอัตราการบริโภคยาสูบเพิ่มสูงขึ้น เพื่อป้องกันการบริโภคยาสูบของเยาวชนในอนาคต
3. การศึกษาถึงอุปสงค์การบริโภคยาสูบในอนาคต อาจเลือกใช้แบบจำลองอื่นในการศึกษาอุปสงค์ โดยมีหลักทฤษฎีในมุมมองอื่นๆ เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้มีแนวคิดที่ว่าผู้บริโภคจะเลือกสัดส่วนการบริโภคยาสูบเพื่อรักษาระดับความพอใจในการบริโภคยาสูบของตน นอกจากนี้ควรมีการศึกษาด้านผู้สูบบุหรี่ใหม่และผู้ที่ถูกสูบด้วย และหากในอนาคตมีข้อมูลเกี่ยวกับยาสูบต่างๆ เช่น ยาเส้น และบุหรี่หนีภาษี เพิ่มมากขึ้นน่าจะเป็นการเอื้ออำนวยให้การศึกษาเกี่ยวกับยาสูบสามารถทำได้ครอบคลุม และแก้ปัญหาการบริโภคยาสูบของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น
4. การศึกษากรณีที่ผู้บริโภคนำไปสูบบุหรี่หนีภาษีเมื่อราคามันถูกกฎหมายเพิ่มขึ้นจากการขึ้นภาษีบุหรี่ เพื่อจะได้หาแนวทางป้องกันกรณีที่ผู้บริโภคบางส่วนหันไปสูบบุหรี่หนีภาษีและนำไปสู่การควบคุมการบริโภคยาสูบให้ครอบคลุมได้ดียิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชลธาร วิศรุตวงศ์. 2550. การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตเพื่อควบคุมการสูบบุหรี่ซีกาแรต. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ อำนาจ เวชมนัส. 2531. วิเคราะห์แบบแผนการใช้จ่ายบริโภคของครัวเรือนไทย 2529. ความรู้ันักเศรษฐศาสตร์ไทย. สมาคมนักเศรษฐศาสตร์ไทย: 117-145
- นราทิพย์ ชุตินวงศ์. 2544. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกิต วาทีสาธกกิจ และ อิศรา ศานติศาสน์. (ม.ป.ป.). ขึ้นภาษีบุหรี่ตัดลดมหายใจนายทุน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ปรีชา อุปโยคิน และ สุรินทร์ ทำเพียร. 2551. สถานการณ์และแนวโน้มการเพาะปลูกยาสูบพื้นเมืองในภาคเหนือตอนบน. วารสารควบคุมยาสูบ 2 (มกราคม-มิถุนายน): 72-86.
- พัชญ์พิชชา บุณนิม. 2547. ปัจจัยกำหนดแบบแผนการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย: กรณีศึกษานักท่องเที่ยวที่จัดการเดินทางมาเองจากเอเชียตะวันออกเฉียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรธรรณภา ช่างเพชร. 2544. ผลกระทบของภาษีต่ออุปสงค์สุราผลไม้ไทยและสุราผลไม้ต่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา ชิดวงศ์. (ม.ป.ป.). การศึกษาสถานการณ์นโยบายของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ถึงปี พ.ศ. 2543. ผลงานหมายเลข 2 เพื่อประเมินคุณสมบัติและผลงานในตำแหน่งนักวิชาการสรรพสามิต 6 ว. กลุ่มวิชาการจัดเก็บภาษี สำนักบริหารการจัดเก็บภาษี 1. กรมสรรพสามิต.
- ลักขณา เต็มศิริกุลชัย และคณะ. 2550. ลงหลักปักฐานสกัดกั้นยาสูบ. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.

- ลักขณา เต็มศิริกุลชัย และมณฑา เก่งการพานิช. 2551. ภาพคำเตือนบนซองบุหรี่: สื่อสุขศึกษาที่ลงทุนต่ำแต่มีประสิทธิภาพสูง. วารสารควบคุมยาสูบ 2 (มกราคม-มิถุนายน): 99-112.
- วุฒิกกร ประสิทธิ์นอก. 2547. การวิเคราะห์หาสารปรุง (Vanillin และ Menthol) ในยาสูบและยาเส้น. ผลงานหมายเลข 1 เพื่อประเมินคุณสมบัติและผลงานในตำแหน่งนักวิทยาศาสตร์ 7 ว. กลุ่มวิเคราะห์ 3 กลุ่มงานวิเคราะห์สินค้าและของกลาง. กรมสรรพสามิต.
- ศรัญญา เบญจกุล, มณฑา เก่งการพานิช, ลักขณา เต็มศิริกุลชัย และณัฐพล เทศขยัน. 2550. สถานการณ์การบริโภคยาสูบของประชากรไทย พ.ศ. 2534-2549. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.
- ศรัญญา เบญจกุล, มณฑา เก่งการพานิช, ลักขณา เต็มศิริกุลชัย และณัฐพล เทศขยัน. 2551. สถานการณ์การบริโภคยาสูบของประชากรไทย พ.ศ. 2534-2550. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.
- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. 2547. การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมควบคุมโรค. 2551. การเฝ้าระวังการบริโภคยาสูบของเยาวชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.
- สิริกร คุณขุนทด. 2549. การวิเคราะห์อุปสงค์นำเข้าไก่แปรรูปแช่แข็งของประเทศญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรีย์ ศรีสุข. (ม.ป.ป.). การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตใบยาสูบ. ผลงานหมายเลข 1 เพื่อขอประเมินในตำแหน่ง นักวิชาการสรรพสามิต 7 ว. กลุ่มวิชาการจัดเก็บภาษี สำนักบริหารการจัดเก็บภาษี 2. กรมสรรพสามิต.
- หทัย ชิดานนท์. 2546. การค้าเสรี: ผลกระทบต่อการควบคุมยาสูบ. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมสุขภาพไทย.
- อัศวพงศ์ อันทอง. 2546. คู่มือการใช้โปรแกรม Eviews เพื่อการวิเคราะห์ Unit Root, Cointegration และ Error Correction Model (ตามวิธีของ Engle and Granger). (มปท.).

อัศวพงศ์ อึ้งทอง. 2550. คู่มือการใช้โปรแกรม Eviewsเบื้องต้น:สำหรับการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ.
(มปท.).

อิสรา ศานติศาสตร์. 2538. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภาษีสรรพสามิตบุหรี่. รายงาน
การศึกษาระดับสมบูรณเ์นต่อสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. กรุงเทพฯ.

อิสรา ศานติศาสตร์. 2546. การวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐกิจของการควบคุมบุหรี่ในประเทศไทย.
รายงานการอภิปรายของ HNP (Health, Nutrition and Population) เอกสารรายงานหมายเลข
15 ภาวะทางเศรษฐกิจของการควบคุมบุหรี่. กรุงเทพฯ.

ภาษาอังกฤษ

Cullum, P., and Pissarides, C.A. 2004. The Demand for Tobacco Products in the UK,
Government Economic Service Working Paper N0 150.

Deaton, A., and Muellbauer, J. 1980. An Almost Ideal Demand System, The American
Economic Review 70(3): 312-326.

Gujarati, D.N. 2004. Basic Econometrics. 4th ed. McGraw-Hill.

Hu, TW., and Mao, Z. 2002. Effects of cigarette tax on cigarette consumption and the
Chinese economy, Tobacco Control 11: 105–108.

Huang, B., Yang, C., and Hwang, M. 2004. New Evidence on Demand for Cigarettes: A
Panel Data Approach, International Journal of Applied Economics 1(1): 81-97.

Isra Sarntisart. 2005. AFTA and Tobacco in Thailand, Chulalongkorn University, Thailand.

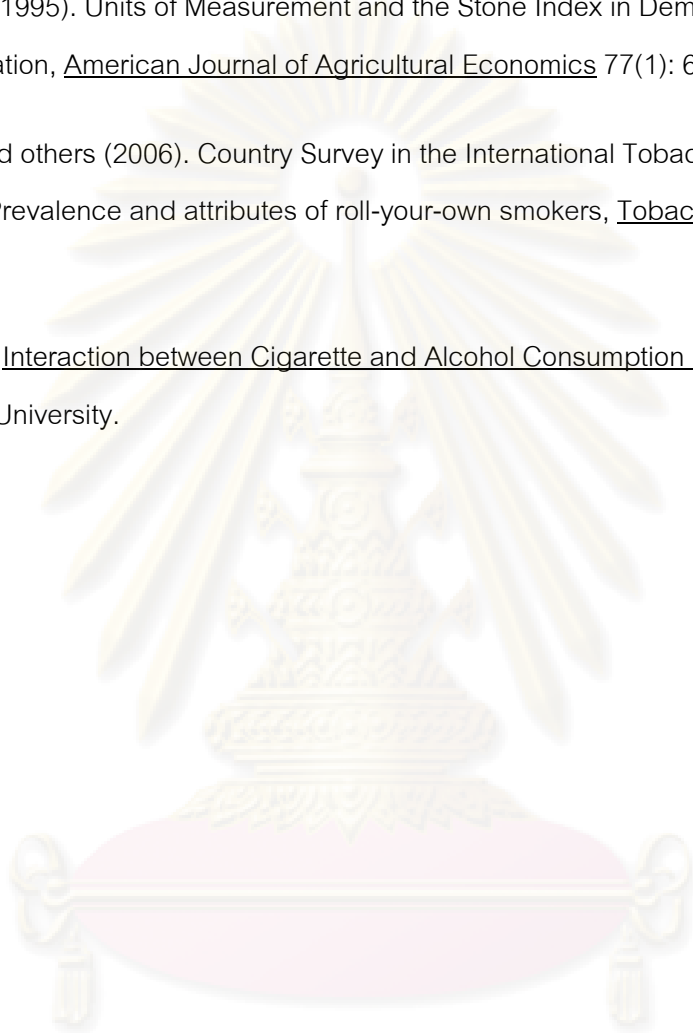
Meier, K.J., and Licari, M. J. 1997. The Effect of Cigarette Taxes on Cigarette
Consumption, 1955 through 1994. American Journal of Public Health 87(7): 1126-
1130

Mindell, J. S., and Whynes, D.K. 2000. Cigarette consumption in The Netherlands 1970-1995, European Journal of Public Health 10(3): 214 - 219.

Moschini, G. (1995). Units of Measurement and the Stone Index in Demand System Estimation, American Journal of Agricultural Economics 77(1): 63-68.

Young, D., and others (2006). Country Survey in the International Tobacco Control (ITC) Four Prevalence and attributes of roll-your-own smokers, Tobacco Control 15: 76-82.

Yu, X. (2007). Interaction between Cigarette and Alcohol Consumption in Rural China. Penn State University.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 1 แบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง โดยทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความต่างๆ ที่ท่านเลือกตอบ และกรอกคำตอบลงในช่องว่าง _____ ที่เว้นไว้ให้ ข้อมูลของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ และแบบสอบถามชุดนี้ทำขึ้นเพื่อการศึกษาเท่านั้นไม่มีผลเสียกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ _____ ปี
3. ระดับการศึกษา

() 1. ต่ำกว่าประถมศึกษา	() 2. ประถมศึกษา	() 3. มัธยมศึกษา
() 4. อาชีวศึกษา	() 5.ปริญญาตรี	() 6. สูงกว่าปริญญาตรี
4. ภูมิลำเนาอยู่ภาค _____ จังหวัด _____
5. อาชีพ

() 1. รับจ้างทั่วไป	() 2. พนักงานบริษัทเอกชน	() 3. รับราชการ
() 4. ธุรกิจส่วนตัว	() 5. ไม่ได้ทำงาน	() 6. อื่นๆ _____
6. รายได้ทั้งหมดต่อเดือน _____ บาท (ถ้าได้เป็นรายวันได้วันละ _____ บาท)
7. รายจ่ายทั้งหมดต่อเดือน _____ บาท

ข้อมูลการสูบบุหรี่

8. สูบยาสูบประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. บุหรี่ไทย	() 2. บุหรี่ต่างประเทศ	() 3. ยาเส้น/ บุหรี่มวนเอง
() 4. อื่นๆ _____		

 และสูบบุหรี่ประเภทใดมากที่สุด

() 1. บุหรี่ไทย	() 2. บุหรี่ต่างประเทศ	() 3. ยาเส้น/ บุหรี่มวนเอง
() 4. อื่นๆ _____		
9. เริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุ _____ ปี , เริ่มสูบยาเส้น/ บุหรี่มวนเองเมื่ออายุ _____ ปี
10. สาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่เพราะ () 1.อยากลอง () 2. ตามอย่างเพื่อน () 3. รู้สึกว่าโก้เก๋

() 4. คนในครอบครัวสูบ	() 5. อื่นๆ _____
------------------------	--------------------

- สาเหตุที่เริ่มสูบบุหรี่/ บุหรี่ี่มวนเอง เพราะ () 1.ราคาถูก () 2.อยากลอง
 () 3. ตามอย่างเพื่อน () 4.รู้สึกโก้เก๋ () 5.คนในครอบครัวสูบ () 6.อื่นๆ_____
11. โดยปกติคุณสูบบุหรี่ี่ () 1. เป็นประจำ () 2. สูบนานๆครั้ง
 สูบบุหรี่ี่/ บุหรี่ี่มวนเอง () 1. เป็นประจำ () 2. สูบนานๆครั้ง
12. ส่วนใหญ่บุหรี่ยี่ที่สูบได้มาจาก () 1.ซื้อจากร้านค้า () 2. คนอื่นให้
 ย่าเส้น/ บุหรี่ี่มวนเองที่สูบ () 1.ซื้อจากร้านค้า () 2. ทำขึ้นมาสูบเอง
13. ตามปกติสูบบุหรี่ี่วันละ_____ มวน คิดเป็นค่าใช้จ่ายวันละ_____บาท
 สูบบุหรี่ี่/ บุหรี่ี่มวนเองวันละ_____ มวน คิดเป็นค่าใช้จ่ายวันละ_____บาท
 ถ้าทำขึ้นมาสูบเองให้ประมาณค่าใช้จ่ายในการสูบว่าคิดเป็นวันละ_____บาท
14. ตามปกติบุหรี่ยี่ที่ซื้อราคาของละ_____บาท
 ถ้าไม่ได้ซื้อทั้งซอง(ซื้อเป็นมวน) ซื้อครั้งละ_____บาท และได้กั่มวน_____มวน
 ตามปกติย่าเส้น/ บุหรี่ี่มวนเอง ที่ซื้อราคาของละ_____บาท
15. บุหรี่ยี่หนึ่งซองสูบได้กั้ววัน_____, ย่าเส้น/ บุหรี่ี่มวนเองหนึ่งซองสูบได้กั้ววัน_____
16. มียี่ห่อบุหรี่ยี่ หรือ ย่าเส้น/ บุหรี่ี่มวนเองที่สูบเป็นประจำหรือไม่
 () ไม่มี () มี โปรดระบุยี่ห่อ_____
17. ที่ผ่านมาราคาบุหรี่ยี่ที่แพงขึ้น ทำให้พฤติกรรมการสูบบุหรี่ยี่ของคุณเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร
 () 1.ไม่เปลี่ยนแปลง (สูบเท่าเดิม) โปรดระบุเหตุผลเพราะ_____
- () 2. ลดการสูบบุหรี่ยี่ลง_____มวนต่อวัน แล้วคุณหันไปสูบบุหรี่ี่ประเภทอื่นแทน
 ด้วยหรือไม่ () ไม่
 () สูบบุหรี่ี่/ บุหรี่ี่มวนเองแทน เป็นจำนวน_____มวนต่อวัน
 () สูบบุหรี่ยี่ห่อที่มีราคาถูกกว่าแทน เป็นจำนวน_____มวนต่อวัน
 () สูบบุหรี่ยี่เถื่อน/บุหรี่ยี่หนีภาษี
 () อื่นๆ ระบุ_____
18. ถ้าราคาบุหรี่ยี่เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 คุณจะ
 () 1. ลดการสูบบุหรี่ยี่ลงประมาณ_____มวนต่อวัน
 () 2. สูบเท่าเดิม
 () 3. เลิกสูบบุหรี่ยี่

19. ถ้าราคาบุหรี่เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 คุณจะเปลี่ยนไปบริโภคยาสูบชนิดอื่นหรือไม่

- () 1. ไม่เปลี่ยน เพราะ _____
- () 2. เปลี่ยนไปสูบบุหรี่ชนิดอื่นระบุ () 2.1 บุหรี่ไทย ยี่ห้อ _____
- () 2.2 บุหรี่ต่างประเทศ ยี่ห้อ _____
- () 2.3 ยาเส้น/ บุหรี่มวนเอง ยี่ห้อ _____
- () 2.4 บุหรี่เถื่อน ยี่ห้อ _____
- () 2.5 อื่นๆ โปรดระบุชนิด _____

20. สำหรับผู้ที่สูบบุหรี่ยาเส้น/ บุหรี่มวนเอง และผู้ที่คิดจะหันไปสูบบุหรี่ยาเส้น/ บุหรี่มวนเอง ถ้าราคายาเส้น/ บุหรี่มวนเองสูงขึ้น คุณจะยังสูบบุหรี่ยาเส้น/ บุหรี่มวนเองหรือไม่

- () 1. สูบเท่าเดิม
- () 2. สูบลดลงเหลือ _____ มวนต่อวัน
- () 3. กลับไปสูบบุหรี่

21. ราคายาเส้น/ บุหรี่มวนเองต้องสูงขึ้นเป็น _____ บาท คุณจึงจะลดการสูบบุหรี่ยาเส้น

22. คุณเคยคิดหรือพยายามที่จะเลิกสูบบุหรี่หรือไม่

- () เคย เพราะ _____ () ไม่เคย เพราะ _____

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 2

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2550

โดยที่เป็นการสมควรให้มีการแสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ยาเส้น ที่ผลิตหรือนำเข้าในราชอาณาจักรต้องจัดให้มีการแสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น เป็นรูปภาพสี่เหลี่ยม ตามต้นแบบทำยประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่จัดให้โดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ดังต่อไปนี้

แบบที่ 1 รูปภาพประกอบคำเตือน สูบแล้วเป็นมะเร็งกล่องเสียง

แบบที่ 2 รูปภาพประกอบคำเตือน ควันบุหรี่ทำให้เกิดมะเร็งปอด

การแสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น ให้จัดทำในอัตรา 1 แบบ ต่อ 500 ภาชนะบรรจุยาเส้นคละกันไปตามลำดับ

ความในวรรคหนึ่ง และวรรคสอง ไม่ใช่บังคับกับวัสดุสีไม่มีสี ที่ใช้หุ้มห่อภาชนะบรรจุยาเส้น ซึ่งสามารถมองเห็นฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นบนภาชนะบรรจุยาเส้น อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ขนาดของฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมโดยสัดส่วนแนวตั้งกับแนวนอนไม่เปลี่ยนแปลง

ข้อ 2 การแสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นบนภาชนะบรรจุยาเส้น ตามข้อ 1 จะต้องดำเนินการดังนี้

(1) กรณีภาชนะบรรจุยาเส้นมีลักษณะเป็น ซอง ห่อ หรือสิ่งบรรจุอื่น ที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยมและมีขนาดพื้นที่ทุกด้านรวมกันทั้งหมดไม่เกิน 350 ตารางเซนติเมตร ฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นต้องมีขนาดพื้นที่ด้านละไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของทั้งสองด้านหรือของด้านที่มีพื้นที่มากที่สุดของทั้งสองด้านสำหรับภาชนะบรรจุยาเส้นที่มีมากกว่าสองด้าน

(2) กรณีภาชนะบรรจุยาเส้นมีลักษณะเป็น ซอง ห่อ หรือสิ่งบรรจุอื่น ที่มีรูปทรงสี่เหลี่ยมและมีขนาดพื้นที่ทุกด้านรวมกันทั้งหมดเกินกว่า 350 ตารางเซนติเมตร ฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นต้องมีขนาดพื้นที่ด้านละไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของทั้งสองด้าน หรือของด้านที่มีพื้นที่มากที่สุดของทั้งสองด้านสำหรับภาชนะบรรจุยาเส้นที่มีมากกว่าสองด้าน ในกรณีที่ด้านที่มีพื้นที่

มากที่สุดด้านหนึ่งโดยสภาพเป็นด้านล่างของภาชนะบรรจุยาเส้น ให้แสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นในด้านที่มีขนาดพื้นที่รองลงมาแทนได้ หากด้านที่มีขนาดพื้นที่รองลงมาโดยสภาพเป็นด้านหน้าและด้านหลัง ให้แสดงฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นไว้ที่ด้านหน้าเท่านั้น

(3) กรณีภาชนะบรรจุยาเส้นมีรูปร่างอย่างอื่น นอกเหนือจาก (1) และ (2) ฉลากรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น ต้องมีขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมดของภาชนะบรรจุยาเส้น

การแสดงผลรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นให้แสดง 1 รูปต่อ 1 ด้านเป็นหลัก หากการแสดงผลรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น ไม่สามารถปรับขนาดโดยสัดส่วนแนวตั้งกับแนวนอนไม่เปลี่ยนแปลงตามข้อ 1 วรรคสี่ได้ ให้แสดงผลรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นสองรูปต่อด้านได้

ทั้งนี้ การแสดงผลรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะต้องอยู่ในบริเวณเดียวกันและต่อเนื่องติดกัน ทั้งสามารถเห็นและสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน

ข้อ 3 การแสดงผลรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้น ให้จัดพิมพ์บนภาชนะบรรจุยาเส้น หรือพิมพ์บนวัสดุอื่นใดปิดทับบนภาชนะบรรจุยาเส้นในลักษณะติดอยู่อย่างถาวรและไม่สามารถทำให้หลุดลอกหรือทำลายได้โดยง่าย

ข้อ 4 ยาเส้นที่ได้มีการผลิตหรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักรไทย ก่อนที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ให้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องแสดงผลรูปภาพและข้อความคำเตือนถึงพิษภัยของยาเส้นตามประกาศฉบับนี้ ทั้งนี้ต้องไม่เกินร้อยละสิบวันนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ

ข้อ 5 ยาเส้น ที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อจำหน่ายนอกราชอาณาจักร หรือผลิตหรือนำเข้าเพื่อเป็นตัวอย่างในการทดสอบ วิเคราะห์ หรือวิจัย โดยมีรายละเอียดในการผลิตหรือนำเข้าเพื่อการดังกล่าวอย่างชัดเจน ไม่ต้องปฏิบัติตามประกาศฉบับนี้

ข้อ 6 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติ หรือดำเนินการตามประกาศฉบับนี้ ให้อธิบดีกรมควบคุมโรคเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

ข้อ 7 ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดร้อยละสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ประกาศ ณ วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2550)

พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“บุหรี” หมายความว่า บุหรีซิการ์ แรต บุหรีซิการ์ บุหรีอื่น ยาเส้น หรือยาเส้นปรุงตาม

กฎหมายว่าด้วยยาสูบ

“สูบบุหรี” หมายความว่า การกระทำใดๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดควันจากการเผาไหม้ของ บุหรี

“สถานที่สาธารณะ” หมายความว่า สถานที่หรือยานพาหนะใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

“ผู้ดำเนินการ” หมายความว่า เจ้าของ ผู้จัดการ ผู้ควบคุมหรือผู้ที่รับผิดชอบดำเนินงานของสถานที่สาธารณะ

“เขตปลอดบุหรี” หมายความว่า บริเวณที่ห้ามมิให้มีการสูบบุหรี

“เขตสูบบุหรี” หมายความว่า บริเวณที่ให้มีการสูบบุหรีได้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(1) กำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี

(2) กำหนดส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดของสถานที่สาธารณะตาม (1) เป็นเขตปลอดบุหรี หรือเขตปลอดบุหรี

(3) กำหนดสภาพ ลักษณะ และมาตรฐานของเขตปลอดบุหรีและเขตสูบบุหรีเกี่ยวกับการระบายควันหรืออากาศ

(4) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแสดงเครื่องหมายในเขตสูบบุหรีหรือเขตปลอดบุหรี ประกาศตาม (3) หรือ (4) ให้กำหนดวัน เวลา หรือระยะเวลาที่ผู้ดำเนินการจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จในประกาศด้วย

มาตรา 5 เมื่อรัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 4 แล้ว ให้ผู้ดำเนินการมีหน้าที่

- (1) จัดให้ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของสถานที่สาธารณะเป็นเขตสูบบุหรี่และเขตปลอดบุหรี่
- (2) จัดให้เขตสูบบุหรี่มีสภาพ ลักษณะ และมาตรฐานตามที่รัฐมนตรีกำหนด
- (3) จัดให้มีเครื่องหมายในเขตสูบบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 6 ห้ามมิให้ผู้ใดสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่

มาตรา 7 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่สาธารณะตามที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 4 (1) และ (2) ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบหรือควบคุมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 8 ในการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 9 ให้ผู้ดำเนินการและบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่สาธารณะอำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 7

มาตรา 10 ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 11 ผู้ดำเนินการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 5 (1) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ผู้ดำเนินการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 5 (2) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ผู้ดำเนินการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 5 (3) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 12 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 6 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 13 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งปฏิบัติตามมาตรา 7 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 14 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนคดีนั้น มีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 15 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

บทบัญญัติ และ โทษในการฝ่าฝืน

- จัดให้ส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของสถานที่สาธารณะ
เป็นเขตสูบบุหรี่และเขตปลอดบุหรี่ ปรับไม่เกิน 20,000 บาท
- จัดให้เขตสูบบุหรี่มีสภาพ ลักษณะและมาตรฐาน
ตามที่รัฐมนตรีกำหนด ปรับไม่เกิน 10,000 บาท
- จัดให้มีเครื่องหมายเขตสูบบุหรี่หรือ
เขตปลอดบุหรี่ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรี กำหนด ปรับไม่เกิน 2,000 บาท
- ห้ามมิให้ผู้ใดสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ ปรับไม่เกิน 2,000 บาท
- ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่สาธารณะ
ตามที่รัฐมนตรีกำหนดในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้น
ถึงพระอาทิตย์ตก หรือเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อ
ตรวจสอบหรือควบคุมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้
จำคุกไม่เกิน 1 เดือน
หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509"

มาตรา 2¹ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

(1) พระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช 2486

(2) พระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2490

(3) พระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2492

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

"ต้นยาสูบ" หมายความว่า พืชนิโคเทียนาตาแบกุ่ม (NICOTIANA TABACUM)

¹ รก.2509/117/963/27 ธันวาคม 2509

"พันธุ์ยาสูบพื้นเมือง" หมายความว่า ต้นยาสูบที่ปลูกในประเทศไทยมาแต่ดั้งเดิม และเมื่อบ่มด้วยแดดแล้วใบเป็นสีน้ำตาล

"ใบยา" หมายความว่า ใบยาสดหรือใบยาแห้งของต้นยาสูบ

"ยาอัด"² หมายความว่า ส่วนใดส่วนหนึ่งของต้นยาสูบซึ่งได้ป่นหรือย่อยและทำเป็นแผ่นโดยมีวัตถุอื่นเจือปนด้วยหรือไม่ก็ตาม

"ยาเส้น" หมายความว่า ใบยาหรือยาอัดซึ่งได้หั่นเป็นเส้นและแห้งแล้ว

"ยาสูบ" หมายความว่า บุหรี่ชีกาแรต บุหรี่ชีการ์ บุหรี่อื่น ยาเส้นปรง และให้รวมตลอดถึงยาเคี้ยวด้วย

"บุหรี่ยาแรต"³ หมายความว่า ยาเส้นหรือยาเส้นปรง ไม่ว่าจะมียาแห้งหรือยาอัดเจือปนหรือไม่ ซึ่งมวนด้วยกระดาษหรือวัตถุที่ทำขึ้นใช้แทนกระดาษหรือใบยาแห้ง หรือยาอัด

"บุหรี่ยาการ์"⁴ หมายความว่า ใบยาแห้งหรือยาอัด ซึ่งมวนด้วยใบยาแห้งหรือยาอัด

"บุหรี่อื่น"⁵ หมายความว่า ยาเส้นหรือยาเส้นปรง ซึ่งมวนด้วยใบตอง กลิบบัว กาบหมาก ใบมะกา ใบจาก หรือวัตถุอื่นที่มีใช้กระดาษหรือวัตถุที่ทำขึ้นใช้แทนกระดาษ และที่มีใบยาแห้งหรือยาอัด

"ยาเส้นปรง"⁶ หมายความว่า ใบยาซึ่งมีใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองหรือยาอัด ซึ่งได้หั่นเป็นเส้นและปรงหรือป่นด้วยวัตถุอื่นนอกจากน้ำ

"ยาเคี้ยว"⁷ หมายความว่า ส่วนใดส่วนหนึ่งของใบยาแห้ง นอกจากใบยาแห้งพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง ซึ่งได้ปรงหรือป่นด้วยวัตถุอื่นนอกจากน้ำเพื่ออมหรือเคี้ยว

"ผู้เพาะปลูกต้นยาสูบ" หมายความว่า ผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการเพาะปลูกต้นยาสูบ

"ผู้บ่มใบยา" หมายความว่า ผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการบ่มใบยาสดเป็นใบยาแห้ง

"โรงบ่มใบยา" หมายความว่า สิ่งปลูกสร้างซึ่งใช้บ่มใบยา

"สถานีบ่มใบยา" หมายความว่า สถานที่ตั้งโรงบ่มใบยา และให้รวมตลอดถึงสถานที่ซึ่งใช้เกี่ยวกับการซื้อขาย หรือเก็บใบยาซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกันด้วย

²⁻⁵ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2511

⁶ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2511

⁷ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

"ผู้อบไวยา" หมายความว่า ผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการอบไวยาแห่งด้วยเครื่องจักรเพื่อปรับระดับความชื้น

"โรงอบไวยา" หมายความว่า โรงเรือนซึ่งติดตั้งเครื่องอบไวยาและให้รวมตลอดถึงโรงเรือนที่เก็บไวยาแห่งในบริเวณเดียวกันด้วย

"ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ" หมายความว่า ผู้ได้รับอนุญาตให้ทำยาอัด ยาเส้น หรือยาสูบเพื่อการค้า

"โรงอุตสาหกรรมยาสูบ" หมายความว่า สถานที่ซึ่งใช้ในการทำยาอัดยาเส้นหรือยาสูบเพื่อการค้า และให้รวมตลอดถึงบริเวณแห่งสถานที่นั้นด้วย

"ซอง" หมายความว่า รวมตลอดถึง ห่อ กะทอ กระจบอง กล่อง ขวด หรือสิ่งอื่นซึ่งใช้บรรจุหรือผูกมัดยาเส้นหรือยาสูบ

"แสดมภ์ยาสูบ" หมายความว่า รวมตลอดถึงเครื่องหมายอย่างอื่นที่ใช้แทนแสดมภ์ยาสูบ

"อธิบดี" หมายความว่า อธิบดีกรมสรรพสามิต

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง

กำหนดค่าธรรมเนียมและค่าแสดมภ์ยาสูบไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 5 ทวิ⁸ ในกรณีที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้เสียค่าแสดมภ์ ยาสูบในอัตราทั้งตามมูลค่า

และตามปริมาณให้เสียค่าแสดมภ์ยาสูบในอัตราที่คิดเป็นเงินสูงกว่า

มาตรา 5 ตรี⁹ การเสียค่าแสดมภ์ยาสูบตามมูลค่านั้น ให้ถือมูลค่าตาม (1) และ (2) โดยให้รวมค่า

แสดมภ์ยาสูบที่พึงต้องชำระด้วย ดังนี้

(1) ในกรณียาเส้นที่ทำในราชอาณาจักร ให้ถือตามราคาขาย ณ โรงอุตสาหกรรมยาสูบในกรณีไม่มีราคาขายยาเส้น ณ โรงอุตสาหกรรมยาสูบ หรือราคาขายยาเส้น ณ โรงอุตสาหกรรมยาสูบมีหลายราคาให้ถือตามราคาที่อธิบดีประกาศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁸ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512 และแก้ไขโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 6)

พ.ศ.2534

⁹ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2534

เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บค่าแถมปียาสูบ อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีมีอำนาจ ประกาศมูลค่าของยาเส้นที่ผลิตในราชอาณาจักร เพื่อถือเป็นเกณฑ์ในการคำนวณค่าแถมปียาสูบ โดยกำหนดจากราคาขาย ณ โรงอุตสาหกรรมยาสูบในตลาดปกติก็ได้

ในกรณียาสูบที่ทำในราชอาณาจักร ให้ถือตามราคาขายสูบตามที่อธิบดีประกาศกำหนดตามมาตรา 23 เป็นราคา ขาย ณ โรงอุตสาหกรรมยาสูบ

(2) ในกรณียาเส้นหรือยาสูบที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ถือราคา ซี.ไอ.เอฟ. ของยาเส้นหรือยาสูบ บวกด้วยอากรขาเข้า ค่าธรรมเนียมพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน และภาษีและค่าธรรมเนียมอื่นตามที่จะได้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา แต่ไม่รวมถึงภาษีมูลค่าเพิ่มตามที่กำหนดในหมวด 4 ลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร

ในกรณีที่ผู้นำเข้าได้รับยกเว้นหรือลดอัตราอากรขาเข้าตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่นให้นำอากรขาเข้าที่ได้รับยกเว้นหรือลดอัตราดังกล่าวมารวมในการคำนวณมูลค่าตาม (2) ด้วยราคา ซี.ไอ.เอฟ. ตาม (2) ได้แก่ ราคาขายเส้นหรือยาสูบที่บวกด้วยค่าประกันภัยและค่าขนส่งถึงด่านศุลกากรในราชอาณาจักร ทั้งนี้ เว้นแต่

(ก) ในกรณีที่อธิบดีกรมศุลกากรประกาศให้ราคาในท้องตลาดสำหรับยาเส้นหรือยาสูบประเภทใดประเภทหนึ่ง ต้องเสียอากรตามราคาเป็นรายเฉลี่ยตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร ก็ให้ถือราคานั้นเป็นราคาขายเส้นหรือยาสูบในการคำนวณราคา ซี.ไอ.เอฟ.

(ข) ในกรณีที่เจ้าพนักงานศุลกากรประเมินราคาเพื่อเสียอากรขาเข้าใหม่ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ให้ถือราคานั้นเป็นราคาขายเส้นหรือยาสูบในการคำนวณราคา ซี.ไอ.เอฟ.

มาตรา 5 จัตวา¹⁰ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดมูลค่าของยาเส้นหรือยาสูบให้ผู้ประกอบ

อุตสาหกรรมยาสูบแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับราคาขายยาเส้นหรือยาสูบต่ออธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายตามแบบและภายในระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 5 เบญจ¹¹ ในกรณียาเส้นหรือยาสูบที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรรัฐมนตรีจะประกาศ

กำหนดให้กรมศุลกากรเรียกเก็บค่าแถมปียาสูบเพื่อกรมสรรพสามิตก็ได้

มาตรา 6 ให้อธิบดีมีอำนาจกำหนดให้ผู้เพาะปลูกต้นยาสูบในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งใช้พันธุ์ยาสูบใด ๆ

ได้ตามที่เห็นสมควรโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่สถานีทดลองปลูกพันธุ์ยาสูบ

¹⁰ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2534

¹¹ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

มาตรา 7 ผู้ใดทำการเพาะปลูกต้นยาสูบ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานการขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการเพาะปลูกต้นยาสูบ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้มีอายุเมื่อครบกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันออกใบอนุญาต

¹²บทบัญญัติมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ปลูกต้นยาสูบพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

มาตรา 8 ห้ามมิให้ผู้เพาะปลูกต้นยาสูบจำหน่ายใบยาสดแก่ผู้อื่นนอกจากผู้ข้อมใบยาตามที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตเว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การจำหน่ายใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองหรือใบยาที่ผู้ข้อมใบยาไม่รับซื้อ

มาตรา 9 ผู้ใดตั้งสถานีข้อมใบยาหรือสร้างโรงข้อมใบยาเพิ่มจำนวนขึ้นต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการสร้างสถานีข้อมใบยาหรือโรงข้อมใบยา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้มีอายุตลอดไป

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ตั้งสถานีข้อมใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

มาตรา 10 ผู้ใดทำการข้อมใบยา ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน

การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการรับซื้อใบยาสด การข้อมใบยา การเก็บรักษาใบยาแห่งตลอดทั้งการทำบัญชี ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้มีอายุเมื่อครบกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันออกใบอนุญาต

¹³บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ข้อมใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง หรือใบยาพันธุ์ยาสูบอื่นตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 11 ห้ามมิให้ผู้ข้อมใบยาจำหน่ายใบยาแห้งแก่ผู้อื่น นอกจากผู้ซื้อใบยาตามมาตรา 25 เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การจำหน่ายใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

มาตรา 12 ผู้ใดตั้งโรงอบใบยาหรือเพิ่มจำนวนเครื่องอบใบยาต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี

¹² แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

¹³ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

การขออนุญาตการออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการสร้างโรงอบใบยาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้มีอายุตลอดไป

มาตรา 13 ผู้ใดทำการอบใบยา ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน

การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการอบใบยาการเก็บรักษาใบยา ตลอดทั้งการทำบัญชีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้มีอายุเมื่อครบกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันออกใบอนุญาต

มาตรา 14 ผู้ใดทำการหั่นใบยา ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือต้องได้รับอนุญาตตามประกาศที่อธิบดีกำหนด

¹⁴บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ปลูกต้นยาสูบพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองที่หั่นใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

มาตรา 15 ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศกำหนดราคาใบยา

การซื้อขายใบยา ให้เป็นไปตามราคาที่อธิบดีประกาศกำหนด

มาตรา 16 การประกอบอุตสาหกรรมบุหรี่กาแรตเป็นการผูกขาดของรัฐ

มาตรา 17 ผู้ใดประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี

การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ การนำยาอัด ยาเส้น หรือยาสูบออกจากโรงอุตสาหกรรมยาสูบ ตลอดทั้งการทำบัญชี ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้มีอายุเมื่อสิ้นปีประติทิน

¹⁵บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ปลูกต้นยาสูบพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองซึ่งทำยาเส้นจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองที่ตนปลูกได้เอง"

มาตรา 18¹⁶ ให้ผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ บรรจุนยาเส้นหรือยาสูบในซองและปิดแสดมภ์ยาสูบ

ตามพระราชบัญญัตินี้ ก่อนนำออกจากโรงอุตสาหกรรมยาสูบ นอกจากยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

¹⁴ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

¹⁵ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

¹⁶ มาตรา 18 วรรคหนึ่ง แก้ไขโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2523

ยาเส้นหรือยาสูบที่ได้รับอนุญาตให้ส่งออกไปขายนอกราชอาณาจักรไม่ต้องปิดแสตมป์ยาสูบ แต่ต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 18 ทวิ (ยกเลิกแล้ว)

มาตรา 19 ห้ามมิให้ผู้ใดมียาสูบที่มีได้ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ไว้ในครอบครองเกินกว่าห้าร้อยกรัมนอกจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ

ให้ผู้มียาสูบที่ไม่ต้องปิดแสตมป์ยาสูบหรือผู้มียาสูบที่ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช 2486 เกินกว่าห้าร้อยกรัม ปิดแสตมป์ยาสูบให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 20¹⁷ ห้ามมิให้ผู้ใดมียาเส้นที่มีได้ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ไว้ในครอบครองเกินกว่าหนึ่งกิโลกรัมนอกจากยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมืองหรือผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยาสูบ

ให้ผู้มียาเส้นที่ไม่ต้องปิดแสตมป์ยาสูบหรือผู้มียาเส้นที่ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช 2486 เกินหนึ่งกิโลกรัม ปิดแสตมป์ยาสูบให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 21 ผู้ใดขายยาเส้นหรือยาสูบ หรือนำยาเส้นหรือยาสูบออกแสดงเพื่อขายต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน

การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการรับยาเส้นหรือยาสูบมาขาย การขาย หรือการนำออกแสดงเพื่อขาย ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้มีอายุเมื่อสิ้นปีประติทิน

¹⁸บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่เจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้ขาย และผู้ขายหรือผู้นำออกแสดงเพื่อขาย ซึ่งยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง"

มาตรา 22¹⁹ การขายยาเส้นต้องขายทั้งซอง ห้ามแบ่งขาย นอกจากยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

มาตรา 23 ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศกำหนดราคาขายยาสูบ

การขายยาสูบ ห้ามมิให้ขายเกินราคาที่อธิบดีประกาศกำหนด

¹⁷ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

¹⁸ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

¹⁹ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

มาตรา 24²⁰ ห้ามมิให้ผู้ใดขายหรือมีไว้เพื่อขายซึ่งยาเส้นหรือยาสูบที่มีได้ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากยาเส้นที่ทำจากใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

ให้ผู้มียาเส้นไว้เพื่อขายที่ไม่ต้องปิดแสตมป์ยาสูบหรือผู้ขายยาเส้นหรือยาสูบที่ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช 2486 ปิดแสตมป์ยาสูบให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 25 ผู้ใดซื้อใบยาแห่งจากผู้บ่มใบยา ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดี การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการซื้อใบยาแห่งตลอดทั้งการทำบัญชีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ใบอนุญาตที่ออกตามมาตรานี้สิ้นอายุเมื่อสิ้นปีประติทิน

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่การซื้อใบยาพันธุ์ยาสูบพื้นเมือง

มาตรา 26²¹ (ยกเลิก)

มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดนำเมล็ดพันธุ์ยาสูบ ต้นยาสูบ ใบยา ยาอัด ยาเส้นหรือยาสูบเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีหรือเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดี

การขออนุญาต การออกใบอนุญาตและเงื่อนไขว่าด้วยการนำสิ่งของตามมาตรานี้เข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การขออนุญาตนำสิ่งของตามมาตรานี้เข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อเป็นตัวอย่างสินค้า หรือมิใช่เพื่อการค้าตามจำนวนอันสมควร จะขอเมื่อสิ่งของนั้นมาถึงด่านศุลกากรแล้วก็ได้

เฉพาะยาเส้นหรือยาสูบให้ปิดแสตมป์ยาสูบตามพระราชบัญญัตินี้ก่อนที่จะรับมอบไปจากเจ้าพนักงานศุลกากรเว้นแต่อธิบดีจะอนุญาตให้ปิดภายหลังตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

มาตรา 28 ให้อธิบดีมีอำนาจผ่อนผันผู้เดินทางในบางกรณีนำยาเส้นหรือยาสูบติดตัวเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรได้ตามจำนวนที่เห็นสมควร และจะผ่อนผันไม่ต้องปิดแสตมป์ยาสูบด้วยก็ได้ ก่อนผ่อนผันให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 29 ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ แสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผย ดังที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

²⁰ มาตรา 24 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2523

²¹ ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

ในกรณีที่ใบอนุญาตหายหรือชำรุดเสียหายมาก ให้ผู้ได้รับใบอนุญาตขอใบแทนใบอนุญาต จากผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ใบอนุญาตหายหรือชำรุดเสียหายมาก

มาตรา 30 ห้ามมิให้ผู้ได้รับใบอนุญาตเปลี่ยนสถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาต เว้นแต่จะได้รับ อนุญาตเป็นหนังสือจากผู้มีอำนาจออกใบอนุญาต

การขอและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 31 การโอนใบอนุญาตจะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้มีอำนาจ ออกใบอนุญาต

การขอและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 32 ใบอนุญาตที่ได้ออกให้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้คงใช้ได้ต่อไปจนสิ้น อายุใบอนุญาตนั้น

ผู้ใดทำยาเส้นเพื่อการค้าหรือขายยาเส้นอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ถ้าประสงค์จะ ดำเนินการต่อไปให้ขออนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 33 ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตที่มีกำหนดไม่เกินหกเดือน หรือสั่งเพิกถอน ใบอนุญาต เมื่อปรากฏว่าผู้ได้รับใบอนุญาต

- (1) ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้
- (2) ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือ
- (3) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

คำสั่งเช่นว่านั้นให้ทำเป็นหนังสือและแจ้งให้ผู้ที่ถูกสั่งพัก หรือเพิกถอนใบอนุญาตทราบ ใน กรณีที่ไม่พบตัวผู้ถูกสั่งดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานปิดคำสั่งไว้ ณ สถานที่ที่ปรากฏในใบอนุญาต และให้ ถือว่าผู้นั้นได้ทราบคำสั่งนั้นแล้วตั้งแต่วันที่ปิดคำสั่ง

มาตรา 34 ผู้ถูกสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือคำสั่ง เพิกถอนใบอนุญาตต่อรัฐมนตรีได้ โดยยื่นอุทธรณ์ต่ออธิบดีหรือเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง

คำวินิจฉัยชี้ขาดของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา 35 ยาเส้นหรือยาสูบที่ยังมีเหลืออยู่ในวันที่ถูกสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้ผู้ที่ถูก สั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาต แล้วแต่กรณี ขาย หรือนำออกแสดงเพื่อขายได้ภายในสิบห้าวันนับแต่ วันที่ได้ทราบคำสั่ง

มาตรา 36 ผู้ใดถูกเพิกถอนใบอนุญาตแล้วจะขออนุญาตใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง

มาตรา 37 เมื่อเจ้าพนักงานต้องการทราบชนิดและปริมาณของเมล็ดพันธุ์ยาสูบ ใบยา ยาเส้น ยาสูบ หรือต้องการทราบรายละเอียดในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเพาะปลูกต้นยาสูบ การบ่มใบยา การอบใบยา การประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ ให้ผู้เพาะปลูกต้นยาสูบ ผู้บ่มใบยา ผู้อบใบยา หรือผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบ แล้วแต่กรณี แจ้งให้เจ้าพนักงานทราบ

มาตรา 38²² ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเข้าตรวจสถานีบ่มใบยา โรงอบใบยา หรือโรงอุตสาหกรรมยาสูบ รวมตลอดทั้งเอกสารและบัญชีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในระหว่างเวลาทำงานและมีอำนาจที่จะเข้าควบคุมสถานีบ่มใบยา โรงอบใบยา หรือโรงอุตสาหกรรมยาสูบ แล้วแต่กรณี เพื่อให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้บ่มใบยา ผู้อบใบยา หรือผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบต้องให้ความสะดวกตามสมควรแก่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติกรตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 39 ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจเข้าตรวจที่เพาะปลูกต้นยาสูบสถานที่ขายยาเส้นหรือยาสูบ ระหว่างเวลาตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกและมีอำนาจตรวจบัญชีเอกสารเกี่ยวกับการเพาะปลูกต้นยาสูบ การขายยาเส้นหรือยาสูบรวมตลอดทั้งยาเส้นหรือยาสูบที่มีไว้ด้วย

ผู้เพาะปลูกต้นยาสูบ ผู้ขายยาเส้นหรือยาสูบ ต้องให้ความสะดวกตามสมควรแก่เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติกรตามมาตรานี้

มาตรา 40 ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่จับกุมและปราบปรามตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจยึดยาเส้นหรือยาสูบของผู้กระทำผิดหรือของผู้ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งหีบห่อยาเส้นหรือยาสูบนั้น

ยาเส้นหรือยาสูบรวมทั้งหีบห่อที่ได้ยึดไว้ตามความในวรรคแรกถ้าไม่ทราบตัวเจ้าของ หรือพนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือศาลไม่พิพากษาให้ริบ และผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอรับคืนภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันยึด หรือวันทราบคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือวันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แล้วแต่กรณี ให้ตกเป็นของกรมสรรพสามิต

ถ้ายาเส้นหรือยาสูบที่ยึดไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะเกินค่าของยาเส้นหรือยาสูบ อธิบดีหรือเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีจะจัดการขาย

²² แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

ทอดตลาดยาเส้นหรือยาสูบรวมทั้งหีบห่อก่อนถึงกำหนดตามความในวรรคสองก็ได้ ได้เงินเป็นจำนวนสุทธิเท่าใดให้ยึดไว้แทนยาเส้นหรือยาสูบนั้น

มาตรา 41 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจจัดให้มีขึ้น เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกซึ่งแสดมปียาสูบ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 42 การปิดและขีดฆ่าแสดมปียาสูบ ให้เป็นไปตามวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 43 ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งแสดมปียาสูบปลอมหรือใช้แล้วเพื่อขายหรือเพื่อนำออกใช้โดยรู้ว่าเป็นแสดมปียาสูบปลอมหรือใช้แล้ว

มาตรา 44 เมล็ดพันธุ์ยาสูบ ต้นยาสูบ ใบยา ยาอัด ยาเส้น ยาสูบ หรือเครื่องอุปกรณ์ในคดีกระทำผิดพระราชบัญญัตินี้รวมทั้งหีบห่อ ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต

บุหรี่ยี่งกาแระตและเครื่องอุปกรณ์ในการผลิตบุหรี่ยี่งกาแระตในคดีกระทำผิดบทบัญญัติมาตรา 17 หรือบุหรี่ยี่งกาแระตในคดีกระทำผิดบทบัญญัติมาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 24 หรือมาตรา 27 รวมทั้งหีบห่อ ให้ศาลสั่งริบเป็นของกรมสรรพสามิต

มาตรา 45 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 29 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

มาตรา 45 ทวิ²³ ผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบใดไม่แจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับราคาขายยาเส้นหรือยาสูบตามมาตรา 5 จัตวา ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ผู้ประกอบอุตสาหกรรมยาสูบใดแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับราคาขายยาเส้นหรือยาสูบตามมาตรา 5 จัตวา อันเป็นเท็จต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 46²⁴ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 14 มาตรา 15 วรรคสอง มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 23 วรรคสอง มาตรา 30 มาตรา 37 มาตรา 38 วรรคสอง มาตรา 39 วรรคสอง หรือมาตรา 42 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา 47 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 12 หรือมาตรา 13 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 48²⁵ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 11 มาตรา 17 มาตรา 18 หรือมาตรา 25 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

²³ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2534

²⁴ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2523

²⁵ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

มาตรา 49²⁶ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 19 หรือมาตรา 20 ต้องระวางโทษปรับสิบเท่าของค่าแถมปียาสูบที่จะต้องปิด หรือที่ยังขาดอยู่ แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยบาท ถ้าเป็นบุหรี่ปริมาณที่ผลิตในประเทศและมีได้มีประกาศกำหนดราคาขายปลีกไว้ต้องระวางโทษปรับกรรมละสองบาท แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยบาท

มาตรา 50²⁷ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 24 ต้องระวางโทษปรับสิบห้าเท่าของค่าแถมปียาสูบที่จะต้องปิด หรือที่ยังขาดอยู่แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยบาทถ้าเป็นบุหรี่ปริมาณที่ผลิตในประเทศและมีได้มีประกาศกำหนดราคาขายปลีกไว้ต้องระวางโทษปรับกรรมละสามบาท แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยบาท

มาตรา 51²⁸ (ยกเลิก)

มาตรา 52 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 53 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 43 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 54 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งมีโทษปรับสถานเดียวให้อธิบดีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีมีอำนาจเปรียบเทียบได้

มาตรา 55 ให้อธิบดีมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการกรมสรรพสามิตเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่จับกุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁶ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

²⁷ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

²⁸ ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยาสูบ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2512

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนริศรา เจริญพันธุ์ เกิดวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2526

ปีการศึกษา 2544: สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548: สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปีการศึกษา 2549: เข้าศึกษาต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551: สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย